

Kemal Gözler

# ÖRNEKLERİYLE USÛLSÜZ ALINTI SORUNU

Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez,  
Ali Rıza Çoban, Serdar Özgüldür, Fatih Dikici ve  
Diğerlerinin Kitapları Hakkında Eleştiriler

PARAYLA SATILAMAZ

ISBN: 978-605-63826-2-8  
© 2013. Kemal Gözler. Her hakkı mahfuzdur.

**Birinci Baskı:** Kasım 2013  
**Dizgi ve Sayfa Düzeni:** Kemal Gözler  
**Kapak:** Kemal Gözler  
**Eleştirileriniz İçin:** kgozler@hotmail.com

### **Baskı**

Star Ajans Ltd. Şti. 634. Sokak, Nilüfer Ticaret Merkezi, Ayaz Plaza no 24,  
Nilüfer - BURSA      Tel: 0224 249 23 20      *Sertifika No:* 15366

### **Yayınlayan**

Yayınevi yoktur.  
Kitap yazarın kendi yayınıdır.  
Prof. Dr. Kemal Gözler  
Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi  
Gemlik - BURSA

### **Açık Erişim**

[www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm](http://www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm)  
[books.google.com/books?isbn=9786056382628](http://books.google.com/books?isbn=9786056382628)

### **Dağıtım**

Bu kitabın genel dağıtımını yapılmayacaktır. Kitap parayla satılamaz.  
Bu kitap, ücretsiz olarak, hukuk fakültesi kütüphanelerine, hukuk fakültelerinin kamu hukuku bölümlerinde çalışan ve adresini bulabildiğimiz öğretim üyelerine gönderilecektir. Kitap ayrıca bölümü ne olursa olsun, kitaba ilgi göstereceğini tahmin ettiğimiz öğretim üyelerine gönderilmeye çalışılacaktır.  
Kitapla ilgilenen herkes [kgozler@hotmail.com](mailto:kgozler@hotmail.com) adresine e-posta göndererek kitabın kağıt nüshasını isteyebilir. Baskısı tükeninceye kadar, kitap isteyenlere ücretsiz olarak gönderilecektir. Kitap ayrıca *Google Books*'ta yayınlatılmaya çalışılacaktır (*books.google.com*'da isbn: 9786056382628 ile arama yapılabilir).

### **Bu Kitabın Zikrediliş Usûlü**

Kemal Gözler, *Örnekleriyle Usûlsüz Alıntı Sorunu*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013.

### **Kütüphane Tasnif**

(LoC) LB2369.G69 2013 veya KKK1155.G69 2013  
(Dewey) 001.42 GÖZ 2013 veya 346.0931 GÖZ 2013

Kemal Gözler

# ÖRNEKLERİYLE USLSZ ALINTI SORUNU

Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez,  
Ali Rıza oban, Serdar zgldr, Fatih Dikici ve Diğerlerinin  
Kitapları Hakkında Eleştiriler

Yazarın Kendi Yayını  
Bursa - Kasım 2013



“Diken battığı yerden çıkar”.  
Türk Atasözü<sup>1</sup>

“Eğer bir memlekette erbabı namus lâakal<sup>2</sup> eşirra<sup>3</sup> kadar  
cesur olmazsa, o memleket behemehal batar”.  
İsmet İnönü<sup>4</sup>

---

1. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, İnkılap, 1998, c.I, s.241.

2. *Laakal*, “en azından” demektir (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, Aydın Kitabevi, 1984, s.643).

3. *Eşirra*, “şer” kelimesinden gelir ve “kötülük edenler” demektir (Devellioğlu, *op. cit.*, s.283).

4. Bu sözün aslında “cesur” değil, “sabur” kelimesinin geçtiği anlaşılmaktadır. “Arkadaşlar; eğer bir memlekette erbabı namus lâakal eşirra kadar sabur olmazsa, o memleket behemehal batar” (Başvekil İsmet Paşa, TBMM Zabıt Ceridesi, 5 Temmuz 1931, İçtima 2, Celse 2, s.37) (<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c003/b022/tbmm040030220037.pdf>).



# ÖNSÖZ

Geçen Mart ve Mayıs aylarında Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ramazan Çağlayan'ın iki kitabında usûlsüz alıntılar bulunduğu iddiasıyla iki ayrı eleştiri kitabı yayınladım<sup>1</sup>.

Usûlsüz alıntı sorunuyla mücadelelem devam ediyor.

Elinizde tuttuğunuz bu kitapta, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Yard. Doç. Dr. **Adnan Küçük**, Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. **Ahmet Nohutçu**, Kırıkkale Üniversitesi İİBF Öğretim Görevlisi **Bilal Canatan**, Polis Akademisi Öğretim Görevlisi ve Emniyet Müdürü **Nevzat Sönmez**, Anayasa Mahkemesi Başraportörü ve Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. **Ali Rıza Çoban**, Anayasa Mahkemesi üyesi ve Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı **Serdar Özgüldür** ve kim olduklarını tespit edemediğim **Fatih Dikici**, **Turgut Meşe**, **Rıdvan Çıyrak** ve **Nazan Çıyrak**'ın bazı kitaplarını, bu kitaplarda usûlsüz alıntılar bulunduğu gerekçesiyle eleştiriyorum.

Usûlsüz alıntı sorunu ülkemizde kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Bu sorunla niçin mücadele etmek gerektiğini aşağıda birinci bölümde açıklamaya çalıştım. Usûlsüz alıntının böylesine yaygın olduğu bir ülkede usûlsüz alıntıyla mücadele etmek, en az yeni kitap yazmak kadar değerlidir. Bir yazar, yazdığı cümleleri birkaç ay sonra başka bir yazarın kitabında göreceksene neden kitap yazmaya devam etsin ki?

Ben tam iki yıldır –Ramazan Çağlayan hakkında iki kitap ve elinizde tuttuğunuz bu kitap dışında– yeni bir kitap yazamadım. Son iki yılım usûlsüz alıntı sorunuyla mücadele etmekle geçti. Bu mücadelenin ayrıntılarına

---

1. Kemal Gözler, *Ramazan Çağlayan'ın İdare Hukuku ve İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013 (<http://www.idare.gen.tr/caglayan.htm>); Kemal Gözler, *Ramazan Çağlayan'ın İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013 (<http://www.idare.gen.tr/caglayan-elestiri.htm>).

nı, açtığım davalar ve yaptığım şikayetler sonuçlandıktan sonra, yazacağım bir kitapta anlatacağım. Ama şimdiden usûlsüz alıntı sorunuyla mücadelede pek başarılı olamadığımı itiraf etmek zorundayım. Bu mücadelede başarı sağlamadıkça da, usûlsüz alıntı sorunu dışında, yeni kitap yazacak enerji, moral ve motivasyonu kendimde bulabileceğimi sanmıyorum.

Şimdiye kadar, usûlsüz alıntı sorunuyla mücadelede (elinizdeki kitap dâhil) üç kitap yayınlamış bulunuyorum. *Hukuka giriş, hukukun temel kavramları* vb. kitaplarla ilgili de bir eleştiri kitabı yazmayı plânlıyorum. Onun dışında, artık, usûlsüz alıntıyla mücadele işinin yayın kısmını, *basılı kitap yoluyla* değil, *internet yoluyla* yapmayı düşünüyorum. Nasip olursa önümüzdeki haftalarda *anayasa.gen.tr* ve *idare.gen.tr* altında “usûlsüz alıntı” başlıklı sayfalar oluşturacağım. Bunu yapabilirsem, okuyucularım anayasa hukuku alanındaki usûlsüz alıntılara karşı verdiğim mücadeleyi [www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti.htm](http://www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti.htm)’den, idare hukuku alanında verdiğim mücadeleyi de [www.idare.gen.tr/usulsuz-alinti.htm](http://www.idare.gen.tr/usulsuz-alinti.htm)’den takip edebilirler.

Kemal Gözler



# İÇİNDEKİLER

## Bölüm 1

### BU KİTABI NEDEN VE NASIL YAZDIM?

I. Usûlsüz Alıntı ile Mücadele Etmek Neden Gerekli? .....	2
Bir Fikrî Eserin Usûlsüz Alıntıya Kurban Gitmesi Eser Sahibini Neden Üzer? .....	2
Usûlsüz Alıntıyla Mücadele Etmekte Kamu Yararı da Vardır.....	3
II. Usûlsüz Alıntıyla Nasıl Mücadele Edilir?.....	4
A. Hukukî Yollardan Usûlsüz Alıntıyla Mücadele .....	4
Hukukî Yollardan Usûlsüz Alıntıyla Mücadele Etmenin Zorlukları Nelerdir? .....	5
a) Hukuk Davası Yoluyla Mücadelenin Zorlukları.....	5
b) Ceza Davası Yoluyla Mücadelenin Zorlukları .....	7
c) Disiplin Soruşturması Yoluyla Mücadelenin Zorlukları.....	8
Usûlsüz Alıntıyla Mücadelede Hukukî Yollar Neden Yetersizdir? .....	9
B. Yayın Yoluyla Usûlsüz Alıntıyla Mücadele (“Diken Battığı Yerden Çıkar”).....	10
III. Çektiğim Sıkıntı.....	11
IV. Usûlsüz Alıntılar Görmezden Gelmek Bir Çözüm mü? .....	13
“Usûlsüz Alıntının da Usûlsüz Alıntıya Kurban Gitmesi” Olgusu .....	14
Usûlsüz Alıntıların Yaygınlaşmasının Doğurduğu Ek Sorunlar (“Bozacının Şahidi Şıracı” Olgusu).....	14
V. Son On Yılda Anayasa Hukuku ve İdare Hukuku Alanında Genel Eser Enflasyonu .	14
Türkiye’de Son On Yılda Kaç Adet Anayasa Hukuku Kitabı Yayınlandı? .....	16
Türkiye’de Son On Yılda Kaç Adet İdare Hukuku Kitabı Yayınlandı?.....	16
Gerçek Sayı Daha da Fazla Olabilir.....	17
Bu Kitapların Yazarları Kim?.....	17
“Destursuz Bağa Girenler” .....	18
VI. Bu Kitapta Eleştirilen Yazarlar Kimlerdir ve Bu yazarları Nasıl Seçtim?.....	20
“Eleştirisini Ertelemediğim Bir Kitap” .....	23
Bu Kitapta Eleştirilen Yazarlar Arasındaki Bazı Ortak Özellikler.....	23
1. Kırıkkale Üniversitesi Mensubu Olanlar .....	23
2. Anayasa Mahkemesi Mensubu Olanlar .....	24
3. Hukuk Fakültesi Mezunu Olmayanlar .....	25
4. Yüksek Lisans ve Doktora Yapmayanlar.....	25
VII. Kapsam Dışında Bıraktığım Usûlsüz Alıntılar .....	25
1. “Küçük Usûlsüz Alıntılar” .....	25
2. “Kaynaklı Usûlsüz Alıntılar” .....	26
VIII. Benden Yapılmamış Usûlsüz Alıntılar da Eleştirme Hakkım Var mı? .....	27

IX. Usûlsüz Alıntıları Nasıl Tespit Ettim? Usûlsüz Alıntıları Tespit Etmek Zor mu?.....	28
1. Başka Yazarlardan Yapılmış Alıntılarda .....	28
2. Benden Yapılmış Alıntılarda .....	29
3. Ergun Özbudun ve Metin Günday'dan Yapılmış Alıntılarda.....	30
X. Ben Yeterince Uyarı Yapmadım mı?.....	30
XI. Bu Kitabın Yazım Tekniği .....	32
XII. Nötr Bir Dil Kullanmaya Çalıştım .....	32

## Bölüm 2

### ALINTI, USÛLSÜZ ALINTI VE İNTİHAL

I. Alıntı ve Alıntı şartları.....	33
A. Alıntı Bazı Cümle veya Fıkralarla Sınırlı Olmalıdır .....	34
B. Alıntı, “Maksadın Haklı Göstereceği Bir Nispet Dahilinde ve Münderecatını Aydınlatmak Maksadıyla” Yapılmalıdır .....	34
1. Alıntı İçeriği Aydınlatmak Amacıyla Yapılmalıdır .....	35
2. Alıntı Maksadın Haklı Göstereceği Bir Nispet Dahilinde Yapılmalıdır .....	36
C. Alıntının Belli Olacak Şekilde Yapılması Lazımdır.....	37
D. Alıntının Kaynağı Doğru, Yeterli ve Dürüst Bir Şekilde Gösterilmelidir .....	41
1. Alıntının Kaynağı Gösterilmelidir .....	42
a) Aynen Alıntuların Kaynağı Gösterilmelidir .....	42
b) Mealen Alıntuların da Kaynağı Gösterilmelidir .....	43
c) Her Bir Alıntının Kaynağı Ayrıca Gösterilmelidir .....	44
d) Bir Atıfla Sayfalar Aktarılamaz.....	45
2. Kaynak, Yeterli, Doğru ve Dürüst Bir Şekilde Gösterilmelidir (FSEK, m.71/1, b.5).....	46
a) Yetersiz Kaynak Gösterme .....	46
b) Yanlış Kaynak Gösterme (“Alıntı Bir Yazardan, Atıf Başka Yazara”).....	46
c) Aldatıcı Kaynak Gösterme (“Alıntı Sadece Bir Yazardan, Ama Atıf Hem O Yazara, Hem de Başka Yazarlara”).....	47
Transit Atıf Yapmak (“Alıntıyı Bir Yazardan Yapıp, Atıfı O Yazara Atıf Yaptığı Yazarlara Yapmak”).....	49
II. Usûlsüz Alıntı Kavramı.....	51
III. İntihal Kavramı .....	52
Tanım.....	52
Doktrin.....	52
FSEK .....	53
İntihal İçin Eserin Tümünün Alınması Şart Değildir .....	54
İntihal Fiilinin Bilerek İşlenmesi Gerekir .....	55
IV. Usûlsüz Alıntı ve İntihalın Müeyyideleri .....	55
A. Hukuk Müeyyideleri .....	55
B. Ceza Müeyyideleri .....	56
C. Disiplin Müeyyideleri .....	56

**Bölüm 3**  
**ADNAN KÜÇÜK**  
(“Adnan Küçükmustafaoğlu”)

I. Adnan Küçük Kimdir? .....	59
A. Eğitimi .....	59
B. Meslekî Kariyeri .....	59
II. Adnan Küçük’ün <i>Türk Anayasa Hukuku ve Anayasa Hukuku</i> Kitapları Hakkında.....	61
III. Adnan Küçük’ün <i>Anayasa Hukuku</i> Kitabından Usûlsüz Alıntı Örnekleri .....	67
Örnek 1 .....	68
Örnek 95 .....	172

**Bölüm 4**  
**AHMET NOHUTÇU**

I. Ahmet Nohutçu Kimdir? .....	175
A. Ahmet Nohutçu’nun Eğitimi.....	176
1. Lisans: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1993).....	176
2. Yüksek Lisans: Fairleigh Dickinson Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü (1996).....	176
3. Doktora: ODTÜ Kamu Yönetimi, 2002 .....	176
B. Ahmet Nohutçu’nun Meslekî Kariyeri.....	184
Ahmet Nohutçu’nun Doçentliği Hangi Alandadır, Doçentlik Çalışması Nedir? .	187
C. Ahmet Nohutçu’nun Dershane Kariyeri (?).....	191
II. Ahmet Nohutçu’nun Kitapları.....	198
III. Ahmet Nohutçu’nun <i>İdare Hukuku</i> İsimli Kitabından Usûlsüz Alıntı Örnekleri.....	200
Örnek 1 .....	201
Örnek 27 .....	254
Ahmet Nohutçu Hakkında Son Gözlemler .....	258

**Bölüm 5**  
**BİLAL CANATAN**  
(*Anayasa Hukuku Kitabı*)

I. Bilal Canatan Kimdir? .....	259
I. Bilal Canatan’ın <i>Anayasa Hukuku</i> Kitabından Usûlsüz Alıntı Örnekleri .....	260
Örnek 1 .....	261
Örnek 30 .....	298

**Bölüm 6**  
**BİLAL CANATAN**  
(*İdare Hukuku Kitabı*)

I. Bilal Canatan Kimdir? .....	299
II. Bilal Canatan’ın <i>İdare Hukuku</i> Kitabından Usûlsüz Alıntı Örnekleri.....	299
Örnek 1 .....	299
Örnek 35 .....	336

## Bölüm 7

### NEVZAT SÖNMEZ

I. Nevzat Sönmez Kimdir?.....	337
1. Meslekî Kariyeri .....	338
2. Eğitimi .....	339
Hukuk Fakültesi Mezunu Olmayan Bir Sosyoloji Doktoru Anayasa Hukuku Kitabı Yazabilir mi?.....	340
II. Usûlsüz Alıntı Örnekleri .....	342
A. Kaynağı Gösterilmeden Yapılmış Alıntılar.....	343
B. Alıntının Belli Olacak Şekilde Yapılması Şartına Aykırı Alıntılar .....	343
Örnek 1 .....	344
Örnek 23 .....	365

## Bölüm 8

### ALİ RIZA ÇOBAN

I. Ali Rıza Çoban Kimdir?.....	367
A. Eğitimi .....	367
B. Meslekî Kariyeri .....	368
C. Ali Rıza Çoban, Kaç Üniversitede Ders Veriyor?.....	369
II. Ali Rıza Çoban'ın <i>Anayasayı Değiştirme Yetkisi</i> isimli Kitabındaki Usûlsüz Alıntılara Örnekler .....	371
A. Kostas Chryssogonos'un Makalesinden Yapılmış Usûlsüz Alıntılara Örnekler .....	372
Örnek 1 .....	373
Örnek 12 .....	395
B. Venedik Komisyonu Raporundan Yapılmış Usûlsüz AlıntılarA Örnekler.....	396
Örnek 13 .....	397
Örnek 24 .....	410
C. Lorenz Langer'in makalesinden Yapılmış Usûlsüz AlıntılarA Örnekler .....	411
Örnek 25 .....	412
Örnek 33 .....	424
D. Joel Colón-Ríos'un makalesinden Yapılmış Usûlsüz Alıntılara Örnekler .....	424
Örnek 34 .....	425
Örnek 37 .....	433
Bir Not: Burada Ali Rıza Çoban'ın Kitabının Bütünü İncelenmemiş; İncelenen Kısım da Sadece Dört Kaynak Açısından Denetlenmiştir.....	436
III. Ali Rıza Çoban'ın Muhtemel Savunmaları ve Bunlara Karşı Cevaplarımız.....	437
1. "Unutmadan Kaynaklanan Basit Atf Eksiklikleri Vardır" Savunması ve Buna Karşı Cevaplarımız .....	437
2. "Söz Konusu Paragrafın Kaynağı Birkaç Paragraf SONRA Gösterilmiştir" Savunması ve Buna Karşı Cevaplarımız .....	438
3. "Söz Konusu Paragrafın Kaynağı Birkaç Paragraf ÖNCE Gösterilmiştir" Savunması ve Buna Karşı Cevaplarımız .....	439

## Bölüm 9

### SERDAR ÖZGÜLDÜR

I. Serdar Özgüldür Kimdir? .....	441
A. Eğitimi .....	441
B. Meslekî Kariyeri .....	442
II. Anayurt vs. Özgüldür Davası .....	443
1. Davanın Açılması ve İlk Duruşma (21 Aralık 2006) .....	443
2. Ömer Anayurt'un Davadan Feragati (22 Ocak 2007) .....	445
3. Ömer Anayurt Neden Davasından Feragat Etmış Olabilir? .....	446
4. Ömer Anayurt Nasıl İkna Edilmiş Olabilir? .....	447
III. İntihal Davası Serdar Özgüldür'ün Üzerinde Şantaj Olarak Kullanıldı mı? .....	453
1. İntihal Davası Üzerinden Serdar Özgüldür'e Şantaj Yapılarak Serdar Özgüldür'ün, Anayasa Mahkemesi Başkanlık Seçimlerinde Haşim Kılıç Lehine Oy Kullanmasının Sağlandığı İddiası .....	453
2. İntihal Davası Üzerinden Serdar Özgüldür'e Şantaj Yapılarak Serdar Özgüldür'ün, AKP'nin Kapatılması Davasında Partinin Kapatılmaması Yolunda Oy Kullanmasının Sağlandığı İddiası .....	455
IV. Serdar Özgüldür'ün <i>Tam Yargı Davaları</i> Kitabı Hakkında .....	460
İl Han Özyay'ın "Gün Işığında Yönetim" Kitabı .....	461
V. Ömer Anayurt'un Yüksek lisans Tezi .....	463
VI. Alıntı Örnekleri .....	463
Örnek 1 .....	467
Örnek 74 .....	550
Son Gözlemler .....	551

## Bölüm 10

### M. FATİH DİKİCİ

I. M. Fatih Dikici Kimdir? .....	553
II. M. Fatih Dikici'nin Kitapları .....	554
III. Seçkin Yayınevine Sorular .....	555
IV. M. Fatih Dikici'nin Olağanüstü Başarısı .....	557
V. M. Fatih Dikici'nin <i>Anayasa Hukuku</i> Kitabı .....	559
Örnek 1 .....	559
Örnek 7 .....	568

## Bölüm 11

### TURGUT MEŞE

I. Turgut Meşe Kimdir? .....	659
II. Turgut Meşe'nin Yazarı olduğu <i>Anayasa-Vatandaşlık</i> İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler .....	671

Örnek 1 .....	572
Örnek 9 .....	578
III. Turgut Meşe'nin Editörü Olduğu <i>Anayasa</i> İsimli Kitap Hakkında Eleştiriler .....	579
Örnek 1 .....	579
Örnek 15 .....	585

**Bölüm 12**  
**RIDVAN ÇIYRAK**  
**ve NAZAN ÇIYRAK**

I. Rıdvan Çıyrak Kimdir? .....	587
II. Nazan Çıyrak Kimdir? .....	587
III. Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak'ın Kitapları .....	588
Örnek 1 .....	588
Örnek 21 .....	599

**Bölüm 13**  
**KAFKAS ÜNİVERSİTESİ**

Örnek 1 .....	602
Örnek 2 .....	603
Örnek 3 .....	603

**Bölüm 14**  
**YARGI KARARLARINDA VE MEVZUATTA**  
**USÛLSÜZ ALINTI OLABİLİR Mİ?**

I. Yargı Kararlarında Usûlsüz Alıntı Olabilir mi? .....	609
A. Anayasa Mahkemesi Kararlarından Bir Usûlsüz Alıntı Örneği .....	610
Örnek 1 .....	312
Örnek 2 .....	314
Çek Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 10 Eylül 2009 Tarih ve Pl. ÚS 27/09 Sayılı Kararı: .....	319
İsrail Yüksek Mahkemesi, 7 Nisan 2011 Tarih ve 4908/10 Sayılı <i>Bar-On v. Israel</i> <i>Knesset</i> Kararı: .....	320
B. Danıştayın Atıf Uygulaması .....	623
C. Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin Atıf Uygulaması .....	624
II. Mevzuatta da Usûlsüz Alıntı Olabilir mi? .....	626
Bir Örnek .....	626

**Bölüm 15**  
**MUHTEMEL SAVUNMALAR**  
**VE BUNLARA KARŞI CEVAPLARIM**

I. “Benim Kitabım Bir ‘Bilimsel Eser’ Değildir” Savunması.....	631
II. “Kemal Gözler’in Kitabı ‘Bilimsel Eser’ Değildir” Savunması.....	635
III. “Söz Konusu Kitaptaki Bilgiler Anonim Bilgilerdir ve Anonim bilgiler İçin Kaynak Gösterme Zorunluluğu Yoktur” Savunması .....	636
IV. “Rastlantı Sonucu Benzerlik Vardır” Savunması .....	638
V. “Ayniyet Değil, Benzerlik Bulunduğu” Savunması.....	639
VI. “Ben Zaten Kemal Gözler’e de Atıf Yaptım” Savunması .....	640
VII. “Kaynak Göstermeyi Unutmuşum” Savunması .....	642
VIII. “Tencere Dibin Kara” Savunması .....	643

**Bölüm 16**  
**MUHTEMEL TEPKİLER**

I. 5651 Sayılı Kanuna Göre Yayın İçeriğinin Kaldırılması Talebi .....	646
Bir Örnek: Kırıkkale 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 28.6.2013 Tarih ve 2013/318 Sayılı D.İş Kararı .....	648
II. Hakaret Ettiğim İddiasıyla Bana Karşı Dava Açılması.....	649

**Bölüm 17**  
**SIRADA NE VAR?**

I. “Hukuka Giriş vb. Kitaplarda Usûlsüz Alıntı Sorunu” Başlıklı Kitap.....	653
II. “Türkiye’de Akademik Çürüme, Yayın Etiği ve İntihal Sorunu” Başlıklı Kitap .....	656
III. “Alıntı ve Atıf Usûlleri” Başlıklı Kitap Plânım .....	658

BİTİRİRKEN .....	659-665
BİBLİYOGRAFYA .....	667-672
DİZİN .....	673-679
ÖZGEÇMİŞ .....	680





# Bölüm 1

## BU KİTABI NEDEN VE NASIL YAZDIM?

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, ülkemizde anayasa ve idare hukuku alanında “usûlsüz alıntı” sorununun nasıl derin ve yaygın bir sorun olduğunu örnekleriyle göstermek amacıyla yazılmıştır. Bu soruna aşağıda üçüncü ilâ onüçüncü bölümlerde çeşitli yazarlardan alınmış somut örnekler verilmiştir. Usûlsüz alıntı sorununa, bu somut örneklerin dışına çıkarak genel olarak da değinmek gerekir. İşte ben bu bölümde usûlsüz alıntı sorunu hakkında böyle genel şeyler söylemek istiyorum. Burada söyleyeceklerim, bu kitapta ismi geçen kişiler hedef alınarak söylenmiş değildir. Bu bölümde söylediklerimin Türk anayasa ve idare hukuku yazınının önemli bir kısmı için genel geçer şeyler olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu bölümdeki eleştirileri, bu kitapta ismi zikredilen kişilerden bağımsız olarak ve onları tenzih ederek yazıyorum. Bu kitapta ismi geçen kişiler hakkında da oldukça sert eleştirilerde bulunulmuştur. Ama bu eleştiriler burada değil, her birine tahsis ettiğimiz özel bölümlerde (bkz. Bölüm 3-13) örnekleriyle ve delilleriyle birlikte verilmiştir. Bu kitapta ismi geçen kişilerle ilgili iddialarım hakkında bu bölüme değil, her birine tahsis edilmiş aşağıdaki özel bölümlere bakılmalıdır.

**“Alıntı” ve “Usûlsüz Alıntı” Kavramları.-** Aşağıda ikinci bölümde “alıntı” ve “usûlsüz alıntı” kavramları ayrıntılarıyla incelenecektir. Burada bir başlangıç olarak *“alıntı”yı, bir yazarın bir başka yazarın yazdığı kitapta bulunan bazı cümle ve paragrafları kendi yazdığı kitaba alması şeklinde tanımlayabiliriz.* 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun (FSEK) 35’inci maddesi alıntı yapmaya bazı şartlara uymak kaydıyla izin vermiştir. Bu şartların en önemlisi *alıntının kaynağının gösterilmesi şartıdır.* Bu şarta göre alıntılanan cümlenin veya paragrafın sonunda bu cümle veya paragrafın alındığı yazara “atf yapılması” gerekir. Bunun yolu da alıntının yapıldığı yazarın adının, kitabın isminin ve bu kitapta alıntının yapıldığı sayfa numarasının belirtilmesidir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesinde öngörülmüş, alıntı yapılırken kendisine uyulması gereken başka şartlar da vardır. Bunları aşağıda ikinci bölümde göreceğiz. İşte, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 35’inci maddesinde öngörülmüş şartlara, özellikle de kaynak gösterme şartına uyulmadan yapılmış alıntıya “usûlsüz alıntı”* denir.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, usûlsüz alıntı sorunuyla mücadele etmek için yazılmıştır. Peki ama usûlsüz alıntıyla mücadele etmek neden gereklidir?

## I. USÛLSÜZ ALINTI İLE MÜCADELE ETMEK NEDEN GEREKLİ?

Bu soruya adım adım cevap verelim:

**Bir Fikrî Eserin Usûlsüz Alıntıya Kurban Gitmesi Eser Sahibini Neden Üzer?-** Bir fikrî eser durup dururken ortaya çıkmaz. Kendi kendini yazmış veya makineler tarafından yazılmış bir kitap yoktur. Kitap insan eseridir. Üstelik bir kitabı, ne kadar çalışırsa çalışsın herkes yazamaz. Bir kere bir akademik kitabın arkasında, doktora diplomasıyla tamamlanan en az 30 yaşına kadar süren bir öğrencilik dönemi bulunur. Kitap yazmak için o alanın sadece eğitimini almış olmak yetmez, yıllara yayılan disiplinli ve zor bir çalışma dönemi gerekir. Her kitap, yazarının alın terinin ürünüdür. Her kitabın altında yazarının hesapsız emeği bulunur. Dahası güzel bir kitabı yazmak, bu emeği fazlasıyla vermiş olsa da, her yazara nasip olmaz. Bir kitabı güzel kılan, özgün kılan, o yazarın sahip olduğu bir takım Allah vergisi yeteneklerdir.

Gerekli eğitimi almış olsa, Allah vergisi bu yeteneklerle donatılmış olsa bile, bir yazarın eseri ortaya çıkarmak için gece gündüz çalışması, alın teri dökmesi, dünya kadar ızdırıp çekmesi ve bu süreçte de pek çok şeyden fedakarlıkta bulunması gerekir. Fikrî üretim süreci fevkalade sancılı bir süreçtir. Yazar yoğunlaştığında yazdığı konu yazarı ele geçirir. Sadece çalıştığı saatler değil, yemek yediği saatlerde dahi kafasında konuyla uğraşır; yazmaya devam eder. Sadece uyanırken değil, uyurken dahi bu yazdığı konu onu bırakmaz. Yazdığı konuyla ilgili rüyalar görür. Hatta yazdığı ve bazen yazacağı cümleleri uykusunda sayıklar. Geceleyin uyanmış ise, kafasından kitabını yazmaya devam eder. Uyandığında ayakları onu kahvaltılık masasına değil, çalışma masasına götürür.

Yazar bir kitabı yazarken adeta bu dünyadan kopar. Bin bir çile çeker. Daha sonra eseri ortaya çıkar. Yayınlanır.

Fikrî eser budur. Bu fikrî eserin sahibi onu yazan yazardır.

Bir başka yazarın, bu yazarın çektiği çileyi çekmeden, bu yazarın kitabından usûlsüz alıntı yapması, bu yazarı fevkalade üzer. Usûlsüz alıntı acısı, yazar için evlat acısı gibidir. Fikirleri aşırılmış bir yazar, çocuğu kaçırılmış bir babanın duyduğu acıya benzer bir acı duyar.

Fikir ve sanat eserleri hukukunda yazarın eseri üzerinde “mülkiyet hakkı” olduğunu söylüyorlar. Bu “mülkiyet hakkı” tabiri çok hafif kalıyor. Bir

yazar eseri üzerinde “mülkiyet hakkı”ndan çok daha ileri bir hakka sahiptir. Bir babanın çocuğu üzerinde mülkiyet hakkına sahip olduğunun söylenmesi nasıl anlamsız bir şey ise, bir yazarın eseri üzerinde mülkiyet hakkına sahip olduğunun söylenmesi de öylesine anlamsız ve yetersizdir. Nasıl bir baba, çocukları üzerinde bir “babalık hakkı”na sahip ise, bir yazar da aynı şekilde eseri üzerinde “babalık hakkı”na sahiptir.

O nedenle usûlsüz alıntı, yazarı fevkalade üzer. Bu üzüntünün nasıl bir şey olduğunu muhtemelen ancak kayda değer bir fikrî eser yaratmış yazarlar anlayabilir. Nasıl çocuksuz bir kişi, bir babanın çocuğu karşısında hissettiği şeyleri hissedemez ise, hayatında bir fikrî eser üretmemiş kişiler de, eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazarın çektiği acıyı hissedemezler.

Tecrübe sahibi biri olarak, tüm samimiyetimle söylememe lütfen izin veriniz: Eserim usûlsüz alıntıya kurban gittiğinde, benim fikrimin bir başka yazar tarafından sahiplenildiğini gördüğümde, içim acıyor, göğsümde bir ağrı hissediyorum; sinirden ellerim titriyor.

O nedenle usûlsüz alıntı denen şeyin olmaması lazım. Bunun için de usûlsüz alıntıyla mücadele etmek lazım.

**Usûlsüz Alıntıyla Mücadele Etmekte Kamu Yararı da Vardır.-** Usûlsüz alıntıyla mücadele, sadece eser sahibi yazarın haklarını korumak için değil, bu mücadelede kamu yararı olduğu için de gereklidir. Eserleri usûlsüz alıntıya kurban giden yazar, yazmaktan vazgeçerse bundan kamu zarar görür. Eserleri usûlsüz alıntıya kurban giden bir yazar ne diye yazmaya devam etsin? Eser sahiplerinin korunmadığı bir ülkede bilim de, sanat da gelişmez. Üreteceği eser birkaç ay sonra başkaları tarafından sahiplenilecekse, bu kişiler ne diye eser üretsinler? Bu kişiler ya artık üretmekten vazgeçerler, ya da bu ülkeyi terk ederler. Kötü para iyi parayı kovar.

Her gün arabaların çalındığı bir ülkede araba sahibi olmanın bir anlamı yoktur. Aynı şekilde usûlsüz alıntılarının yaygın olduğu ve meşru görüldüğü bir ülkede kitap yazmanın da bir anlamı yoktur. Yazdığınız cümleleri gelecek yıl bir başka kitapta bir başka yazarın cümleleri olarak okuyacaksınız, bu cümleleri yazmanızın ne gibi bir anlamı olabilir? Usûlsüz alıntı yapmanın yaygın olduğu bir akademik ortamda, bir kitabı usûlsüz alıntılara karşı korumak, en az bu kitabı yazmak kadar önemlidir.

Bazı meslektaşlarım bana “senin bu işlerle zaman kaybetmene üzülüyorum; keşke bunlarla uğraşmasan da yeni kitaplar yazsan” diyor. Bir dostum benim bu tür kitaplar yazmamı eleştirdi ve biz “senden bal üretmeni beklerken sen gereksiz işlerle uğraşıyorsun” dedi. Doğru olabilir. Ama doğru olan bir şey daha var: Bana nasip olmayan balı üretmeye devam etmenin de bir anlamı yok.

## II. USÛLSÛZ ALINTIYLA NASIL MÛCADELE EDİLİR?

Usûlsüz alıntıyla mücadele, “hukukî yollardan mücadele” ve “yayın yoluyla mücadele” olmak üzere ikiye ayrılıp incelenebilir.

### A. HUKUKÎ YOLLARDAN USÛLSÛZ ALINTIYLA MÛCADELE

Hukuk düzenimizde “usûlsüz alıntı”, ileride ayrıntılarıyla göreceğimiz gibi, özel hukuk bakımından “haksız fiil”, ceza hukuku bakımından “suç”, idare hukuku bakımından ise bir “disiplin suçu” oluşturur. Dolayısıyla usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin “hukuk davası”, “ceza davası” ve “disiplin soruşturması” açılması olmak üzere başlıca üç yolu vardır. Bunların birincisinin neticesinde usûlsüz alıntı yapan yazar, tazminat ödemeye mahkûm olur. İkincisinin neticesinde söz konusu yazar para cezasına veya hapis cezasına çarptırılır. Üçüncüsünün neticesinde ise, üniversitede öğretim üyesi ise öğretim üyeliği mesleğinden çıkarılır.

Dolayısıyla usûlsüz alıntıya kurban giden yazarın önünde, haklarını korumak için tam üç yol vardır: (1) Usûlsüz alıntı yapan yazara karşı hukuk davası açabilir (FSEK, m.66-70). (2) Ceza davası açılması için savcılığa şikayette bulunabilir (FSEK, m.71-75). (3) Disiplin soruşturması açılması için usûlsüz alıntıyı yapan öğretim üyesinin mensubu olduğu üniversite rektörlüğüne şikayette bulunabilir. Bu üç yoldan sadece birisini kullanabileceği gibi, bunlardan ikisini veya üçünü birden de kullanabilir.

Usûlsüz alıntıyla mücadele etmek için kanun ve yönetmeliklerimizde bir eksikliğimiz yok. Gerek Fikir ve Sanat Eserleri Kanunumuz (m.66-75), gerekse Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği, usûlsüz alıntıyı yapan kişileri en şiddetli şekilde cezalandırılmasını öngörmektedir.

Türkiye’de son iki yıldır, bu üç yolla da yetinilmemiş, usûlsüz alıntı ile mücadele etmek için “Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çıkarılmış ve bu Yönerge ile “YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu” kurulmuştur. Eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazar, bu konuda YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna da başvurabilir. Keza son bir yıldır neredeyse her üniversite ayrıca Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi çıkarmaya ve kendi üniversitelerinde Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu isimli kurullar kurmaya başladı.

Ülkemizde usûlsüz alıntı sorunuyla mücadele etmek noktasında kanun ve yönetmeliklerimizde bir problem yok. Problem uygulamada; daha açıkçası bunları uygulayan insanlarda. Çünkü kanunlar ve yönetmelikler canlı varlıklar değil, kendi kendilerini uygulayamıyorlar; onları insanlar uyguluyor. Aslında dürüst karar vermenin ahlakî sorumluluğunu taşıyan bireyler olmadıkça bir sistem ne kadar mükemmel tasarlanmış olursa olsun doğru bir

şekilde işleyemez. Sistem içinde görev alan kişiler, dürüstlük konusunda ahlakî bir kaygı hissetmiyorlarsa, o sistemin çalışması mümkün değildir. Nihayetinde bir *etik* kurulun kendisinin de *etiğe aykırı* davranmayacağını kim garanti edebilir? Örneğin bir etik kurul, anayasa hukuku alanındaki bir eserdeki usûlsüz alıntı bulunduğu iddiasını incelemek için seçtiği üç bilirkişiden ikisi anayasa hukukçusu değil ise ve seçilen bu bilirkişiler de görevi reddetmiyorlarsa, bu etik kurulun “etik” bir şekilde çalıştığı söylenebilir mi?

Durmadan koruma yollarının sayısını artırıyoruz: Hukuk davası yoluyla koruma etkisiz kaldı; ceza davası yoluyla koruyalım. O da etkisiz kalıyor; disiplin soruşturması yolunu açalım; o da etkisiz kaldı; YÖK Etik Kurulunu kuralım. Bu da yetmedi her üniversitede bir etik kurul kuralım. Koruma yollarının sayısını artırarak bir sorun çözülmüyor. Bu yollarda görev alacak kişiler dürüst karar vermenin ahlakî sorumluluğunu taşıyorlarsa, siz istediğiniz kadar kanun ve yönetmelik çıkarın, istediğiniz kadar kurul kurun, istediğiniz kadar koruma mekanizması tasarlayın, bir sonuç elde edemezsiniz. Maalesef Türkiye’de, yukarıdaki yollarda görev alan kişilerin dürüst karar vermenin ahlakî sorumluluğunu üstlenen kişiler olması için dua etmekten başka yapacağımız bir şey yok.

Ülkemizde usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin hukukî yollarının neden iyi işlemediği sorununu, ben, kişi isimleri geçen bu kitapta değil, kişi isimleri geçmeyen ve önümüzdeki aylarda yayınlamayı düşündüğüm “*Akademik Çürüme, Yayın Etiği ve İntihal*” başlıklı bir kitapta ayrıntılarıyla ve yer yer kişi ve kurum ismi vermeden, ama gerçek örneklerle tartışmayı plânlıyorum. Aslında usûlsüz alıntı sorunu, çok daha genel bir sorun olan “akademik çürüme” sorununun bir parçası. Akademi bileşik kaplar gibi. Dahası akademik çürüme “yargısal çürüme” tarafından korunuyor. Belki yargı tarafsız ve adil bir şekilde işlese, birkaç cesur insan, bu akademik çürümeyi hiç olmazsa bir iki noktada da olsa kıracak.

Ben burada, usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin hukukî yollarının *etkililiğini* bir yana bırakıp, bu yollardan mücadele etmeye karar verecek kişinin karşılaşacağı *zorlukların* neler olduğu konusunda bilgi vermek istiyorum.

**Hukukî Yollardan Usûlsüz Alıntıyla Mücadele Etmenin Zorlukları Nelerdir?**- Yukarıda usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin hukuk davası, ceza davası ve disiplin soruşturması olmak üzere üç hukukî yolunun olduğunu söylemişim. Eseri usûlsüz alıntıya kurban giden ve eserini korumak için bu yollara başvuran kişinin karşılaşacağı birtakım *zorluklar* vardır. Şöyle:

**a) Hukuk Davası Yoluyla Mücadelenin Zorlukları.**- Eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazar, usûlsüz alıntıyı yapan yazara karşı hukuk mahkemesinde hukuk davası açabilir. Bu yol masraflı ve zahmetli bir yoldur. Dava açmanın bir takım harçları vardır. İstenen tazminat miktarına göre bu

harçlar oldukça yüksek rakamlara çıkabilmektedir. Keza bu davada çok muhtemelen hâkim üç kişiden oluşan bir bilirkişi heyetine inceleme yaptıracaktır. Davacının bilirkişi ücretlerini ödemesi gerekir. Bu davayı hukukçu olmayan bir yazarın kendisinin takip etmesi mümkün değildir. Avukat da tutması ve dolayısıyla vekâlet ücreti ödemesi gerekecektir. Keza davayı kaybettiği zaman karşı tarafın avukatının ücretini de ödemeye mahkûm olacaktır. Kendisi hukukçu olan bir yazar, özel hukukçu olmasa da, biraz fikir ve sanat eserleri, biraz borçlar hukuku, biraz medenî usûl hukuku çalışarak bu davayı açıp yürütebilir. Ama bu durumda gerek dava açması, gerek çeşitli dilekçeleri vermesi, gerekse duruşmalar için adliyeye gitmesi, adliye koridorlarında sırasını beklemesi gerekecektir. Ben ilk iki davam için avukat tuttuktan sonra, üçüncü davamı kendim açtım. Ama adliyeye gidip gelmekten bıktım ve dava duruşma safhasına geldiğinde bu dava için de avukat tuttum.

İster kendiniz hukukçu olun, ister olmayın, neticede hukuk davasında bir avukat tutacaksınız. Ne var ki, avukat tutunuz diye sevinmeyin; çünkü bir usûlsüz alıntı davasında avukatın size yapacağı yardım sınırlıdır; böyle bir davada davanın esasına ilişkin her şeyi siz hazırlayacaksınız. Davalı yazarın kitabının hangi sayfasının hangi paragrafının, sizin kitabınızın hangi sayfasının hangi paragrafından alınma olduğunu avukatınız bilemez. Bunları sizin tek tek tespit etmeniz ve avukatınıza vermeniz gerekir. Kısacası bu kitapta aşağıdaki bölümlerde olduğu gibi, en az bir 30-40 sayfa uzunluğunda bir belge hazırlamanız gerekecektir. Bu belgede, davalının kitabındaki usûlsüz alıntı olduğunu iddia ettiğiniz paragrafları tek tek yazmanız veya bunları *scanner* ile tarayıp koymanız veya fotokopisini çekip yapıştırmanız ve onların altına onların kaynağı olan sizin kitabınızdaki paragrafları tek tek koymanız lazımdır. Bunların altına da her bir örnekte söz konusu alıntının neden bir usûlsüz alıntı olduğunu ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin hangi fıkrasının hangi bendini ihlâl ettiğini açıklamamız gerekecektir. Sizin bu belgeyi hazırlamanız, bu kitapta aşağıda bölüm 3 ilâ 10 arasında örneklerde gördüğümüz tarz bir çalışma yapacaksanız, minimum iki haftalık zamanınızı ve muhtemelen bu işi ilk defa yapıyorsanız en az bir aylık zamanınızı alacaktır. Sizin hazırladığınız bu belge, dava dilekçesinin “olaylar” veya “açıklamalar” kısmına girecek veya dava dilekçesinin “EK”i olarak dava dilekçesine eklenecektir. Davada tartışılacak delil, esasen sizin hazırladığınız bu örnekler olacaktır. Bilirkişi bu örnekler üzerinden usûlsüz alıntı olup olmadığını tartışacaktır.

Davalının vereceği cevap dilekçesine karşı avukatınızın tek başına bir cevaba cevap dilekçesi hazırlaması yine çok zordur. Bu dilekçenin önemli bir kısmını yine siz hazırlayacaksınız. Çünkü, davalı, sizin verdiğiniz şu somut örnekteki kendi paragrafı ile sizin paragrafınız arasında bir benzerlik bulunmadığını veya bir benzerlik bulunduğunu kabul etmekle birlikte kaynağı-

nı gösterdiğini veya söz konusu paragraftaki bilginin umumileşmiş bir bilgi olduğu için kaynak gösterme zorunluluğunun olmadığını iddia edecektir. Söz konusu örnek paragraflar üzerinden bu iddiaların neden doğru olmadığını avukatınız değil, ancak siz açıklayabilirsiniz. Muhtemelen cevaba cevap dilekçesinin hazırlanmasında, avukatınızın çalışması dışında sizin de en az bir hafta çalışmanız gerekecektir. Aynı şekilde bilirkişi raporları aleyhinize gelmiş ise –ki bu, ülkemizde büyük bir ihtimaldir–, bilirkişi raporuna itiraz dilekçesini avukatınızın tek başına hazırlaması çok zordur. Çünkü avukatınız söz konusu alanın (örneğin anayasa hukuku alanının) uzmanı değildir. Bilirkişi raporuna itiraz dilekçesi hazırlarken de siz en az bir hafta çalışacaksınız. Üstelik büyük bir stresle; çünkü itiraz için sınırlı bir süreniz olacak.

Hukuk davasının zorlukları bu kadarla bitmiyor. Ama bu kadarı sanırım okuyucuya bir fikir vermiştir.

**b) Ceza Davası Yoluyla Mücadelenin Zorlukları.-** Eseri kaynaksız alıntıya kurban giden yazar, kaynaksız alıntıyı yapan yazara karşı ceza davası açılması için kitabın yayınlandığı yerde bulunan cumhuriyet savcılığına şikayette bulunabilir. Bu yol, eseri kaynaksız alıntıya kurban giden yazar için en avantajlı yol gibi görünür. Çünkü bu yolda avukata gerek yoktur. Eseri kaynaksız alıntıya kurban giden her yazar, kaynaksız alıntıları gösteren bir dilekçeyle (haliyle bu dilekçe en az 20-30 sayfadır) savcılığa başvurup kaynaksız alıntı yapan yazar hakkında dava açılmasını isteyebilir. Ayrıca bu yol, masrafsız bir yoldur; harca tâbi değildir. Dilekçeyi vermekle sizin işiniz biter. Artık gereken her şeyi savcı ve savcı davayı açtıktan sonra da ceza mahkemesi re'sen yapacaktır. Sizin davanızı takip etmenize gerek yoktur.

Ne var ki, en etkili olması düşünülen bu yol, ülkemizde gerçekte en etkisiz yoldur. Bir kere maalesef cumhuriyet savcıları sizin şikayet dilekçenize “bu da nerden çıktı” diye bakarlar ve sizin şikayet dilekçenizden kurtulmak için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Nadiren dava açarlar. Davaya açsalar bile bu davayı muhtemelen bir yıl geçtikten sonra açarlar. Ve bu süre içinde size bilgi vermezler; bilgi için yazdığımız dilekçelere cevap dahi alamazsınız. Çoğunlukla da, kaynaksız alıntıyı yapan yazar bir üniversitede öğretim üyesi ise ortada görev suçu olduğu gerekçesiyle “görevsizlik kararı” verip soruşturma evrakını ilgili üniversite rektörlüğüne gönderirler.

Oysa ortada bir “görev suçu” yoktur. Kaynaksız alıntılarının bulunduğu kitabı öğretim üyesi, üniversitenin kendisine verdiği bir görev dolayısıyla yazmamıştır ki ortada bir görev suçu olsun. Ama bu şekilde soruşturma evrakı ilgili üniversitenin rektörlüğüne gelir. Rektörlüğün yapması gereken normal şey, 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesine göre soruşturma açıp, lüzum-u muhakeme veya men-i muhakeme kararlarından birini vermekten ibarettir. Her iki karar da Danıştay Birinci Dairesinin denetimine tâbidir. Neticede Danıştay Birinci Dairesinin kararına göre, ilgili hakkında ceza davası

açılmış veya bu yol sonuna kadar kapanmış olur. Bu şekilde ceza davası açılmış olsa bile, sizin cumhuriyet savcılığına yaptınız şikayet ile bu şekilde ceza davası açılması arasında iki yıla yakın zaman geçmiş olur.

Eğer süreç bu şekilde işlerse siz şanslısınız demektir. Ne var ki, süreç genellikle şu şekilde işler: Cumhuriyet savcılığından soruşturma evrakı kendisine gelen rektörlük çoğunlukla 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesine göre ceza soruşturması açmaz, sadece hukukî niteliği ne olduğu belli olmayan bir “inceleme” başlatır ve inceleme neticesinde “ceza soruşturması açılmasına gerek olmadığına” karar verir. Bu karar, 2547 sayılı Kanun, m.53/c’nin öngördüğü bir men-i muhakeme kararı olmadığı için, bu karara karşı Danıştay Birinci Dairesine başvuramazsınız. Bu karar sıradan bir idarî karardır; dolayısıyla bu kararın iptali için idare mahkemesinde iptal davası açmanız gerekir ki, bu dava da en az iki yıl sürecektir. Bu davayı kazanırsanız, ilgili üniversite rektörlüğü cumhuriyet savcılığından iki yıl önce kendilerine gelen soruşturma evrakıyla işlem yapmaya tekrar başlayacaktır ki, bunun sonucunun ne olacağı yine bir başka meseledir.

**c) Disiplin Soruşturması Yoluyla Mücadelenin Zorlukları.-** Eseri kaynaksız alıntıya kurban giden yazar, kaynaksız alıntıyı yapan yazar bir üniversitede öğretim üyesi ise, onun hakkında disiplin soruşturması açılması istemiyle ilgili üniversitenin rektörlüğüne şikayette bulunabilir. Zira Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin 11’nci maddesinin birinci fıkrasının a-3 nolu bendi, “*bir başkasının bilimsel eserinin veya çalışmasının tümünü veya bir kısmını kaynak belirtmeden kendi eseri gibi göstermek*” fiilini işleyenlere “üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezası” verilmesini öngörmektedir. Disiplin soruşturması açılması için şikayette bulunma usûlü de aslında eseri kaynaksız alıntıya kurban giden yazar için çok avantajlı bir yoldur. Sadece bir dilekçe vermesi yeter (Haliyle bu dilekçe bütün usûlsüz alıntıları tek tek gösteren en azından 20-30 sayfa uzunluğunda bir dilekçe olacaktır). İlgili üniversite rektörlüğünün artık soruşturmayı re’sen yapması gerekir. Hatta ilgili üniversite rektörlüğünün bir şikayet dilekçesinin kendisine ulaşmasını beklemeden kendiliğinden soruşturma açması gerekir.

Ne var ki, böyle bir durumda üniversite rektörlüğü, çoğunlukla, mensubu olan öğretim üyesini korumak için elinden gelen her şeyi yapar. Soruşturma açsa da soruşturma neticesinde disiplin suçunun oluşmadığına, ceza verilmesine gerek olmadığına vb. karar verirler. Bu karar bir idarî karardır. Sizin bu kararın iptali için idare mahkemesinde iptal davası açmanız gerekir. Bu dava ortalama iki yıl sürer.

Eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazar, YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna şikayette bulunabilir. Bu Kurul, intihal olduğuna karar verirse, kendisi ceza vermez, ilgili üniversite rektörlüğünden disiplin soruş-



turması açılmasını talep eder. Bu Kurula ilişkin benim önümde olumsuz örnekler vardır; ama bu Kurul daha yeni bir Kuruldur; kendisi hakkında kötü bir şey söylemek istemem, kendisine daha şans tanınmalıdır.

Özetle bütün yolları kullanan bir yazar, bir hukuk davasında, bir ceza davasında, bir disiplin soruşturmasında ve bir de YÖK Etik Kurul soruşturmasında mücadele verir. Savcılık ceza davası açmak yerine görevsizlik kararı verip soruşturma evrakını üniversite rektörlüğüne gönderirse, Danıştaya bir başvuruda bulunulması veya idare mahkemesinde iptal davası açılması ihtimali de vardır. Keza üniversite rektörlüğü disiplin soruşturması açmaz ise veya açar da ceza vermez ise, idare mahkemesinde bir iptal davası daha açmak gerekecektir.

İşin ilginç bir ayrıntısı, bu başvuruların her birine şikayet ettiğiniz kitabı ve sizin usûlsüz alıntıya kurban giden kitabınızı da eklemeniz gerekecektir. Hatta dava dilekçelerinde bunlardan bir tane değil, karşı taraf sayısından bir fazla ekleyeceksiniz. Yani sadece yazara karşı değil, yayınevine karşı da dava açıyorsanız, üçer adet kitap ekleyeceksiniz. Keza avukatınızda ve sizde de bir kitabın bulunması gerekecektir. Bu şu anlama gelir ki, yukarıdaki her üç yola da başvuracaksınız, şikayet ettiğiniz kitaptan en az 8 nüsha satın almanız gerekecektir!

Eserleri beş ayrı yazar tarafından usûlsüz alıntıya kurban giden bir yazarın açacağı hukuk davası sayısını, savcılığa yapacağı şikayet sayısını, rektörlüğe başvuru sayısını, YÖK Etik Kuruluna başvuru sayısını beşle çarparak bulabilirsiniz. Bunların dışında her bir yazar için disiplin soruşturması sürecinde idare mahkemesindeki iptal davası açılması ihtimali de vardır.

Bu süreç içinde eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazarın sınırları yıpranır. Zamanı dava dilekçeleri, şikayet dilekçeleri, cevaba cevap dilekçeleri, bilirkişi raporlarına itiraz dilekçeleri yazmakla geçer. Bunları vermek için sık sık adliyeye gider. Üniversite rektörlüklerine ve YÖK'e yaptığı şikayet dilekçelerini iadeli taahhütlü göndermek için sık sık PTT'ye gider ve PTT'deki müthiş kuyruklarda sıra bekler. Evine veya işyerine sık sık mahkemelerden, üniversite rektörlüklerinden veya YÖK'ten tebligatlar gelir.

**Usûlsüz Alıntıyla Mücadelede Hukukî Yollar Neden Yetersizdir?** Yukarıda gördüğümüz gibi, usûlsüz alıntı ile mücadele etmenin yollarını işletebilmek çok zahmetli bir iş. Büyük bir sabır ve irade gerektiriyor. Keza bu sabrı ve iradeyi gösteren kişinin de başarılı olması, maalesef ülkemizde düşük bir ihtimal. Ancak ben daha da ileri giderek şunu söylemek istiyorum: Usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin hukukî yolları, mükemmel bir şekilde işlese bile, ben şahsen, bu yollarla, eseri usûlsüz alıntıya kurban giden yazarın zarara uğrayan manevî haklarının tamir edilebileceğini düşünmüyorum. Çünkü usûlsüz alıntıyla yazarın sadece eseri üzerindeki malî hakları değil,

eser sahipliğinden kaynaklanan manevî hakları, açıkçası yukarıda açıklamaya çalıştığımız “babalık hakkı” çiğnenmiş oluyor. Bu hakkın ise dava yoluyla veya disiplin soruşturması yoluyla korunması mümkün değil. Çünkü bu davalar ve disiplin soruşturması, usûlsüz alıntıya kurban giden yazar lehine sonuçlanmış olsa bile, bu yazarın başka yazar tarafından yayın yoluyla sahiplenilmiş düşünceleri bu yazara geri dönmüyor.

Çünkü usûlsüz alıntı, basit bir hukuka aykırılık değil. Basit bir hukuka aykırılığın tamiri nispeten kolaydır. Örneğin sahibinin rızası olmadan ondan alınan bir taşınır mal, sahibine iade edilirse, sahibinin zararı büyük ölçüde giderilmiş olur. Ama bir kaynaksız alıntının yol açtığı ve yol açacağı zararın giderilebilmesi çok zor ve hatta imkânsızdır. Çünkü, kaynaksız alıntılarının bulunduğu bir kitap kaç kişi tarafından okunmuş ise, o kadar kişiye sonradan ulaşmış, o kişilere okudukları cümlelerin o yazara değil, başka yazara ait olduğunun söylenmesi gerekir. Bir kitap binlerce adet basılıyor. Değişik yerlerde binlerce kişi tarafından okunuyor. Keza kitabın pek çok nüshası kütüphanelerde saklanıyor. Bu nüshalar da bir gün yeni okuyucular tarafından okunuyor. Usûlsüz alıntı mağduru bir yazarın eser sahipliği konusunda uğradığı zararının giderilebilmesi için, usûlsüz alıntı ürünü olan kitabı okuyan ve okuyacak olan bütün okuyuculara ulaşılması ve onlara okudukları cümlelerin gerçek sahibinin kim olduğunun söylenmesi gerekir ki, bu pratik olarak mümkün değildir.

## B. YAYIN YOLUYLA USÛLSÛZ ALINTIYLA MÜCADELE (“DİKEN BATTIĞI YERDEN ÇIKAR”<sup>1</sup>)

**Usûlsüz Alıntıyla Mücadele Etmenin Yolu, Usûlsüz Alıntıya Kurban Giden Fikrin Gerçek Sahibinin Kim Olduğunun Söylenmesinden Geçer.-** Yukarıda belirttiğimiz gibi usûlsüz alıntıyla mücadele etmenin hukukî yollarının, usûlsüz alıntıya kurban giden yazarın eseri üzerinde “babalık hakkı”nın korunması bakımından pek bir yararı yok. Bu noktada asıl önemli olan, usûlsüz alıntıya kurban giden fikrin gerçek sahibinin kim olduğunun söylenmesi, bunun kamuya ilân edilmesidir. Yani usûlsüz alıntının bulunduğu kitabı okumuş olan kişilere tek tek ulaşmış, onlara “*bakınız, okuduğunuz şu kitaptaki şu şu fikirler, o yazarın fikrî değil; benim fikrimdir*” demek gerekir. Eseri üzerinde “babalık hakkı” ihlâl edilmiş bir yazarı ancak bu tatmin edebilir.

İşte bu kitap bunun için yazılmıştır. Bu nedenle bu kitap ücretsiz olarak dağıtılacaktır. Bu kitabı 1000 adet bastırmayı, 700 adedini, anayasa ve idare hukuku alanlarında çalışan ve bu kitapta eleştirilen kitapları okuma ihtimali olan öğretim üyelerine, araştırma görevlilerine, bu alanda uygulamada çalışan hukukçulara ve hukuk fakültesi kütüphanelerine göndermeyi plânlıyo-

1. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, İnkılap, 1998, c.I, s.241.

rum. Diğer kısmı da bu kitapları okumuş olan ve benden bu eleştiri kitabını isteyen okuyuculara ücretsiz olarak gönderilecektir. Keza bu kitabın bir *online* versiyonu da [www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm](http://www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm) adresine konulacak ve *Google Books*'ta yayınlatılmaya çalışılacaktır.

Bu şekilde, Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez, Fatih Dikici gibi yazarların benden usûlüne aykırı olarak aldığı cümleleri okuyan kişilerin hiç olmaz ise bazılarına, okudukları söz konusu cümlelerin, bu yazarların değil, benim fikrimin ürünü olduğunu söylemiş olacağım. Ancak haliyle bu şekilde de oldukça sınırlı sayıda kişiye ulaşmış olacağım. Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez, Fatih Dikici, vs.'nin kitaplarını okuyan ve okuyacak olan herkese bu şekilde ulaşmam haliyle mümkün olamayacaktır. Acaba Ahmet Nohutçu'nun 2013 yılı itibarıyla 10'uncu baskısını yapan *İdare Hukuku* kitabını şimdiye kadar kaç bin kişi okudu? Acaba Fatih Dikici'nin şimdiye kadar 10 baskı yapan *Anayasa Hukuku* kitabını kaç bin kişi okudu? Ben bin adet bastıracağım bu kitapları bu kişilerden kaçına ulaşabileceğim?

Benim bu kitabı yazma amacım, kesinlikle bu kitapta ismi geçen kişileri rencide etmek değildir. Ancak, bu eleştiri kitabını yayınlamadan, bu kişilerin yazdığı kitaplarında benden yapılmış usûlsüz alıntılar bulunduğunu, bu kitapları okuyan okuyuculara nasıl söyleyebilir ve bu iddiamı nasıl ispatlayabilirim?

Neticede usûlsüz alıntı, yayın yoluyla gerçekleşen bir haksız fiildir. Yayın yoluyla yapılan bir haksızlığın tamiri, olsa olsa yine yayın yoluyla olabilir. Bir atasözümüzün dediği gibi “*diken battığı yerden çıkar*”<sup>2</sup>.

### III. ÇEKTIĞİM SIKINTI

2011 yılının Kasım ayından bugüne, yani tam iki yılım, usûlsüz alıntı ile mücadele etmekle geçti. Daha kaç yılımın bu şekilde geçeceğini de bilmiyorum. Verdiğim mücadelede karşılaştığım zorlukların ayrıntılarını bu kitapta değil, inşallah gelecek aylarda isim zikretmeden yazacağım “*Akademik Çürüme, Yayın Etiği ve İntihal*” başlıklı bir kitapta anlatacağım.

Keza dava sürecinde çektiğim zorlukları da, söz konusu davalar sonuçlandıktan sonra, bir kitap yazarak tek tek anlatmak istiyorum. Söz konusu kitapta sadece mahkeme kararlarını değil, bu davalarda davalıların verdiği cevap dilekçelerini, bilirkişilerin kimler olduğunu ve nasıl seçildiklerini, bu bilirkişilerin sundukları imkân olduğu ölçüde verecek ve bunların değerlendirilmesini yapacağım. Ayrıca bir gün, yaptığım şikayetler sonucunda açılan disiplin soruşturmalarında verilen kararları, bu kararlara dayanak teşkil eden

2. Aksoy, *op. cit.*, c.I, s.241.

soruşturma ve bilirkişi raporlarını ve keza YÖK Etik Kurulu kararlarını ve bu kararlara dayanak teşkil eden bilirkişi raporlarını veren çok sevgili ve değerli meslektaşlarımızın kimler olduğunu ve bu meslektaşlarımızın verdiği raporları, bedeli ne olursa olsun bir gün yayınlayacağım. Bu sevgili ve değerli meslektaşlarıma bugün için sadece, Émile Zola'dan mülhem şunları söylemek istiyorum: Eğer kitaplarında usûlsüz alıntı olduğunu iddia ettiğim kişilerin kitaplarında *gerçekten* usûlsüz alıntı var ise, siz bu *gerçeği* örtbas edemezsiniz. Gerçekler sonsuza kadar mezara gömülemez. Siz onları gömdüğünüzü sansanız da, onlar toprağın altında yaşarlar ve bir gün sizin en beklemediğiniz anda karşınıza çıkarlar<sup>3</sup>. Gerçek ortaya çıkmaya başladı; ortaya çıkmaya başlayan bir gerçeği hiçbir şey durduramaz<sup>4</sup>.

\* \* \*

Ülkemizde usûlsüz alıntıyla mücadele etmek fevkalade zor ve sinir bozucu bir şey. Son iki yılımı sıkıntıyla geçirdim. Gerek bu kitapları yazarken, gerek dava dilekçelerini ve cevap dilekçelerini, gerek bilirkişi raporlarına itiraz dilekçelerini, şikayet dilekçelerini yazarken hep sinirden ellerim titredi. Zevkle yazı yazan birisiydim. Hayatımda ilk kez bu kitaplar, dava ve cevap dilekçeleri, bilirkişi raporlarına itiraz dilekçeleri yüzünden yazmaktan nefret eder hâle geldim. Bu kitaplar, dava ve cevap dilekçeleri yüzünden 2011 yılında yarım kalan kendisine *Hukukun Kırk İlkesi* başlığını vermeyi düşündüğüm, yıllardır üzerinde çalıştığım “hukukun genel teorisi” kitabımı tamamlayamadım. Artık bu kitabı tamamlamayı da düşünmüyorum. Çünkü Türkiye’de usûlsüz alıntı sorunu çözülmeyen Türkiye’de bir kitap yazmanın bir anlamının kalmadığını düşünüyorum. Çünkü yazacağım bu kitap da usûlsüz alıntıya kurban gidecekse, ne diye bu kitabı tamamlayayım? Eserimin nime-tinden ben değil, başkaları faydalanacaksa ne diye bu eseri üreteyim ki!

Burada özellikle vurgulamak isterim ki, benim sadece çeşitli kitaplarım usûlsüz alıntılara kurban gitmedi, son iki yılım da heba oldu.

**Siz Benim Yerimde Olsaydınız Ne Yapardınız?-** Belki bu işlere hiç bulaşmamak, usûlsüz alıntıları görüp susmak en doğrusuydu. Ama ben susmayı içime sindiremedim. Aksini düşünen okuyuculara, kendilerini benim yerime koymalarını ve aşağıda verilen yüzlerce örneği okuduktan sonra, kendilerine şu soruyu sormalarını tavsiye ederim: “*Ben Kemal Gözler’in ye-*

3. Émile Zola, *Dreyfus* davasında Cumhurbaşkanına yazdığı mektupta şöyle diyordu: “*Vous avez beau enterrer la vérité, elle chemine sous terre, elle repoussera un jour de partout, elle éclatera en végétations vengeresses*” (Émile Zola, “Lettre au Président de la République”, *L’Aurore*, 22 Aralık 1900, <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k702527v/f1.texte.langFR>).

4. Yine Émile Zola, *Dreyfus* davasıyla ilgili Cumhurbaşkanına yazdığı “*J’accuse...!*” başlıklı ünlü mektubunda şöyle diyordu: “*La vérité est en marche et rien ne l’arrêtera*” (Émile Zola, “J’accuse...!”, *L’Aurore*, n° 87, 13 Ocak 1898, s.2 [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:J%27accuse\\_-\\_Gallica\\_-\\_page\\_1.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:J%27accuse_-_Gallica_-_page_1.jpg)).

*rinde olsaydım, ne yapardım?” Özellikle rica ediyorum: Aşağıda Üçüncü Bölümde Adnan Küçük’ün benden yaptığı kaynaklız alıntı örneklerini okuyunuz ve kendinize tekrar aynı soruyu sorunuz: “Ben Kemal Gözler’in yerinde olsaydım, ne yapardım?”*

Ben bu eleştirii kitabıyla, bir babanın evladına sahip çıkması gibi, kitaplarıma sahip çıkmaya çalışıyorum. Usûlsüz alıntıya kurban giden kitaplarımı yazarken benim çektiğim ızdırabı, katlandığım meşakkati bir ben bilirim. Bu kitaplar benim eserim. Bu kitaplarda ileri sürülen düşünceler benim beynimin ürünü. Bu düşüncelerden bazılarının bir başkası tarafından sahiplenilmesine sessiz kalacak değilim.

#### IV. USÛLSÜZ ALINTILARI GÖRMEZDEN GELMEK BİR ÇÖZÜM MÜ?

Çok güzel iktisat kitapları yazmış olan ve kitapları maalesef intihale kurban giden tecrübeli bir meslektaşım, yıllardan beri intihalle mücadele etmeyi bıraktığını söylüyor. Bu mücadeleden yılmış. Artık kitaplarının usûlsüz alıntıya kurban gidip gitmemesiyle ilgilenmiyor. Usûlsüz alıntı ile mücadele etmek yerine kendini yeni kitaplar yazmaya vermiş. Belki en doğrusunu yapıyor.

Belki benim de bunu yapmam, kendi işime bakmam, kişisel menfaatlerim açısından en iyisi olacaktı. İki yılım heba olmayacak, sinirlerim gerilmeyecek ve dahası yeni kitaplarım olacaktı. Özellikle de pek çok kişiye söz verdiğim “*Hukukun Kırk İlkesi*” isimli kitabımı belki bitirebilecektim. Ama ben bunu yapamadım. Göz göre göre susmayı içime sindiremedim.

Aslında Ramazan Çağlayan hakkında yazdığım bir eleştirii kitabında da belirttiğim gibi<sup>5</sup>, Ramazan Çağlayan’ın benden yaptığı usûlsüz alıntıları ilk defa fark ettiğimde bu usûlsüz alıntıları baştan bir süre unutmaya çalıştım. Ama unutamadım. Kendi emeğimin, kendi beynimin ürünü olan düşüncelerin bir başkası tarafından sahiplenilmesini hazmedemedim. Uykularım kaçtı.

Usûlsüz alıntıyı görmezden gelmek işe yaramıyor. Usûlsüz alıntı yapanlar usûlsüz alıntı yapmaktan vazgeçmiyor. Hatta sadece usûlsüz alıntı yapan kişileri uyarmak da işe yaramıyor. Usûlsüz alıntıyı yapanlar uyarıldı diye bu işten vazgeçmiyorlar. Usûlsüz alıntı ile etkili bir şekilde mücadele edilmedikçe, usûlsüz alıntı yapan kişiler bundan vazgeçmiyor. Tersine, usûlsüz alıntı daha da yaygınlaşıyor ve iş içinden çıkılmaz bir hâle geliyor.

5. Kemal Gözler, *Ramazan Çağlayan’ın İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013, s.6 (Kitabın tam metnine <http://www.idare.gen.tr/caglayan-elistiri.htm> den ulaşabilirsiniz).

**“Usûlsüz Alıntının da Usûlsüz Alıntıya Kurban Gİtmesi” Olgusu.-** Ülkemizde usûlsüz alıntı sorunu öylesine yaygın bir sorun ki, kaynaksız alıntı ürünü olan paragraflar dahi bir başka yazar tarafından kaynağı gösterilmeksizin alıntılanabiliyor. Yani usûlsüz alıntı dahi usûlsüz alıntıya kurban gidiyor. Örneğin Turgut Meşe’nin *Anayasa* (Ankara, Data, 2012), isimli kitabının 55’inci sayfasındaki tablo, M. Fatih Dikici’nin *Anayasa Hukuku* (Ankara, Agon Bilgi Akademisi, 2012) s.31’deki tablodan kaynağı gösterilmeksizin alınmıştır (Bkz. aşağıda Bölüm 11, Örnek 2). Fatih Dikici de söz konusu tabloyu benim *Anayasa Hukukuna Giriş* (Bursa, Ekin, 2012) isimli kitabımın 96’nci sayfasından kaynağını göstermeksizin almıştır (Bkz. aşağıda Bölüm 10, Örnek 7). Usûlsüz alıntının da usûlsüz alıntıya kurban gitmesine gülmek mi lazım, ağlamak mı lazım biliyorum.

**Usûlsüz Alıntılarının Yaygınlaşmasının Doğurduğu Ek Sorunlar (“Bozacının Şahidi Şıracı” Olgusu).-** Ülkemizde usûlsüz alıntı öylesine yaygın bir olgu ki, usûlsüz alıntı yapanlar, kendilerine karşı dava açıldığında aynı usûlsüz alıntının bir başkasının kitabında da olduğunu söylüyorlar ve bu kitabı emsal gösteriyorlar. Oysa emsal gösterdikleri kitaptaki paragraf da benden yapılmış bir usûlsüz alıntı ürünü. Benim başıma böyle bir olay geldi: Açtığım bir davada benden kaynaksız alıntı yaptığımı iddia ettiğim yazar, aynı kaynaksız alıntının başka yazarın kitabında da bulunduğunu emsal olarak göstererek kendisini savundu. Bu tür bir savunma “bozacının şahidi şıracı” savunmasıdır.

İtiraf etmeliyim ki “bozacının şahidi şıracı” savunmasının yapılabilmesine imkân tanımak noktasında benim de bir kusurum var. Usûlsüz alıntılarla dolu bu kitapları takip edip, zamanında bu usûlsüz alıntıları teşhir eden kitaplar yazsaydım veya bu kitaplara karşı dava açsaydım, şu an kaynaksız alıntıdan dolayı hakkında dava açılmış bu yazar, bu savunmayı yapamayacaktı. Bu husus da usûlsüz alıntı ile mücadele etmenin neden gerekli olduğunu bir kez daha gösteriyor. Usûlsüz alıntı yaygınlaştıkça vaka-i adiyeye hâline geliyor ve ispat edilmesi de “bozacının şahidi şıracı” kabilinden argümanlar nedeniyle zorlaşıyor.

## V. SON ON YILDA ANAYASA HUKUKU VE İDARE HUKUKU ALANINDA GENEL ESER ENFLASYONU

Türkiye’de 2000’li yıllara kadar gerek anayasa hukuku ve gerekse idare hukuku alanında özellikle ders kitabı düzeyinde fevkalade sınırlı sayıda eser vardı. Anayasa hukuku alanında 2000’li yıllara neredeyse iki kitapla girdik: Aşağı yukarı bütün hukuk fakültelerinde birinci sınıf birinci dönemde okutulan “anayasa hukukunun genel esasları” derslerinde Erdoğan Teziç’in *Anayasa Hukuku* isimli kitabı izleniyordu. İkinci dönemdeki “Türk anayasa hukuku” dersinde ise yine neredeyse bütün hukuk fakültelerinde Ergun Özbü-

dun'un *Türk Anayasa Hukuku* isimli kitabı okutuluyordu. Ders kitabı noktasında büyük bir istikrar vardı. Her iki kitap da alanında yazılmış bilimsel değere sahip ciddî kitaplardır. Ne var ki Türkiye gibi büyük bir ülkede, bütün üniversitelerdeki anayasa hukuku derslerinin bu iki kitap çevresinde dönmesi eleştirilebilirdi. O nedenle 2000'li yıllarda yeni kitapların yazılmış olması esasen sevindirici bir gelişmedir. Ama aşağıda göreceğimiz gibi gerçekte ortada sevinilecek bir şey değil, üzülecek bir şey var.

İdare hukuku alanı ders kitabı yönünden anayasa hukuku alanından daha zengin değildi. 2000'li yıllara kadar aşağı yukarı her yerde Şeref Gözübüyük'ün *Yönetim Hukuku* veya Metin Günday'ın *İdare Hukuku* isimli kitapları okutuluyordu. İdarî yargı alanı daha da fakirdi; çünkü bu alanda tek bir kitap vardı, o da Şeref Gözübüyük'ün *Yönetmelik Yargı* kitabı idi. Türkiye gibi büyük bir ülkede, bütün üniversitelerdeki idare hukuku derslerinin bu iki kitap, idarî yargı derslerinin ise tek kitap üzerinden işlenmesi övünülecek bir şey değildi. O nedenle 2000'li yıllarda yeni idare hukuku kitapların yazılmış olması esasen sevindirici bir gelişmedir. Ama aşağıda göreceğimiz gibi gerçekte ortada sevinilecek bir şey değil, üzülecek bir şey var.

Çünkü bu kitapların önemli bir kısmı, özensizce yazılmış, ciddiyetten uzak, herhangi bir bilimsel değeri olmayan kitaplar. Dahası bu kitapların içinde bazıları düpedüz usûlsüz alıntı ürünü. Aslında bunun başka türlü olması da mümkün değil. Çünkü bu kitapların önemli bir kısmının yazarları normalde kitap yazacak kişiler değil. Şöyle:

Bir kere anayasa hukuku ve idare hukuku kitaplarının önemli bir kısmı hukuk fakültesi mezunu olmayan öğretim üyeleri tarafından yazılmıştır. Örneğin kitabı eleştirilen Doç. Dr. Ahmet Nohutçu hukuk fakültesi mezunu değildir. Yüksek lisansı ve doktorası da hukuk alanında değildir (Bkz. aşağıda Bölüm 4, Başlık I, A).

İkinci olarak anayasa hukuku ve idare hukuku kitaplarını yazanlardan önemli bir kısmının herhangi bir akademik unvanı yok. Kendileri yüksek lisans veya doktora yapmış kişiler değil. Örneğin bu kitapta *Anayasa Hukuku* ve *İdare Hukuku* kitabı isimli iki kitabı eleştirilen Bilal Canatan, kamu yönetimi mezunudur ve doktora yapmamıştır (bkz. aşağıda Bölüm 4, Başlık I). Kitabını eleştirdiğim diğer yazar Nevzat Sönmez, Polis Akademisi mezunudur; doktora yapmıştır; ama yaptığı doktora sosyoloji doktorasıdır (bkz. aşağıda Bölüm 7, Başlık I).

Daha da acısı anayasa hukuku ve idare hukuku kitaplarını yazanlardan bir kısmının, bir üniversite okuyup okumadıkları, okumuşlar ise hangi fakülteden mezun oldukları dahi belli değildir. Örneğin bu kitapta kitapları eleştirilen Fatih Dikici, Turgut Meşe, Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak böyledir.

Türkiye’de bu gidişle iktisadî ve idarî bilimler fakültesi bulunan her şehirde yayınlanmış bir anayasa hukuku ve idare hukuku kitabı yazılacak. Bu da yetmiyormuş gibi son yıllarda artık yüksek lisans veya doktora yapmamış öğretim görevlileri de bu tür kitaplar yazmaya başladı.

Bu iddialarımız konu hakkında bilgisi sınırlı olan iyi niyetli okuyucular için oldukça abartılı gelecektir. Ben de bu iddiaları Temmuz 2013 öncesi duysaydım inanmazdım. Ama maalesef bu iddialar, şaşırtıcı da olsa doğrudur. Türkiye’de 200 öğrencisi olan her iktisadî ve idarî bilimler fakültesi öğretim üyesi veya meslek yüksekokulundaki öğretim görevlisi bir anayasa hukuku veya idare hukuku kitabı yazmaya başladı.

Keza KPSS veya hâkimlik sınavı gibi meslek sınavlarına hazırlık kursu veren her dersane bir anayasa hukuku ve idare hukuku kitabı çıkarıyor. Bunların yazarlarının kim olduğu dahi belirsiz. Bunların bir kısmının lise öğretmeni olduğu söyleniyor. Bu kitaplarda bulunan yazar isimlerinin hayali isimler olduğu söyleniyor. Bu kitapların bir kısmında zaten yazar ismi yok. Anayasa hukuku ve idare hukuku kitabı yazmak bu kadar sıradanlaştı. Daha da acısı, Türkiye’de en çok satılan anayasa hukuku ve idare hukuku kitapları bunlar. Ciddi bir anayasa hukuku kitabı bin adet basarken bunların içinde muhtemelen on bin adet basan var. Beş yılda on baskı yapan var. Hukuk fakültesi mezunu öğrenciler hâkimlik sınavına hukuk fakültesi mezunu olmayan bu kişilerin hazırladığı anayasa hukuku veya idare hukuku kitaplarıyla hazırlanıyorlar.

Türkiye’de son on yılda kaç adet anayasa hukuku, kaç adet idare hukuku kitabının yayınlandığını ben tam bilmiyorum.

Ama çeşitli online kitapçılarda arama yapıldığında karşımıza örnek olarak şu rakamlar çıkıyor:

**Türkiye’de Son 10 Yılda Kaç Adet Anayasa Hukuku Kitabı Yayınlandı?**- İdefix ([www.idefix.com](http://www.idefix.com))’te “arama” hanesine “anayasa hukuku” diye yazarsanız karşınıza tam 56 kitap çıkıyor. Bunlardan sekizi monografik eserler. “Anayasa hukukuna giriş” yazarsanız 7 kitap çıkıyor. Dolayısıyla ders kitabı veya sınava hazırlık kitabı niteliğinde **55 (ellibeş)** adet kitaba ulaşıyoruz. [www.hukukmarket.com](http://www.hukukmarket.com), [www.seckin.com.tr](http://www.seckin.com.tr), [www.legalkitabevi.com](http://www.legalkitabevi.com) sitelerinde arama yapınca çok daha fazla sonuç çıkıyor. Bunların içindeki monografik kitapları çıkarınca geriye 50 küsur kitap kalıyor. Bu 50 küsur anayasa hukuku kitabı, piyasada mevcudu bulunan, satışta olan kitaplar. Hatta bunların pek çoğu sadece 2013 baskı kitaplar.

**Türkiye’de Son On Yılda Kaç Adet İdare Hukuku Kitabı Yayınlandı?**- İdefix ([www.idefix.com](http://www.idefix.com))’te “arama” hanesine “idare hukuku” diye yazarsanız karşınıza tam **40 (kırk)** kitap çıkıyor. Bunlar monografik kitaplar



değil, hepsi ders kitabı veya sınava hazırlık kitabı niteliğinde genel eserler. [www.hukukmarket.com](http://www.hukukmarket.com), [www.seckin.com.tr](http://www.seckin.com.tr), [www.legalkitabevi.com](http://www.legalkitabevi.com) sitelerinde arama yapılırsa, monografik kitapları çıkarınca benzer sonuca ulaşıyor. Anayasa hukuku kitaplarında olduğu gibi 40 civarında idare hukuku kitabı, piyasada mevcudu bulunan, satışta olan kitaplar. Hatta bunların pek çoğu sadece 2013 baskı kitaplar. Aynı yerlerde (örneğin [www.idefix.com](http://www.idefix.com)'da) “idarî yargı”, “yönetmelik yargı”, “idarî yargılama hukuku” kelimeleriyle arama yaparsanız, monografik nitelikte kitapları çıkardıktan sonra geriye ders kitabı veya sınava hazırlık kitabı gibi en az **10 (on)** kitap kalmaktadır.

Bu rakamların 1960'lı, 1970'li, 1980'li ve hatta 1990'lı yıllarda üniversiteye gitmiş kişilere, ben de bu kişilerden biri olarak, kesinlikle inandırıcı gelmediğini biliyorum. Ancak bunlar doğru rakamlar. Yukarıda belirttiğim internet sitelerine girip, “anayasa hukuku”, “idare hukuku” yazıp arama yapın, bu rakamlara ulaşacak ve hatta bu rakamları geçeceksiniz.

**Gerçek Sayı Daha da Fazla Olabilir.-** Ben Türkiye’de son on yıldır yayınlanan anayasa hukuku ve idare hukuku kitap sayısının yukarıda belirttiğim sayılardan gerçekte çok daha fazla olduğunu düşünüyorum. Ülkemizde online kitapçıların sitelerinden ulaşılamayan daha pek çok anayasa hukuku ve idare hukuku kitabı olduğunu tahmin ediyorum. Hatta bazı iktisadî ve idarî bilimler fakültesi ve meslek yüksekokulu hocalarının yayınladığı bu kitapların özellikle ulusal dağıtımını yaptırmadığını, bu kitapları adeta sakladıklarını biliyorum. Bu kitaplar, yazarının ders verdiği iktisadî ve idarî bilimler fakültesinin veya meslek yüksekokulunun bulunduğu şehirde bir kitapçıdan veya bir kırtasiyeden satın alınabiliyor.

**Bu Kitapların Yazarları Kim?-** “Bu kitapların yazarları kim” diye sorulduğunda çok ilginç bir tabloyla karşılaşılıyor. Ortada 50 küsur anayasa hukuku yazarı, 40 küsur idare hukuku yazarı ve 10 küsur idarî yargı yazarı var. Ben burada bu yazarların isimlerini alt alta sıralayarak bir “yazar listesi” yapabilirim. Ama bu insanları genel soyut iddialarla muhatap bırakmamak için böyle bir isim listesi yapmıyorum. Ancak bu yazarların isimlerine [www.idefix.com](http://www.idefix.com)'da arama menüsüne “anayasa hukuku” ve “idare hukuku” “idarî yargı” yazarak ulaşabilirsiniz.

Ulaştığımızda göreceksiniz ki, bu 50 küsur anayasa hukuku yazarından sadece 15-20'si hukuk fakültesi hocası. Geri kalanların hepsi iktisadî ve idarî bilimler fakültesi, meslek yüksekokulu hocası ve hatta birkaçı pek muhtemelen lise öğretmeni! Ve hatta içlerinde kim olduğu bilinmeyen kişiler var. Aynı şey idare hukuku kitabı yazarları için de geçerli. Daha da acısı ülkemizde yazılmış idarî yargı kitaplarının önemli bir kısmı hukuk fakültesi mezunu olmayan kişiler tarafından yazılmıştır. Baroya kayıt yaptırıp avukat olma hakkına sahip olmayan kişilerin, öğrencilere idare mahkemesinde nasıl

dava açılacağını ve takip edileceğini öğreten kitaplar yazması ne büyük bir çelişki!

Şüphesiz ki kendisi hukuk fakültesi mezunu olan, yüksek lisans ve doktora kamu hukuku alanında olan, ama kendisi iktisadî ve idarî bilimler fakültesinde ve belki hatta bir meslek yüksekokulunda çalışan bir öğretim üyesi anayasa ve idare hukuku kitabı yazabilir. Burada benim üzerinde durduğum husus, kitabı yazan öğretim üyesinin hangi okulda çalışıp çalışmadığı sorunu değil, böyle bir kitap yazmaya ehil olup olmadığı sorunudur. Nitekim ben de Uludağ Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi iken anayasa ve idare hukuku kitapları yazdım. Ama hukuk fakültesi mezunu idim ve yüksek lisans ve doktoram da kamu hukuku alanında idi.

**“Destursuz Bağa Girenler”**.- Eskiden bir “ders kitabı”nı, yani o alanda bir “genel eseri” yazmak için o alanın profesörü olmak gerektiğini söylerlerdi. Zamanla doçentlerin ve yardımcı doçentlerin de ders kitabı yazdığına şahit olduk. Ben de bunlardan biriyim. Artık bu tür düşüncelere itibar eden yok. Her önüne gelen “ders kitabı” yazıyor. Ancak bilim dalında bir “ders kitabı” yazmak için en azından o bilim dalının “doktoru” olmak gerektiği söylenebilir. “Doktora” bir bilim dalında yayın yapmak için verilmiş bir “ruhsat”tır. Hele bir bilim dalında “yüksek lisans” ve hatta “lisans” derecesine sahip olmayanların o bilim dalında kalkıp kitap yazabileceklerinin söylenmesi gayri ciddî bir iddiadır. Oysa şu an Türkiye’de piyasada satılan anayasa hukuku ve idare hukuku kitapların en az yarısının hukuk fakültesi mezunu olmayan kişiler veya hukuk fakültesi mezunu olup kamu hukuku yüksek lisans ve doktora yapmamış kişiler tarafından yazıldığını gözlemliyoruz. Tabir caiz ise, şu an piyasada bulunan anayasa hukuku ve idare hukuku kitapların en az yarısı “*destursuz bağa girenler*” tarafından yazılmıştır<sup>6</sup>.

---

6. **Bana Yöneltilcek Muhtemel Eleştirilere Cevaplar**.- “Destursuz bağa girenler” suçlamam ile ilgili olarak muhtemelen bazıları çıkıp “*Kemal Gözler, anayasa hukukçusu; ama kalkıp idare hukuku kitapları yazdı; asıl destursuz bağa giren Kemal Gözler’dir*” diyeceklerdir. Öncelikle belirtiyim ki, bu savunma “*tencere dibin kara, seninki benden kara*” kabilinden bir savunmadır. Ben kendimi idare hukukuna destursuz olarak girmiş biri olarak görmüyorum. Sebeplerin şunlar: (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezunuyum. (2) Yüksek lisansım kamu hukuku alanındadır (Ankara Ü. SBE, Kamu Hukuku ABD). (3) Fransa’daki yüksek lisansım da kamu hukuku alanındadır (Bordeaux üniversitesi Hukuk Fakültesi). (4) Doktoram kamu hukuku alanındadır (Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesi). Gerek yüksek lisans diplomalarım, gerekse doktora diplomamda alanım “kamu hukuku” olarak belirtilmiştir. Zaten Türkiye’de ve Fransa’da “anayasa hukuku yüksek lisansı” veya “anayasa hukuku doktora” diye bir program yoktur. Dolayısıyla kamu hukuku doktoru olarak anayasa hukuku alanında çalışabileceğim gibi, idare hukuku alanında da çalışabilirim. Ayrıca şunu da söylemek isterim ki, yüksek lisans diplomamı aldığım Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesinde geleneksel olarak kökleri Leon Duguit’ye dayanan çok ciddi bir idare

Yukarıdaki paragrafta yazdıklarım karşı belki denebilir ki, bilim kim-  
 senin tekelinde değildir; kendine güvenen herkes istediğini yazar. Bu çok  
 büyük bir iddiadır ve muhtemelen sadece çok istisnâ yetenekleri olan birkaç  
 kişi için geçerli olabilir ve o da meslek eğitimi niteliğindeki alanlarda değil,  
 diğer alanlar da geçerli olabilir. Ayrıca meslekî bir yükümlülüğü olmaması-  
 na rağmen sırf entelektüel bir merak nedeniyle, sevgi ve ilgisi nedeniyle,  
 uzmanı olmadığı alanda yazacak kişiden, gidip o alanın tüm bilgilerini  
 özümsemiş olmayı gerektiren bir “ders kitabı”, bir “genel eser” yazması de-  
 ğil de, ilgi duyduğu spesifik bir konuda bir “makale” yazması, bir “monogra-  
 fi” kaleme alması beklenir. Bir kişi uzmanı olmadığı alana ancak böyle kat-  
 kıda bulunabilir. Burada eleştirilen kişiler ise anayasa hukuku ve idare huku-  
 ku alanında tek bir makale yazmadan, kalkıp anayasa hukuku ve idare huku-  
 ku alanında bir “genel eser”, bir “ders kitabı” yazmışlardır. Bu kişiler, kendi-  
 lerine anayasa ve idare hukukunda o kadar güveniyorlarsa ne diye şimdiye  
 kadar bu alanda bir *makale veya bir monografi yazmadılar?* Anayasa huku-  
 ku ve idare hukukuna böylesine sevgisi olan bu kişileri, önce anayasa huku-  
 ku alanında bir makale yazmaya ve makalelerini Ankara Üniversitesi Hukuk  
 Fakültesi Dergisine göndermeye davet ediyorum. *Hayatında anayasa huku-  
 ku alanında tek bir makale, tek bir monografi yazmamış kişiler, neden bir  
 anayasa hukuku ders kitabı yazıyorlar? Bu kişileri ders kitabı yazmaya iten  
 motif nedir?*

Hukuk, tıp gibi bir meslektir. Tıp mesleği gibi, hukuk mesleği de ancak  
 formel bir eğitimle öğrenilir. Hobi niteliğinde bir öğrenimle veya kişisel me-  
 rakla ne hekim, ne hukukçu olunur. Keza tıp mesleği gibi hukuk mesleğini  
 icra etmenin, kamu görevlisi olmak veya baroya kayıtlı olmak gibi bazı ko-  
 şulları vardır. Bu mesleklerde hariçten gazel okumak suçtur. Maalesef ülke-

---

hukuku eğitimi vardır. Naçizane şunu söylemek isterim ki, idarî yargı derslerini bugün  
 Fransa'nın en büyük idare hukukçularından biri kabul edilen Bernard Pacteau'dan al-  
 dım ve onun sınavından 20 kişilik yüksek lisans sınıfının en yüksek notunu aldım.

“Destursuz başa girenler” suçlamam ile ilgili olarak muhtemelen bazıları daha da  
 ileri gidip, “*Kemal Gözler, tarihçi değil, ama tarih alanında kitap ve makaleler yaz-  
 mıştır; asıl destursuz başa giren odur*” diyebileceklerdir. Öncelikle belirtmek isterim  
 ki, bu, burada ismi geçen kişilerin değil, tarihçilerin diyebileceği bir şeydir. Doğrudur;  
 Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan tahrir defterleri üzerinde çalışarak Lofça ci-  
 varında bulunan kırk köyün XVI ve XVII nci yüzyıllardaki durumlarına ilişkin bazı  
 çalışmalar yaptım ve bu çalışmalar Türk Tarih Kurumu ve yabancı bir Türkoloji dergi-  
 si tarafından yayımlandı (Mesela: Kemal Gözler, *Les villages pomaks de Lofça aux  
 XVe et XVIe siècles d'après les tahrir defters ottomans*, Ankara, Publications de la  
 Société turque d'Histoire, 2001; Kemal Gözler, “Les origines des pomaks de Lofça  
 d'après les tahrir defters ottomans: 1479-1579”, *Turcica: Revue d'études turques*,  
 1999, Tome 31, s.35-66). Tarih konusunda başka spesifik çalışmalarım da oldu. Bun-  
 lar hep, üzerinde tarihçilerin şimdiye kadar çalışmadığı konulardı. Özenle belirtmek  
 isterim ki, ben tarih konusunda makale ve monografi yazdım; “ders kitabı” yazmadım.

mizde hukuk fakültesi mezunu olmayan ve dolayısıyla baroya kayıt hakkına sahip olmayanlar, hukuk fakültesinde hoca oluyorlar; bununla yetinmeyip, bir de hukuk kitabı yazıyorlar. Ben ülkemizde ziraat fakültesi mezunlarının ne zaman tıp fakültesinde hoca olacaklarını ve bununla da yetinmeyip ne zaman genel cerrahi kitabı yazacaklarını merak ediyorum.

Maalesef ülkemizde anayasa hukuku ve idare hukuku alanlarında çok ciddi bir “*destursuz bağa girenler*” olgusu vardır. Ben nasip olursa önümüzdeki aylarda yazacağım “*Akademik Çürüme, Yayın Etiği ve İntihal*” başlıklı kitapta, “*destursuz bağa girenler*” olgusuna çok daha geniş bir şekilde değineceğim. “*Destursuz bağa girenler*” diye başlayan atasözümüzün ikinci yarısını açıklamayı o kitaba bırakıyorum.

## VI. BU KİTAPTA ELEŞTİRİLEN YAZARLAR KİMLERDİR VE BU YAZARLARI NASIL SEÇTİM?

Yukarıda açıkladığım gibi Türkiye’de şu an piyasada 50 civarında anayasa hukuku, 40 civarında idare hukuku ve 10 civarında idarî yargı ders kitabı veya sınavlara hazırlık kitabı var. Yukarıda açıkladığım sebeplerden dolayı bu kitaplardan önemli bir kısmının bir bilimsel değeri yok. Hatta bunlardan bazıları düpedüz usûlsüz alıntı ürünü. Aslında kitap sayısı bu kadar çok olunca, bu kitaplardan bazılarının ciddiyyetten uzak olmaları pek de şaşırtıcı değil.

Şu an piyasada satışta olan 50 civarında anayasa hukuku, 40 civarında idare hukuku ve 10 civarında idarî yargı ders kitabını veya sınavlara hazırlık kitabını tek tek satın alıp, bunların her birinin içinde usûlsüz alıntı bulunup bulunmadığını incelemek gerekir. Ancak yüz kitabı bu şekilde incelemek bir kişinin harcı değildir. Ben bu kitapların küçük bir kısmını temin ettim. Temin ettiklerimin de ancak sınırlı bir kısmını ciddi olarak inceleyebildim. Neticede içinde usûlsüz alıntılar gördüğüm birkaçını seçerek haklarında bu eleştiri kitabını yazdım.

Benim bu kitapta az sayıda kitabı eleştirmiş olmam, geriye kalan kitaplarda usûlsüz alıntı bulunmadığı anlamına kesinlikle gelmez (Haliyle bu cümlemiz, geriye kalan bu kitaplarda usûlsüz alıntı bulunduğu anlamına da gelmez). Ben bu yüz kitaptan sadece küçük bir kısmını inceleyebildiğimi söylemek istiyorum. Dahası bu yüz kitabın dışında, ismini dahi duymadığım daha pek çok kitap olabilir. Bu konuda okuyucularımdan yardım bekliyorum. Rastladıkları usûlsüz alıntıları, rastladıkları şaibeli kitapları bana (kgozler@hotmail.com) bildirmelerini rica ediyorum.

Önümüzdeki aylarda, adım adım diğer kitapları da temin edip incelemeye çalışacağım. İnceleyeceğim kitaplarda usûlsüz alıntılara rastlarsam, bunlarla hem *hukukî yollardan*, hem de *yayın yoluyla* mücadele edeceğim. Yani

kitaplarında usûlsüz alıntı gördüğüm yazarlar hakkında bir yandan hukuk davası açacağım; diğer yandan ceza davası açılması için savcılıklara; disiplin soruşturması açılması için üniversite rektörlüklerine ve YÖK Etik Kuruluna şikayette bulunacağım. İkinci olarak, usûlsüz alıntıyla yayın yoluyla mücadele etmeye de devam edeceğim. Ancak bu yayınları basılı kitap olarak yapmak ve sonra ilgili kişilere postayla veya kargoyla göndermek oldukça pahalı bir yol. O nedenle bu yayınları internet yoluyla yapmayı düşünüyorum. *anayasa.gen.tr* ve *idare.gen.tr* altında “usûlsüz alıntı” başlıklı sayfalar oluşturacağım. Okuyucularım anayasa hukuku alanındaki usûlsüz alıntı ile verdiğim mücadeleyi *www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti.htm*’den, idare hukuku alanında verdiğim mücadeleyi de *www.idare.gen.tr/usulsuz-alinti.htm*’den takip edebilirler.

\* \* \*

Bu yaz incelediğim genel eser niteliğindeki kitaplardan Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan ve Nevzat Sönmez’in kitaplarında usûlsüz alıntılar olduğunu gördüm ve bunların kitaplarını bu eleştiri kitabına dâhil ettim.

\* \* \*

Eleştirdiğim kitapları seçerken, baştan, akademik bir unvanı olmayan kişilerce yazılmış sınava hazırlık kitabı gibi kitapları, bu eleştiri kitabına dâhil etmemeyi, okuyucuyu bunlarla meşgul etmemeyi, bunlara karşı doğrudan doğruya dava açmanın yeterli olacağını düşündüm. Ama bu durumda okuyucular, bu sınavlara hazırlık kitaplarındaki durumun ne olduğunu görmemiş olacaktı. O nedenle durumun vahametini göstermek için bu kitaplardan birkaç örnek seçmenin uygun olacağına karar verdim ve Fatih Dikici, Turgut Meşe, Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak’ın kitaplarını seçerek burada eleştirdim.

Bu kişiler üniversitede hoca değil. Bir akademik unvanları yok. Bu kişiler pek muhtemelen hukuk fakültesi mezunu dahi değil. Bu kişiler, pek muhtemelen bir dershanede veya bir lisede öğretmen. Muhtemelen bu satırları okuyan iyi niyetli ve saygın okuyucularım, bizi bu kişilerle niye uğraştırıyorsunuz diye soruyorlardır: Siz şimdiye kadar ismini dahi duymamış olsanız da, bu kişiler, ülkemizin en meşhur, en aranan yazarlarıdır. *Google*’da *Fatih Dikici kitapları* diye yazıp arama yaparsanız karşınıza 48.700 adet sonuç çıkıyor<sup>7</sup>. *Google*’de *Turgut Meşe kitapları* yazarsanız karşınıza 132.000 sonuç çıkıyor<sup>8</sup>. *Google*’de *Nazan Çıyrak kitapları* yazarsanız 40.000 sonuç çıkıyor<sup>9</sup>. Fikir vermek için belirteyim: *Google*’da *Ergun Özbudun kitapları* diye

7. <https://www.google.com.tr/#q=Fatih+Dikici+kitaplar%C4%B1> (3.11.2013).

8. <https://www.google.com.tr/#q=Turgut+Me%C5%9Fe+kitaplar%C4%B1> (3.11.2013).

9. <https://www.google.com.tr/#q=Nazan+%C3%87%C4%B1rak+kitaplar%C4%B1> (3.11.2013).

yazıp arama yaparsanız karşınıza 39.600 sonuç çıkıyor<sup>10</sup>. *Google*'un bir suçu yok. *Google* arama sonuçlarını listeliyor. Demek ki Türkiye'de *Google*'dan anayasa hukuku kitabı arayan Türk vatandaşları, Ergun Özbudun'un değil, Fatih Dikici'nin, Turgut Meşe'nin ve Nazan Çıyrak'ın kitaplarını arıyorlar. Ülkemizde bilgi üretme külfeti birkaç kişinin sırtında bulunuyor; ama bu bilginin nimetini ise bir başkaları götürüyor. Bu durumun sadece bu paragrafta ismi geçen üç kişiye özgü olduğunu sanmayın. Onlar gibi en az yirmi "yazar" var. İçlerinde bunlardan çok daha meşhur, çok daha aranılanları var. En büyük hukuk fakültelerimize gidip, en büyük amfileri doldurup hukuk fakültesi öğrencileriyle "seminer" yapanlar var. Bir ülkede okuyucularda, öğrencilerde okudukları kitabın ciddiyeti konusunda en ufak bir kaygı yoksa, gerisi hikaye!

\* \* \*

Aşağıda eleştirdiğim kitaplardan ikisi, Serdar Özgüldür'ün ve Ali Rıza Çoban'ın kitapları, birer genel eser değil, monografidir. Serdar Özgüldür'ün *Tam Yargı Davaları* isimli kitabı onun doktora tezidir. Serdar Özgüldür'ün kitabında usûlsüz alıntılar bulunduğunu, kendisine karşı açılan bir intihal davası nedeniyle 2006 sonunda gazetelerden duymuştum. Ali Rıza Çoban'ın *Anayasayı Değiştirme Yetkisi* isimli kitabında usûlsüz alıntılar bulunduğunu ise 2012 yılının başlarında bir başka vesileyle tespit etmiştim.

Usûlsüz alıntı sorununun ülkemizde ne derece yaygın olduğunu, sadece özel kişilerin değil, kamu tüzel kişilerinin dahi usûlsüz alıntı yaptığını göstermek için, Kafkas Üniversitesinin internet sitesinde yayınlanan bir ders notundan dolayı Kafkas Üniversitesini de eleştirmeyi uygun buldum. Dolayısıyla ortaya şöyle bir liste çıktı:

1. Adnan Küçük
2. Ahmet Nohutçu
3. Bilal Canatan
4. Nevzat Sönmez
5. Ali Rıza Çoban
6. Serdar Özgüldür
7. Fatih Dikici
8. Turgut Meşe
9. Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak
10. Kafkas Üniversitesi

Yukarıdaki listede ismi geçen yazarların kim olduğu konusunda aşağıda kendilerine tahsis edilmiş bölümlerin ilk sayfalarında bilgi verilmiştir. Yazarların özgeçmişleri konusunda oralara bakılabilir.

10. <https://www.google.com.tr/#q=Ergun+%C3%96zbudun+kitaplar%C4%B1> (3.11.2013).

“**Eleştirisini Ertelemediğim Bir Kitap**”.- Bir kitapta da benden yapılmış pek çok usûlsüz alıntı olduğunu tespit etmeme rağmen, bu kitabı buraya dâhil etmedim. Çünkü bu kitaba karşı açılan dava oldukça ilerledi. Davanın sonuçlanmasını bekliyorum. Dava lehime veya aleyhime sonuçlandıktan sonra, bu kitap hakkında da bir eleştiri kitabı yayınlayacağım. Dava sonuçlanmış olacağı için, bu eleştiri kitabında söz konusu dava hakkında bilgi de verebileceğim; bu davada sunulan bilirkişi raporlarını ve mahkemenin kararını değerlendireceğim.

### **Bu Kitapta Eleştirilen Yazarlar Arasındaki Bazı Ortak Özellikler.-**

Bu yukarıda listesi verilen on adet yazarın kitabı eleştirilmektedir. Eleştirilen bu yazarların bazıları arasında bazı ortak özellikler vardır. Bu ortak özellikler şunlardır:

**1. Kırıkkale Üniversitesi Mensubu Olanlar.-** Adnan Küçük<sup>11</sup>, Bilal Canatan<sup>12</sup> ve Ali Rıza Çoban<sup>13</sup> Kırıkkale Üniversitesi öğretim elemanıdır. Adnan Küçük ve Ali Rıza Çoban Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesidir (birincisi yardımcı doçent, ikincisi doçenttir). Bilal Canatan ise Kırıkkale Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi öğretim görevlisidir. Daha önce hakkında usûlsüz alıntı nedeniyle iki adet eleştiri kitabı<sup>14</sup> yayınladığım Ramazan Çağlayan’ın da Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesinde profesör olduğunu hatırlarsak son bir yılda Kırıkkale Üniversitesi mensubu toplam dört yazarın kitaplarında usûlsüz alıntılar bulunduğunu iddia etmiş oluyorum.

Buna bakarak bazıları benim Kırıkkale Üniversitesine karşı bir düşmanlığımın olduğunu düşünebilirler. Kesinlikle benim bu Üniversitemize karşı bir düşmanlığım yoktur. Ramazan Çağlayan, Adnan Küçük, Bilal Canatan ve Ali Rıza Çoban hakkında eleştiri kitabı yazmamın sebebi, adı geçen kişilerin Kırıkkale Üniversitesine mensup olmaları değil, yazdıkları kitaplarda usûlsüz alıntıların bulunmasıdır.

Herhalde eleştirdiğim dört yazarın aynı üniversiteye mensup olması bunlardan üçünün de aynı Fakülteye (Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesine) mensup olması bir rastlantıdır. Kırıkkale Üniversitesinin genelinde veya Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bir ihtimal bu rastlantıdan bir anlam çıkarmaya çalışan birileri çıkarsa, onlara, bende suç aramak yerine adı geçen meslektaşlarının söz konusu kitaplarına bakmalarını ve bu kitaplarda

11. <http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1953> (Erişim tarihi: 26 Ekim 2013).

12. <http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1942> (Erişim tarihi: 26 Ekim 2013).

13. <http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1777> (Erişim tarihi: 26 Ekim 2013).

14. Gözler, *Ramazan Çağlayan’ın İdare Hukuku ve İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, op. cit., (<http://www.idare.gen.tr/caglayan.htm>); Gözler, *Ramazan Çağlayan’ın İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, op. cit. (<http://www.idare.gen.tr/caglayan-elestiri.htm>).

usûlsüz alıntı bulunup bulunmadığı sorusunu kendilerine sormalarını tavsiye ederim. Benim iddialarım bu öğretim üyeleri hakkında genel ve soyut iddialar değil, tek tek somut örneklerle delillendirilmiş iddialardır.

Kırıkkale Üniversitesinin bilimsel ciddiyetini sağlamak benim üzerime vazife değildir. Ama bu Üniversitede veya bir başka üniversitede görevli bir öğretim üyesinin yazdığı kitabı eleştirmek, aynı alanda çalışan bir öğretim üyesi ve yazar olarak benim en doğal akademik hakkımdır. Dahası söz konusu yazarlar benim kitaplarımdan usûlsüz alıntı yaptıklarına göre onları eleştirmek ve onlara karşı dava açma ve şikayette bulunmak benim sadece akademik değil, hukukî bir hakkımdır da.

Kırıkkale Üniversitesinde yüzlerce öğretim üyesi var. Bunların içinde fevkalade değerli bilim insanları var. Benim eleştirilerim bu Üniversitenin bütünü hakkında değil, bu Üniversiteye mensup dört kişiye ilişkindir. Dört sayısı yüksek bulunuyor ise, bu Üniversitemizin ve bu Üniversitemizde öğretim üyelerinin bu soruna özel bir önem vermeleri ve bu konuda daha hassas olmaları gerekir.

“*Hukuk Devleti*” Kitabı.- Burada ayrıca belirtiyim ki, bu kitapta eleştirdiğim Kırıkkale Üniversitesine mensup üç yazarın (Ali Rıza Çoban, Bilal Canatan ve Adnan Küçük) arkadaş olduğu tahmin edilebilir. Zira bunların birlikte edite ettikleri *Hukuk Devleti: Hukukî Bir İlke, Siyasî Bir İdeal* isimli bir kitap vardır<sup>15</sup>. Bu kitapta Joseph Raz, Andrei Marmor, Michel Rosenfeld, Jürgen Habermas, Heiner Bielefeld, Ronald Dworkin, Christine Sypnovitch, Gerald L. Neuman gibi yazarların hukuk devleti hakkında yazdıkları makalelerin Türkçe çevirileri bulunmaktadır. Görebildiğim kadarıyla kitabın künye sayfasında veya bir başka yerinde çevrilen makalelerin *copyright*'ının satın alındığına ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Ben kişisel olarak söz konusu çevirilerin yayınlanması için adı geçen yabancı yazarlardan yahut söz konusu makaleleri yayınlayan yabancı yayınevlerinden Ali Rıza Çoban, Bilal Canatan ve Adnan Küçük'ün (veya *Adres Yayınları*'nın, yani Liberte Yayın Grubunun) izin alıp almadığını merak ediyorum.



**2. Anayasa Mahkemesi Mensubu Olanlar.-** Yukarıdaki on yazardan ikisinin (Serdar Özgüldür<sup>16</sup> ve Ali Rıza Çoban<sup>17</sup>) ortak özelliği, bunların Anayasa Mahkemesi mensubu olmalarıdır. Bunlardan birincisi Anayasa

15. Adnan Küçük, Bilal Canatan ve Ali Rıza Çoban, *Hukuk Devleti: Hukukî Bir İlke, Siyasî Bir İdeal*, Ankara, Adres, 2008, 683 sayfa.

16. <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkinda/Detay/9/> (Erişim Tarihi: 26 Ekim 2013).

17. <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkinda/Detay/34/> (Erişim Tarihi: 26 Ekim 2013).



Mahkemesinin üyesi, ikincisi ise Başraportörüdür. Böylesine yüksek görevlerde bulunan bu kişilerin kitaplarında usûlsüz alıntı bulunması şaşırtıcı ve üzücüdür.

**3. Hukuk Fakültesi Mezunu Olmayanlar.-** Bu kitapta eleştirilen yazarlardan Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez hukuk fakültesi mezunu değildirler. Bunlardan ilk ikisi kamu yönetimi bölümü, üçüncüsü de Polis Akademisi mezunudur. Bu konuda aşağıda 4, 5 ve 6'ncı bölümlere bakılabilir. Kitapta eleştirilen Fatih Dikici, Turgut Meşe, Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak'ın ise hukuk fakültesi mezunu olup olmadıklarını tespit edemedim. Bu konuda aşağıda 10, 11 ve 12'nci bölümlere bakılabilir. Niçin hukuk fakültesi mezunu olmayan bir kişi çıkıp, anayasa hukuku veya idare hukuku kitabı yazar? Hukuk kitabı yazmak bu kadar kolay bir şey midir?

**4. Yüksek Lisans ve Doktora Yapmayanlar.-** Bu kitapta eleştirilen yazarlardan Fatih Dikici, Turgut Meşe, Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak'ın yüksek lisans veya doktora yapıp yapmadıklarını, hatta lisans eğitimleri olup olmadığını tespit edemedim. Bu konuda aşağıda 10, 11 ve 12'nci bölümlere bakılabilir. Hatta, 12'nci bölümde sebepleri açıklandığı gibi söz konusu anayasa hukuku kitaplarının yazarları olarak takdim edilen Rıdvan Çıyrak ve Nazan Çıyrak isimli kişilerin ülkemizde gerçekten var olup olmadıklarından emin değilim. Bu kitapta eleştirilen diğer yazar olan Bilal Canatan'ın ise kamu yönetimi alanında yüksek lisans yaptığı, ama doktora sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. Yine bu kitapta eleştirilen yazarlardan Ahmet Nohutçu'nun ve Nevzat Sönmez'in yüksek lisans ve doktorası hukuk alanında değildir.

## VII. KAPSAM DIŞINDA BIRAKTIĞIM USÛLSÜZ ALINTILAR

Burada özellikle belirtmek isterim ki, rastladığım her usûlsüz alıntıyı bu kitaba dâhil etmedim. Bu noktada özellikle iki tür usûlsüz alıntıyı eleştiri kapsamına almadığımı belirtmek isterim:

**1. “Küçük Usûlsüz Alıntılar”.-** İncelemelerim sırasında gerek burada eleştirdiğim kitaplarda, gerekse burada ismi zikredilmemiş bazı yazarların kitaplarının orasında burasında benden kaynağı gösterilmeksizin yapılmış daha pek çok usûlsüz alıntı gördüm. Bunları da eleştirebilirdim. Ama bunu yapmadım. Çünkü bu usûlsüz alıntılar, nispeten “küçük” alıntılardı. Özellikle bunlar ardışık ve sistemli değildi. Alıntının kendisindeki usûlsüzlük apaçık olsa bile, çok yoğun ve ağır usûlsüz alıntılar olmadıkça, bu tür alıntıları bu kitapta eleştirmedim.

Şu an ülkemizin içinde bulunduğu usûlsüz alıntı sorununun derinliği ve yaygınlığı göz önüne alınırsa, böyle “küçük usûlsüz alıntılar” da eleştirmek aşırıya kaçacaktı. Bununla birlikte bu konuda burada altını çizerek belirtmek isterim ki, Türk anayasa hukuku ve idare hukuku literatüründe hepimizin, alın-

tları usûlüne uygun yapmak ve özellikle de alıntının kaynağını göstermek konusunda daha büyük özen göstermemiz, daha dikkatli olmamız gerekir.

**2. “Kaynaklı Usûlsüz Alıntılar”.**- Aşağıda Bölüm 2’de ayrıntılarıyla gösterileceği gibi, bir alıntının kaynağının gösterilmesi, o alıntıyı her zaman hukuka uygun hâle getirmez. Çünkü, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesine göre bir alıntının, “*bir eserin bazı cümle ve fıkralarının*” alınmasıyla sınırlı olması, “*münderacatı aydınlatmak maksadıyla yapılması*” ve “*maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde*” olması şarttır. Bu şartların ne anlama geldiği aşağıda Bölüm 2’de açıklanmıştır (bkz. s.33-37). Maalesef Türk literatüründe bazı yazarların bu şartlardan haberi yok. Onlar bir yazardan kaynağını göstererek arka arkaya veya araya başka paragraflar girerek sayfalar aktarıyorlar. Yaptıkları bu şeyin hukuka aykırı olduğunu pek muhtemelen bilmiyorlar.

Kaynak göstererek alıntı yapma imkânı, orijinal düşünceleri olmayan yazarlara kitap yazma imkânı tanımak için bulunmuş bir usûl değildir. Bu yazarlar bu tür alıntılarda ne kadar kaynak göstermiş olurlarsa olsunlar, yaptıkları alıntılar hukuka aykırıdır ve alıntı yaptıkları yazarın malî ve manevî haklarını ağır bir şekilde çiğnemektedir. Hatta bu tür alıntılar, kaynak gösterilmeksizin yapılmış alıntıya göre, usûlsüz alıntıya kurban giden yazarların haklarını daha ağır bir şekilde çiğnemektedir. Bir yazarı en çok üzen şey, kendisinden kaynaksız olarak alınan bir paragraf değildir. Bir yazarı en çok üzen şey, o yazarın kurduğu sistematığın, sunduğu problematiğin, yaptığı akıl yürütmenin alınmasıdır. Bir yazar tek bir cümle yazmadan bazen günlerce, bazen haftalarca, bazen aylarca sorunu görmek, gördüğü sorunu formüle etmek, yazacağı kitabı kurgulamakla geçirir. Bir başka yazarın çıkıp bir atıfla sizin aylarca emek vererek kurduğunuz sistemi, oluşturduğunuz kurguyu alması, hazıra konması sizi çileden çıkarır.

Bu tür alıntılar da birer “usûlsüz alıntı”dır. Ben incelediğim kitaplarda benden yapılmış bu tür usûlsüz alıntılara rastladım. Bunları da eleştirmek gerekirdi. Ama bunları buraya almadım. Çünkü ülkemizde 30 kelime üzerinden 28 kelimenin birbiriyle aynı olduğu iki paragrafın birbirinden alıntı olup olmadığı ciddi olarak tartışılıyor. Maalesef bilirkişiler, 30 kelime üzerinden 28 kelimenin aynı olduğu iki paragrafın birbirinden alıntı olmadığı yolunda rapor verebiliyorlar. (Ben kendi davalarım sonuçlanınca bu konuda somut örnekler vereceğim). Böyle bir ülkede, çıkıp, “bu yazar kaynak göstermiş olsa da yaptığı alıntı usûlsüzdür; çünkü, kendisinin oluşturduğu bir münderacat yoktur veya münderecat olsa da maksadın haklı göstereceği nispet aşılmıştır” demek, ispatı imkânsız bir iddia olarak kalıyor.

Hele böyle bir ülkede, “şu yazar bana atıf yapmış olsa da, benim kurduğum sistemi almış, sorunları benim yaptığım plâna göre veriyor; benim kurgumu aşmış demek” insanları güldürecek bir iddia olarak kalıyor.

Burada bilimsel yazma ve atıf kuralları konusunda en basit, en iptidai kurallar tartışılmaktadır. Henüz ülkemiz bilimsel yazma ve atıf usûlleri konusunda tabir caiz ise “mağara devri”nde yaşıyor. Bu devir için “kaynağını göstermiş olsa da yaptığı alıntı sayısı çok fazla” veya “benim plânımı kopyalamış”, “benim sistematığımı almış” veya “benim kurgumu aşmış” gibi iddialar, kimsenin aklının almadığı, tabir caiz ise “uzay çağı”na ilişkin iddialar olarak kalıyor.

### VIII. BENDEN YAPILMAMIŞ USÛLSÜZ ALINTILARI DA ELEŞTİRME HAKKIM VAR MI?

Bu kitapta eleştirdiğim kitaplardaki usûlsüz alıntılarının hepsi benim kitaplarımdan yapılmış usûlsüz alıntılar değildir. Serdar Özgüldür’ün kitabındaki usûlsüz alıntılar, Ömer Anayurt’tan yapılmıştır. Ali Rıza Çoban’ın kitabında verilen usûlsüz alıntılardan üçü hariç hepsi, benden değil Kostas Chryssogonos, Joel Colón-Ríos, Lorenz Langer gibi yabancı yazarlardan yapılmıştır. Adnan Küçük’ün kitabında sadece benim kitabımdan değil Ergun Özbudun’dan yapılmış usûlsüz alıntılar da vardır. Bunlara ilgili bölümde örnekler verdim. Aynı şekilde Bilal Canatan’ın *Anayasa Hukuku* kitabında benim kitaplarımdan başka Ergun Özbudun’un *Türk Anayasa Hukuku* kitabından; veya Canatan’ın *İdare Hukuku* kitabında Metin Günday’ın *İdare Hukuku* kitabından yapılmış usûlsüz alıntılar da vardır. Bunlar da aşağıdaki ilgili bölümlerde örnek olarak verilmiş ve eleştirilmiştir.

Haliyle benden yapılmış usûlsüz alıntıları eleştirmem, kendi eserime sahip çıkmam benim en doğal hakkımdır. Peki ama, Ömer Anayurt’tan, Ergun Özbudun’dan, Metin Günday’dan veya Kostas Chryssogonos’tan yapılmış kaynaklı alıntıları ne diye eleştiriyorum? Ömer Anayurt’u, Ergun Özbudun’u, Metin Günday’ı veya Kostas Chryssogonos’un fikrî haklarını korumak bana mı kaldı?

Şüphesiz bu yazarların eserleri üzerinde çiğnenen malî ve manevî haklarıyla ilgili hukukî talep hakları bu yazarların kendilerine aittir. Ben onların adına dava açmam. Ama usûlsüz alıntı sorunu, sadece usûlsüz alıntıyı yapan yazar ile usûlsüz alıntıya kurban giden yazar arasında kalan özel bir sorun değildir. Bu sorun, sadece iki yazarı değil, akademik camianın bütününe ilgilendirir. Bu camianın mensubu olan herkes, bu camianın diğer mensuplarının bu camiaya hakkıyla girdiğini ve hakkıyla ilerlediğini denetleyebilir. Camianın ciddiyeti ve düzeyi bütün camiayı ilgilendiren bir meseledir. Hatta daha fazlasını söylemek isterim: Bir doktora tezinde usûlsüz alıntı var ise,

bir kişi usûlsüz alıntılarının bulunduğu bir tezle doktor unvanını elde etmiş ise, üniversitede öğretim üyesi olsun veya olmasın, doktor unvanına sahip olan herkesi ilgilendirir. Bir kişinin haksız yere doktor olması, bu unvanı hakkıyla alan kişilere yapılmış bir kötülük teşkil eder.

Uzun lafın kıyası, bu ülkede çalışan bir akademisyen olarak, Türkiye’de yazılmış her doktora tezini, her doçentlik çalışmasını, her makaleyi, her kitabı eleştirme ve eğer bu çalışmalarda usûlsüz alıntı var ise, “bakın şu çalışmanın şu sayfasındaki şu paragraf şu yazarın şu kitabının şu sayfasının şu paragrafından kaynağı gösterilmeksizin alınmıştır” deme hakkına sahibim. Aslında bu sadece bir hak değil, her akademisyenin bir ahlakî ödevidir de.

Benim başkalarından yapılmış usûlsüz alıntıları eleştirme hakkımın temelinde sadece akademik ahlâk bulunmaz; bizatihi hukuk da yatar. Hukuk düzeni, usûlsüz alıntı durumunda dava açma hakkını sadece subjektif hakları ihlâl edilen kişiye tanımaktadır. Ama aynı hukuk düzeni, hakları ihlâl edilsin edilmesin, istisnasız herkese, usûlsüz alıntı durumunda, usûlsüz alıntı yapan öğretim üyesinin üniversitesine başvurup, bu öğretim üyesi hakkında disiplin soruşturması açılmasını isteme hakkını vermektedir. Keza bir doktora tezinde usûlsüz alıntı olduğunu gören herkes, bu doktora tezinin kabul edildiği üniversite rektörlüğüne başvurup, adı geçen kişi hakkında soruşturma açılmasını ve bu kişiye haksız yere verilen unvanın geri alınmasını talep edebilir. Keza aynı talepler YÖK Bilimsel Araştırma ve Etik Kuruluna da yapılabilir. Böyle bir talep gelirse, ne ilgili üniversite rektörlüğü, ne YÖK Etik Kurulu, başvuranın yetkisizliği nedeniyle soruşturma açılması istemini reddedemez.

Ne bir kanunumuzda, ne bir disiplin yönetmeliğimizde, ne de YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde, subjektif hakları ihlâl edilmiş kişilerin disiplin soruşturması açılmasını isteme haklarını yasaklayan bir hüküm yoktur. Dolayısıyla herkes, içinde usûlsüz alıntılarının bulunduğu bir doktora teziyle ilgili olarak soruşturma açılması için ilgili üniversite rektörlüğüne veya YÖK Etik Kuruluna başvurabilir. Bu onun hakkıdır. Böyle bir hakkı olan kişinin söz konusu doktora tezindeki usûlsüz alıntıları gösteren bir eleştiri kitabı yazması da evleviyetle hakkıdır.

## IX. USÛLSÜZ ALINTILARI NASIL TESPİT ETTİM? USÛLSÜZ ALINTILARI TESPİT ETMEK ZOR MU?

Bu soruya üçlü bir ayırım yaparak cevap vermek istiyorum.

**1. Başka Yazarlardan Yapılmış Alıntılarda.-** Usûlsüz alıntı, benden değil bir başka yazardan yapılmış ise, usûlsüz alıntının tespitinde gerçekten zorlandım. Bunun için ciddi bir emek ve zaman ayırmam gerekti. Örneğin Serdar Özgüldür’ün Ömer Anayurt’tan yaptığı alıntıları tespit etmek benim

çok zamanımı aldı. Hele Ali Rıza Çoban'ın yabancı yazarlardan yaptığı usûlsüz alıntıları ortaya çıkarabilmek için çok çalışmak zorunda kaldım. Zaten bu zorluklar nedeniyle, ilgili bölümde de açıkladığım gibi Ali Rıza Çoban'ın kitabının bütününe değil, sadece bir kısmını inceleyebildim; o kısmı da sadece dört yabancı kaynak açısından değerlendirebildim.

**2. Benden Yapılmış Alıntılarda.-** Ama benden yapılmış usûlsüz alıntıları tespit ederken hiç zorlanmıyorum. Belki inanmayacaksınız ama, herhangi bir kitaptan herhangi bir cümle okuduğumda, bu cümlelerin benim kitabımdan alınmış olup olmadığını veya yazılırken benim kitabımdaki bir cümleden esinlenilmiş olup olmadığını anında anlıyorum. Dostum Sedat Çal'dan duyduğum bir benzetmeyle bu durumu açıklayayım: Nasıl bir baba okul çıkışında, birbirine çok benzeyen yüzlerce çocuk içinden kendi çocuğunu bir bakışta tanıyorsa, ben de aynı kolaylıkla okuduğum bir anayasa ve idare hukuku kitabında yüzlerce veya binlerce cümle içinde benden alınmış cümleleri bir çırpıda tanıyorum. Hatta benim kitaplarımı çokça okuyan, benim üslûbumu sindirmiş öğrencilerin de bunu büyük ölçüde yapabileceklerinden şüphem yok. Çünkü çok kişi beğenirse de benim çok belirgin, çok kolayca teşhis edilebilen bir üslûbım var.

**3. Ergun Özbudun ve Metin Günday'dan Yapılmış Alıntılarda.-** Burada daha ileri giderek şunu da söyleyeyim: Ben başkalarının kitaplarında sadece benden alınmış cümleleri bir çırpıda tanımakla kalmıyorum, başkalarının Ergun Özbudun'dan ve Metin Günday'dan aldığı cümleleri de kolaylıkla tanıyorum. Nitekim aşağıdaki bölümlerde göreceğiniz gibi, yer yer Ergun Özbudun'dan ve Metin Günday'dan kaynağı gösterilmeksizin alınmış paragraflara örnekler verdim. Bunları tespit ederken de hiç zorlanmadım. Daha ilk okurken bu cümle Ergun Özbudun'un cümlesi, şu cümle Metin Günday'ın cümlesi dedim.

Muhtemelen bunun sebebi şu: Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Prof. Dr. Metin Günday benim Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde 1980'li yılların ilk yarısında hocamdı. Ayrıca 1987 ve 1988 yıllarında birincisinin asistanıydım. Bu iki büyük hocayı öğrenciliğimde haftada beş saat dinledim. Nasıl cümle kurdukları beynime işlendi. Anlattıkları dersler bazen rüyalarımaya girdi. Kitaplarını kim bilir kaç defa okudum. Kitaplarından kim bilir kaç defa sınava hazırlandım. Dahası kendi kitaplarımı yazarken onların kitaplarını örnek aldım; anayasa hukuku kitaplarımı yazarken Ergun Özbudun'dan, idare hukuku kitaplarımı yazarken Metin Günday'dan çok büyük ölçüde esinlendim. Dahası onların üslûbunu gençlik yıllarımda belki taklit ettim. Onların güçlü ifadelerine, açık akıl yürütmelerine hayran kaldım. Onların tercih ettiği kelimeleri ben de tercih ettim. Ergun Özbudun'un "a"nın veya "u"nun üzerine inceleme işareti koyarak yazdığı kelimeleri, ben de onun yazdığı gibi in-

celtme işareti koyarak yazdım. Tereddüt ettiğim zaman yazım kılavuzuna değil, Ergun Özbudun'un kitabına baktım. Benim üslubum üzerinde gerek Ergun Özbudun'un, gerekse Metin Günday'ın izleri vardır. (Yıllar içinde onlardan farklı olan kendi üslubumu oluşturabilmiş olmayı umuyorum). Bu nedenle hangi kitapta olursa olsun Ergun Özbudun'dan ve Metin Günday'dan kaynak gösterilmeksizin alıntılanmış bir cümle okuduğumda, bu cümle bu yazarın değil, Ergun Özbudun'un veya bu cümle Metin Günday'ın cümlesi diyebiliyorum.

## X. BEN YETERİNCE UYARI YAPMADIM MI?

Bazı kişiler benim bu yıl usûlsüz alıntı sorunuyla uğraşmama şaşırıyorlar. Bu yıl usûlsüz alıntı sorunu hakkında yazdığım kitaplarda eleştirdiğim kişileri şanssız kişiler olarak görenler var. Bir dostum bana latife yollu, “şu veya bu kişinin suçu, usûlsüz alıntı yapması değil, kazara senden usûlsüz alıntı yapmış olması ve hatta senin bu işe 2013 yılında kafayı takmış olmandır” dedi.

Bir sorunun ne zaman gün yüzüne çıkacağı ayrı bir meseledir. Sorunun gün yüzüne çıkacağı tarihi belki tesadüfî koşullar belirler. Ancak benim usûlsüz alıntı sorununa kafayı 2013 yılında taktığım iddiası doğru bir iddia değildir. Çünkü:

**2001 Olayı.-** 2001 yılında bir meslektaşımızın yazdığı bir kitapta benim bir kitabımdan yapılmış usûlsüz alıntılar bulunduğunu iddia ettim. İddiamı kanıtlamak için benim kitabımdan usûlsüz alıntılanan paragrafları karşılaştırmalı olarak gösterdiğim 32 sayfalık bir eleştiri kitapçığı bastırdım. Bu kitapçığı o zaman üniversitelerdeki anayasa hukuku alanında çalışan bütün öğretim elemanlarına gönderdim. Türkiye’de 2001 yılında bu olayı duymamış bir anayasa hukukçusunun olduğunu sanmam.

**2003 Olayları.-** 2003 yılında üç değişik kitapta benim *Anayasa Hukukuna Giriş* kitabımdan yapılmış usûlsüz alıntılar bulunduğunu fark ettim. Bu kitapların yazarlarına noterden birer ihtarname göndererek bir takım taleplerde bulundum. Üç kişiden ikisi, yayıncıları vasıtasıyla benden özür dilediler ve Bursa’ya gelen yayıncıları taleplerimi kabul etti ve ben de kendileriyle uzlaştım ve kendilerine karşı dava açmadım. Uzlaşmayan biri hakkında ise 2003 yılında hem hukuk davası, hem de ceza davası açtım. Davalar ilerlediğinde baştan uzlaşmaya yanaşmayan bu kişi de taleplerimi kabul etti ve kendisiyle sulh oldum. Olaylar uzlaşmayla sonuçlandığı için bu olayları kamuoyuna yansıtmadım.

**2004 Yılından İtibaren Kitaplarımın Künye Sayfasındaki “İktibas Konusunda Uyarılar” Başlıklı Kutu Vardır.-** 2003 yılında yaşadığım bu tecrübeden sonra 2004 yılının Şubat ayından itibaren basılan veya yeni bas-

kısı yapılan bütün kitaplarımın künye sayfalarına (yani iç kapağın sol karşı-sındaki sayfaya) aşağıdaki uyarıyı koydum (Aşağıdaki kutu içindeki “uyarı” metni, 2004 baskı *Anayasa Hukukuna Giriş* kitabımın künye sayfasından aynen alınmıştır):

**İKTİBAS KONUSUNDA UYARILAR:** 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesine göre, bir kitaptan iktibas (alıntı) yapılabilmesi için şu şartlara uyulması gerekir: **(1)** İktibas, bir eserin “*bazı cümle ve fıkralarının*” bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). **(2)** İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). **(3)** İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların turnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. **(4)** İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). **(5)** İktibas edilen kısmın alındığı yer (sayfa numarası) belirtilmelidir (m.35/5).

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 3.3.2004 tarih ve 5101 sayılı Kanunla değişik 71’inci maddesinin 4’üncü fıkrası, 35’inci maddeye aykırı olarak “kaynak göstermeyen veya yanlış yahut kifayetsiz veya aldatıcı kaynak” göstererek iktibas yapan kişileri, **2 (iki) yıldan 4 (dört) yıla kadar hapis cezasıyla veya 50 (elli) milyar liradan 150 (yüzelli) milyar liraya kadar ağır para cezasıyla veya zararın ağırlığı dikkate alınarak bunların her ikisiyle birden cezalandırmaktadır.**

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre “*iktibas hususunda kullanılan eser sahibinin ve eserinin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi hâlinde manevi tazminat isteyebilir*”.

**Bu Kitaptan Yapılacak İktibaslar Konusunda Açıklamalar:** **(1)** Bu kitabın metninden iktibas yapılırken yukarıdaki koşullara uyulmalı ve kaynak gösterilse dahi iktibas oranı haksız rekabet teşkil edecek düzeye ulaşmamalıdır. **(2)** 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesi, iktibas “*bazı cümle ve fıkralarının* bir başka esere alınması” ile sınırlandırdığına göre, bu kitapta kullanılan kutu, şema, tablolar, yazarın yazılı izni olmaksızın, kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemezler.

Aynı uyarı, 2004 yılından bugüne kadar –FSEK’in zikredilen maddelerinin güncelleştirilmiş haliyle–, bütün kitaplarımın bütün baskılarında aynen bulunmaktadır. Bu kitapta ismi geçen yazarların benden yaptıkları alıntılarının bulunduğu kitapların hepsinde “İKTİBAS KONUSUNDA UYARILAR” başlıklı bu kutu bulunmaktadır. Bu kitapta benden usülsüz alıntı yaptığımı iddia ettiğim yazarlar, benim kitabımın iç kapağını görmüşler ise bu uyarıyı da görmüşlerdir. Bu uyarıyı görmelerine rağmen dikkate almamışlarsa ben ne yapayım?

Görüldüğü gibi benim bu konuda uyarı yapmadığım iddiası doğru değildir. Ayrıca belirtmek isterim ki, benim bu konuda uyarı yapmak gibi bir

yükümlülüğüm de yoktur. Her yazarın alıntı yaparken alıntının kaynağı göstermek konusunda ahlakî ve hukukî bir yükümlülüğü vardır. Haliyle bu yükümlülük için de bir uyarıya gerek yoktur.

## XI. BU KİTABIN YAZIM TEKNİĞİ

Bu kitabın yazım tekniği hakkında da bir iki şey söylemek isterim: Bu kitapta eleştirilen kitaplar hakkında genel ve soyut iddialarda bulunmaktan olabildiğince kaçındım. Aşağıda görüleceği gibi her bir yazar için onlarca somut örnek üzerinden, söz konusu yazarın şu şu cümleleri benim kitabımın şu şu cümlelerinden aynen veya mealen alınmıştır dedim. İddiamı ispatlamak için de söz konusu yazarın cümleleri ile benim cümlelerimi alt alta kuttular içinde verdim ve bunların nasıl aynı olduklarını ve birbirine nasıl benzediklerini aralarında karşılaştırma yaparak göstermeye çalıştım. Hatta söz konusu yazarların cümlelerini verirken, bir yanlışlığa mahal vermemek için bu cümleleri tekrar yazmadım, bu cümleleri onların kitabının orijinal metninden *scanner* ile tarayıp veya fotoğrafını çekip bu kitaba olduğu gibi koydum.

## XII. NÖTR BİR DİL KULLANMAYA ÇALIŞTIM

Bu kitapta kullanılan üslûp ve dil hakkında da bir iki açıklamada bulunmak isterim. Öncelikle şunu hatırlatayım: Usûlsüz alıntıya kurban giden kitaplarımı yazarken benim çektiğim meşakkatin, katlandığım fedakarlığın ne olduğunu kimse bilemez. İnanınız, kendi cümlelerimi bu yazarların kitaplarında okudukça çileden çıktım. Kendi beynimin ürünü olan fikirleri, büyük bir emek ve zaman harcıyarak yazdığım satırları bir başkasının sahiplendiğini görmek benim içimi acıttı. Bu kitabı yazarken sinirlerim fevkalade gerilmiş olsa da, bu kitapta eleştirilerimde aşırıya kaçmamaya, elimden geldiği kadar objektif ve tasvir edici bir dil kullanmaya ve özellikle de kırıcı kelimelerden uzak durmaya çalıştım. Örneğin bu kitapta yazarlara tahsis edilmiş özel bölümlerde, yazarların alıntılarına ilişkin olarak “intihal”, “aşırma”, “çalıntı”, *plagiat*, *plagiarism* gibi terimleri kullanmamaya özen gösterdim. Bu terimler fikir ve sanat eserleri hukukunda kullanılan teknik terimlerdir. Dolayısıyla bu kitapta, bu yazarların usûlsüz alıntıları hakkında yeri geldikçe bu terimlerden birini kullanabilirdim. Ancak ben bunu yapmadım. Kasten onların yerine daha nötr olduğunu düşüncesiyle “usûlsüz alıntı”, “kaynaksız alıntı” veya “yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterilerek yapılmış alıntı” gibi terimleri kullandım. ■



## Bölüm 2

# ALINTI, USÛLSÜZ ALINTI VE İNTİHAL

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, Türkiye’de anayasa ve idare hukuku alanında yazılmış çeşitli kitaplarda “usûlsüz alıntı” bulunduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır. “Usûlsüz alıntı” kavramını aşağıda ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Ama burada bir başlangıç olarak “usûlsüz alıntı”yı *alıntı şartlarına aykırı olarak yapılmış alıntı* şeklinde tanımlayabiliriz.

O nedenle burada öncelikle “alıntı” kavramını ve “alıntı şartları”nı görmekte yarar vardır.

### I. ALINTI VE ALINTI ŞARTLARI<sup>1</sup>

“Alıntı” veya Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ifadesiyle “iktibas”, adı geçen Kanunun 35’inci maddesinin ilk fıkrasına göre şu şekilde tanımlanabilir: *Alıntı, “bir eserin bazı cümle ve fıkralarının müstakil bir ilim ve edebiyat eserine alınması”*dır.

*Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları* başlıklı bir doktora tezi yazmış olan Özge Öncü de alıntıyı, “*bir eser veya eser parçasının başka bir eser içerisinde kullanılması*” olarak tanımlamaktadır<sup>2</sup>.

Ben de benzer bir şekilde alıntı kavramını şu şekilde tanımlayabilirim:

**TANIM:** *Alıntı, bir yazarın bir başka yazarın yazdığı kitapta bulunan bazı cümle ve paragrafları kendi yazdığı kitaba almasıdır.*

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesi, alıntı serbestisini prensip olarak tanımış, ama alıntının, yani iktibasın yapılmasını bazı sıkı şartlara bağlamıştır. Şimdi bu **şartları** görelim:

- 
1. Bu başlık altındaki yazıların önemli bir kısmını ilk defa *Ramazan Çağlayan’ın İdare Hukuku ve İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler* (Bursa, Mart 2013) başlıklı kitapta şazdım (s.7-17).
  2. Özge Öncü, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları*, Ankara, Yetkin, 2010, s.22.

## A. ALINTI BAZI CÜMLE VEYA FIKRALARLA SINIRLI OLMALIDIR

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin ilk fıkrasının ilk bendine göre, iktibas, yani alıntı, bir eserin “*bazı cümle ve fıkralarının*” bir başka esere alınmasıyla *sınırlı olmalıdır*. Bazı cümle ve fıkraları aşan alıntı, kaynak gösterilerek dahi yapılamaz. Fırat Öztan'ın belirttiği üzere “*prensip, iktibas serbestisi bahanesiyle, bir eserin mühimce kısımlarının alınamamasıdır*”<sup>3</sup>. Yine iktibas serbestisi konusunda bir doktora tezi yazmış olan Özge Öncü'ye göre bir bilimsel eserde, bir eserin tamamı veya önemli bir kısmının alınması mümkün değildir. Öncü'ye göre, “*FSEK madde 35/f.1.-b.1 kapsamında yapılacak iktibasta, iktibas edilebilecek eser parçaları, kendisinden iktibas yapılan eserin önemli bir bölümünü oluşturamayacaktır*”<sup>4</sup>.

### **Bir Örnek: Ali Rıza Çoban'ın Kostas Chryssogonos'un Makalesinin Yarısından Fazlasını Alması**

Aşağıda Bölüm 8'de gösterileceği gibi Ali Rıza Çoban'ın *Anayasayı Değiştirme Yetkisi* (Ankara, Adalet Yayınevi, 2011) isimli kitabında Kostas Chryssogonos'un “*Popular Involvement in Constitution-Making*” başlıklı makalesinden<sup>5</sup> yapılmış pek çok usûlsüz alıntı vardır. Toplam 17 sayfa ve 29 paragraftan oluşan bu makalenin en az yarısı, Ali Rıza Çoban tarafından alıntılanmıştır. Ali Rıza Çoban bu alıntılardan (yanlış saymadıysam) sadece 7 tanesinde dipnotta Chryssogonos'a atıf yaparak kaynağını göstermiştir (Çoban'ın kitabında 11, 15, 52, 55, 56, 135, 137 nolu dipnotlara bakınız). Bu oranda bir iktibas, her paragrafın ayrıca ve açıkça kaynağı gösterilmiş olsa bile, –ki aşağıda Bölüm 8'de Örnek 1, 2, 4, 5, 6, 8, 10, 11 ve 12'de gösterdiğimiz gibi bunların çoğunluğunun kaynağı da gösterilmemiştir–, hukuka uygun olarak yapılamaz. Çünkü bu şekilde söz konusu makalenin “önemli bir bölümü” (pratikte yarısından fazlası) alıntılanmış olmaktadır. Bu büyüklükte bir alıntı, kaynağı gösterilsin veya gösterilmesin, FSEK, m.35/1, b.1'de öngörülen iktibasın “bazı cümle ve fıkralar” ile sınırlı olması şartına aykırıdır.

Aşağıdaki bölümlerde bu tür usûlsüz alıntılara onlarca örnek verilmiştir.

## B. ALINTI, “MAKSADIN HAKLI GÖSTERECEĞİ BİR NİSPET DAHİLİNDE VE MÜNDERECATINI AYDINLATMAK MAKSADIYLA” YAPILMALIDIR

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin ilk fıkrasının 3'üncü bendine göre, iktibas, “*maksadın haklı göstereceği bir nispet dahi-*

3. Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, Turhan, 2008, s.454.

4. Öncü, *op. cit.*, s.213.

5. *European Review of Public Law*, Vol. 20, No. 4, Winter 2008, s.1299-1316.

*linde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla*” yapılmalıdır (m.35/1, b.3). Dikkat edileceği gibi bu şart iki alt şarttan oluşmaktadır.

### 1. Alıntı İçeriği Aydınlatmak Amacıyla Yapılmalıdır

İktibas (alıntı), bir kitap yazma yöntemi değildir. İktibas (alıntı) serbestisi, özgün düşünceleri olmayan yazarlara kitap yazma imkânı tanımak için tanınmış bir serbestlik de değildir. İktibasın amacı, FSEK, m.31/1, b.3’e göre “münderacatı”, yani “içeriği aydınlatmak”tır. Haliyle burada söz konusu içeriği, alıntı yapan yazarın kendisinin oluşturması gerekir. Kendi oluşturduğu içeriği aydınlatmak demek, kendi oluşturduğu görüşleri temellendirmek, desteklemek, kendi oluşturduğu görüşlere örnek vermek için alıntı yapılması demektir<sup>6</sup>. Alıntının kendisi, Özge Öncü’nün vurguladığı gibi, alıntı yapan yazarın eserinin “*ana unsuru olamaz; bir yan unsur olarak kalmalıdır*”<sup>7</sup>. Bu ana unsurun, yazar tarafından geliştirilmesi, alıntının ise bu ana unsurunu desteklemek, örneklendirmek, geliştirmek için yapılması gerekir. Belirli bir pasajda belirli bir yazardan yapılmış alıntılar komple çıkarılsa dahi, o pasajın metin olarak varlığını sürdürür; çünkü alıntı, o metnin ana unsuru değil, yan unsurdur. Yan unsur çıktı diye o metin yıkılmaz. Bir başlık altındaki konuda alıntılar çıkarılınca, metin çöküyorsa, bu o alıntılarının o metnin ana unsurunu oluşturduğu gösterir. Alıntılar, yazılan pasajda yan unsur olarak değil, ana unsur olarak işlev görüyorsa, burada maksadına aykırı olarak yapılmış bir alıntı vardır ve böyle bir alıntı FSEK, m.35/1, b.3’e aykırılık teşkil eder.

#### **Bir Örnek: Ahmet Nohutçu’nun *İdare Hukuku* İsimli Kitabının “Kolluk Hizmetleri” Başlıklı Sekizinci Bölümü**

Ahmet Nohutçu’nun *İdare Hukuku* (Ankara, Savaş Yayınları, 8. Baskı, 2012) isimli kitabının 439-459’uncu sayfaları arasında yer alan 20 sayfalık “Kolluk Hizmetleri” başlıklı *Sekizinci Bölüm* aşağıda (bkz. Bölüm 4, Örnek 1-21) açıklanacağı üzere, gerek plân olarak gerek içerik olarak benim *İdare Hukuku Dersleri* (Bursa, Ekin, 2010) isimli kitabımın 577 ilâ 612’nci sayfaları arasında yer alan “Kolluk” başlıklı “Onuncu Bölüm”den aktarılmıştır. 20 sayfa uzunluğunda bir aktarma yaparken Ahmet Nohutçu benim kitabıma sadece 4 adet atıfta bulunmuştur (Nohutçu, *İdare Hukuku, op. cit.*, s.450, dipnot 145; s.454, dipnot 146, s.147, dipnot 584; s.457, dipnot 586). Bunlar da genel atıflar değil, dipnotun bağlı olduğu paragrafın benden alındığını gösteren atıflardır.

Ahmet Nohutçu’nun “Kolluk Hizmetleri” başlıklı Sekizinci Bölümünde 133 paragraf vardır. Ben bu 133 paragraftan en az 120’sinin benim kitabımdan alıntılı olduğunu iddia ediyorum. *Bu bölümde bana en az 120 adet atıf ol-*

6. Öncü, *op. cit.*, s.188.

7. *Ibid.*, s.189.

*malıydı*. Oysa bu bölümde bana topu topu 4 adet atıf vardır. Ancak burada asıl belirtmek istediğim husus, Ahmet Nohutçu, bu 20 sayfalık bölümde bana 120 tane atıf yapmış olsaydı dahi yine ortada hukuka aykırı bir alıntı olacağı hususudur. Çünkü FSEK, m.35/1, b.3'e göre alıntının “maksadın haklı göstereceği nispet dahilinde ve münderacatını aydınlatmak maksadıyla” yapılması şarttır. Oysa aşağıda Bölüm 4'te örnekler üzerinde tek tek gösterileceği gibi (s.199-248), Ahmet Nohutçu'nun kitabının “Kolluk Hizmetleri” bölümünde yazdığı her şey, benim kitabımdan alınmadır. Ahmet Nohutçu'nun kolluk konusunda yazdığı ve benim kitabımda bulunmayan bir kısım yoktur. Ahmet Nohutçu'nun “Kolluk Hizmetleri” bölümünden benim kitabımdan yaptığı alıntıları çıkarınız; bu bölümde 20 adet boş sayfa kalır. Yukarıda açıkladığımız gibi *alıntı*, “içerik oluşturma yöntemi” değil, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ifadesiyle “münderacatı aydınlatma” aracıdır. Aydınlatılan “münderacat” ise alıntıyı yapan yazarın kendisi tarafından oluşturulmalıdır. “Kolluk Hizmetleri” başlıklı yirmi sayfalık bölümde Ahmet Nohutçu'nun kendisinin oluşturduğu bir “münderacat” yoktur.

Aşağıda bu tür usûlsüz alıntılara gerek Ahmet Nohutçu'dan gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

## 2. Alıntı Maksadın Haklı Göstereceği Bir Nispet Dahilinde Yapılmalıdır

Yukarıda görüldüğü gibi iktibas, yazarın kendi oluşturduğu içeriği aydınlatmak, bu görüşleri desteklemek, yazarın kendi görüşlerini örneklendirmek için yapılır. İktibas bu amaçla yapılırsa bile, bu amaca bir adet alıntıyla ulaşılabiliyor ise, iki adet alıntı yapılamaz<sup>8</sup>. Aksi takdirde alıntı hukuka aykırı olur:

### Bir Örnek: Adnan Küçük'ün *Anayasa Hukuku* İsimli Kitabının “Yorum ve Bazı Yorum İlkeleri” Başlığı

Adnan Küçük'ün *Anayasa Hukuku* (Ankara, Orion, 2. Baskı, 2012) isimli kitabının 115 ilâ 120'nci sayfaları arasında yer alan “II. YORUM VE BAZI YORUM İLKELERİ” başlıklı kısım, bütünüyle benim *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı* (Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2011) isimli kitabının 84 ilâ 99'uncu sayfalarından alınmıştır. Üstelik bu kısımda Adnan Küçük bana tek bir atıf yapmamıştır. Gerçi bu kısımda benden aldığı her paragraf kaynağını göstermiş olsaydı bile, bu kısım hukuka uygun hâle gelmezdi; çünkü Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin ilk fık-

8. Özge Öncü, iktibasın amacın haklı göstereceği oranda yapılmasını, “iktibasın amacına bir ya da iki adet resmin iktibas edilmesiyle ulaşılmışsa, artık 15-20 adet resmin iktibas edilmesi ‘amacın haklı kıldığı çerçeveyi’ aşacaktır” diyerek açıklamaktadır (Öncü, *op. cit.*, s.194).

rasının 3'üncü bendine göre, iktibas, “münderecatını aydınlatmak maksadıyla” yapılır. Burada ise Adnan Küçük'ün kendisinin oluşturduğu bir münderecat zaten yoktur. Bir ihtimal olsa bile kendisinin oluşturduğu bir münderecatı aydınlatmak için benden bir iki alıntı yapabilir (ki onları da kaynağını göstermek şartıyla). Oysa Adnan Küçük, benden onlarca alıntı yapmıştır. (Dahası bunların kaynağını da göstermemiştir). Adnan Küçük'ün yaptığı alıntı miktarı, maksadın haklı göstereceği orandan fazladır.

Aşağıda bu tür usülsüz alıntılara gerek Adnan Küçük'ten gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

### C. ALINTININ BELLİ OLACAK ŞEKİLDE YAPILMASI LAZIMDIR

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin son fıkrasına göre “*iktibasın belli olacak şekilde yapılması lazımdır*”. Bu şu anlama gelir: Bir eserden yapılan alıntının, o eserin bir parçası olmadığı, bir başka eserden alınmış olduğu üçüncü kişiler tarafından kolaylıkla anlaşılabilmesi gerekir<sup>9</sup>. Yani okuyucu, bir eseri okuduğunda, o eserde alıntı olan kısımların yazarın düşüncesi değil, bir başka yazarın düşüncesi olduğunu kolayca anlayabilmelidir. Alıntı niteliğinde olan cümlelerin bir başka eserden alındığı belli değil ise, bu durum intihale yol açar<sup>10</sup>.

Alıntının belli olacak şekilde yapılması şartı açısından, alıntının “aynen alıntı” ve “mealen alıntı” olmak üzere iki türü arasında ayırım yapmak gerekmektedir.

**Aynen alıntı**, bir eserdeki cümlelerin, kelimesi kelimesine, noktası virgülüne bir başka esere alınması demektir<sup>11</sup>. Yerleşik bilimsel yazma kurallarına göre, aynen alıntılarının tırnak içinde verilmesi veya italikle dizilmesi veya üç satırdan uzun olması durumunda alıntılanan satırların girintili paragraf olarak verilmesi gerekir.

**Mealen alıntı** ise, alıntılanan eserdeki cümlelerin, alıntıyı yapan yazarın kendi cümleleriyle, kendi ifade tarzıyla aktarılması demektir<sup>12</sup>. Mealen aktarılan cümle ve cümlelerin hemen sonunda, parantez içinde veya dipnotta mealen alıntının yapıldığı kaynağa atıf yapılmalıdır ki, söz konusu cümle veya cümlelerin yazarın orijinal cümleleri olmadığı, bunları bir başka yazardan aktarıldığı anlaşılsın.

Aynen alıntının tırnak içinde verilmesi çok önemli bir kuraldır. Konu hakkında bilgisi sınırlı kişiler, bunun önemsiz bir biçim kuralı olduğunu sa-

9. Öncü, *op. cit.*, s.347.

10. *Ibid.*, s.348.

11. *Ibid.*, s.349.

12. Şafak Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, Ankara, İmaj, 1998, s.206.

nablebilirler. Önemli olanın alıntının tırnak içine alınıp alınmaması değil, sonunda kaynağının gösterilmiş olması olduğunu düşünebilirler. Alıntının kaynağının gösterilmesi çok önemlidir; ama yeterli değildir. Ortada aynen alıntı var ise, alıntının tırnak içine alınıp, italikle veya girintili paragraf olarak da verilmesi gerekir. Zira, aynen alıntı durumunda alıntıyı yapan yazarın verdiği bir emek yoktur. Bir yazarın yazdığı cümleleri kelimesi kelimesine aktarmaktadır. Kendisinden kattığı bir şey yoktur. Hatta alıntı yaptığı metin elektronik ortamda bir metin ise bu alıntıyı *copy/past* usûlüyle yapmaktadır. Kısacası aynen alıntı bir emek ürünü değildir. O nedenle aynen alıntı, tırnak içinde italikle veya girintili paragraf olarak verilmelidir ki, bu alıntının bir aynen alıntı olduğu, söz konusu cümlelerin bütünüyle bir başka yazarın malı olduğu, alıntıyı yapan yazarın herhangi bir katkısının olmadığı, daha ilk bakışta, apaçık bir şekilde anlaşılabilir. Bir örnek:

**Nevzat Sönmez, *Anayasa Hukuku*, Ankara, Seçkin, 2011, s.11:**

Bu anlamda bir kuralın anayasa kuralı olup olmadığına o kuralın içeriğine, neyi düzenlediğine bakılarak karar verilir. Bir kural, içerik itibarıyla devletin temel organlarının kuruluşuyla veya işleyişiyle ilgili ise, o kural anayasal niteliktedir.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> GÖZLER, 2008, s.22

**Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 2010, s.13:**

Bu anlamda bir kuralın anayasa kuralı olup olmadığına o kuralın içeriğine, neyi düzenlediğine bakılarak karar verilir. Bir kural, içerik itibarıyla devletin temel organlarının kuruluşuyla veya işleyişiyle ilgili ise, o kural anayasal niteliktedir.

Görüldüğü gibi Nevzat Sönmez'in yukarıdaki paragrafı, cümle cümle, kelime kelime benim paragrafımdan alınmıştır. Ortada bir aynen alıntı olduğuna göre, bu alıntının tırnak içinde verilmesi, italik içinde dizilmesi veya girintili paragraf olarak verilmesi gerekirdi. Nevzat Sönmez, bu alıntının kaynağını göstermiş olsa bile bu alıntı yine de usûlsüz bir alıntıdır; çünkü 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin son fıkrasına göre "*iktibasın belli olacak şekilde yapılması*" şartına aykırıdır.

Aşağıda bu tür usûlsüz alıntılara gerek Nevzat Sönmez'den gerekse yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

**"Sun'i Mealen Alıntılar".-** Burada şunu da belirtelim ki, dürüstlük kurallarına aykırı şekilde bir "aynen alıntı"nın "mealen alıntı" hâline dönüştürülmesi de hukuka aykırıdır. Bir "aynen alıntı"yı sırf aynen alıntı formunda,

yani tırnak içinde italikle veya girintili paragraf olarak vermemek için, sun’i olarak, alıntılanan cümleden bir iki kelimeyi değiştirerek mealen alıntı haline getirmek dürüstlük kurallarıyla bağdaşmaz ve bu nedenle bu tür alıntılar da hukuka aykırı alıntılardır. Bu tür mealen alıntılara “sun’i mealen alıntılar” veya “düzmece mealen alıntılar” ismi verilebilir. Bir örnek:

**Ali Rıza Çoban, *Anayasayı Değiştirme Yetkisi*, Ankara, Adalet, 2011, s.34:**

Tali kurucu iktidarın sahibinin kim olduğu ya da anayasayı değiştirme yetkisinin hangi organa ait olduğu yine anayasalarda belirtilmektedir. Neredeyse bütün anayasalar nasıl değiştirileceklerini yine kendileri belirlemişlerdir. Değiştirme işini anayasalar, kendi kurdukları organlardan birine genellikle de parlamentolara vermektedirler. Ancak bunun zorunlu olduğu söylenemez. Bir anayasa, değiştirme yetkisini yasama organına verebileceği gibi, hükümete, halka ya da bunların dışında bir organa, hatta bir kişiye dahi verebilir. Anayasayı değiştirme yetkisinin şu ya da bu organa verilemeyeceği yolunda bir genel hukuk kuralı yoktur<sup>74</sup>.

<sup>74</sup> Gözler, Kurucu... s.116.

**Kemal Gözler, *Kurucu İktidar*, Bursa, Ekin, 1998, s.116:**

Tali kurucu iktidarın sahibinin kim olduğu, diğer bir ifadeyle anayasayı değiştirme yetkisinin hangi organa ait olduğu yine anayasalarda belirtilmektedir. Aşağı yukarı tüm anayasalar nasıl değiştirileceklerini yine kendileri belirlemişlerdir. Değiştirme işini anayasalar, kendi kurduğu organlardan birine vermektedirler. Ancak bir anayasanın değiştirme işi için, şu ya da bu organı tercih etmesinin bir hukukî zorunluluğu yoktur. Bir anayasa, değiştirme yetkisini yasama organına verebileceği gibi, hükümete, halka ya da bunların dışında bir organa, hatta bir kişiye dahi verebilir. Anayasayı değiştirme yetkisinin şu ya da bu organa verilemeyeceği yolunda bir genel hukuk kuralı yoktur.

Yukarıdaki iki paragraf karşılaştırılırsa Ali Rıza Çoban’ın paragrafının benim paragrafımdan alınma olduğu görülür. Zaten paragrafın son cümlesinden önce Ali Rıza Çoban, bana atıf da yapmaktadır. Dolayısıyla ortada bir kaynaksız alıntı yapma durumu yoktur. Ancak bu alıntı hâlâ hukuka aykırı bir alıntıdır. Çünkü söz konusu iki paragraf, cümle cümle ve cümle içinde de kelime kelime karşılaştırılırsa Ali Rıza Çoban’ın paragrafının çok yüksek oranda benim cümlelerimin kelime kelime tekrarı olduğu görülecektir.

### Örneğin ben

“Tali kurucu iktidarın sahibinin kim olduğu, diğer bir ifadeyle anayasayı değiştirme yetkisinin hangi organa ait olduğu yine anayasalarda belirtilmektedir”

diyorum. Ali Rıza Çoban ise

“Tali kurucu iktidarın sahibinin kim olduğu ya da anayasayı değiştirme yetkisinin hangi organa ait olduğu yine anayasalarda belirtilmektedir”

diyor. Bu iki cümle arasında tek fark, benim “*diğer bir ifadeyle*” dediğim yerde Ali Rıza Çoban’ın “*ya da*” demesinden ibarettir. Dolayısıyla bu cümle tırnak içinde veya girintili paragraf olarak verilmeyi gerektirecek bir “aynen alıntı” örneğidir. Aynen alıntıyı tırnak içinde veya girintili paragraf içinde vermemek için bir cümlede iki kelimeyi değiştirmek dürüstlikle bağdaşmaz. Örnek vermeye devam edelim:

Aynı paragrafın ikinci cümlesi benim kitabımda şu şekildedir:

“Aşağı yukarı tüm anayasalar nasıl değiştirileceklerini yine kendileri belirlemişlerdir”.

Ali Rıza Çoban’da bu cümle şu şekildedir:

“Neredeyse bütün anayasalar nasıl değiştirileceklerini yine kendileri belirlemişlerdir”.

İki cümle arasındaki fark, benim “*aşağı yukarı tüm*” kelimelerim yerine Ali Rıza Çoban’ın “*neredeyse bütün*” kelimelerini kullanmasıdır. Örnek vermeye devam edelim.

Aynı paragrafın son iki cümlesi benim kitabımda şu şekildedir:

“Bir anayasa, değiştirme yetkisini yasama organına verebileceği gibi, hükümete, halka ya da bunların dışında bir organa, hatta bir kişiye dahi verebilir. Anayasayı değiştirme yetkisinin şu ya da bu organa verilemeyeceği yolunda bir genel hukuk kuralı yoktur”.

Ali Rıza Çoban’da ise son iki cümle şu şekildedir:

“Bir Anayasa, değiştirme yetkisini yasama organına verebileceği gibi, hükümete, halka ya da bunların dışında bir organa, hatta bir kişiye dahi verebilir. Anayasayı değiştirme yetkisinin şu ya da bu organa verilemeyeceği konusunda bir genel hukuk kuralı yoktur”.

Yukarıdaki iki cümle, “*yolunda/konusunda*” kelimeleri dışında bütün kelimeleriyle noktası virgüline, birbirinin aynısıdır. Dolayısıyla ortada gerçekte bir “aynen alıntı” vardır. Bu alıntının, tırnak içinde veya italik olarak veya girintili paragraf olarak verilmesi gerekir ki, bunun bir aynen alıntı olduğunu, bu cümlelerin gerçekte Ali Rıza Çoban’ın cümleleri değil, benim cümlelerim olduğunu okuyucular kolayca anlayabilsin.



Dolayısıyla Ali Rıza Çoban yukarıdaki alıntısının sonunda kaynak gösterilmiş olsa bile bu alıntı usûlsüz bir alıntıdır; çünkü bu alıntı FSEK, m.35/son'da öngörülen “iktibasın belli olacak şekilde yapılması” şartına aykırıdır.

Aşağıda bu tür usûlsüz alıntılara gerek Ali Rıza Çoban'dan gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

#### D. ALINTININ KAYNAĞI DOĞRU, YETERLİ VE DÜRÜST BİR ŞEKİLDE GÖSTERİLMELİDİR

Alıntı ister aynen, ister mealen olsun, her alıntının kaynağı gösterilmelidir. Zira Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin son fıkrasına göre “*ilim eserlerinde, iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adından başka bu kısmın alındığı yer belirtilir*”. Yani maddeye göre, kendisinden alıntı yapılan yazarın adı, eserin ismi ve alıntılanan cümlelerin geçtiği sayfa numarası belirtilmelidir. Haliyle yerleşik atıf usûllerinde, bunlardan başka eserin yayınlandığı şehir ve yayınlayan yayınevi, eserin yayın yılı gibi diğer künye bilgileri de belirtilir.

Kaynak gösterme zorunluluğu *her bir alıntı* için geçerli olan bir zorunluluktur. Alıntı içerik olarak bir düşünceden ibarettir. Bu düşünce bir cümle ile veya birkaç cümle ile ifade edilebilir. Alıntılanan düşünce bir cümle ile ifade edilmiş ise, alıntının kaynağı o cümleden hemen sonra verilmelidir.

Bir yazardan art arda pek çok düşünce alınmış ise, bu düşüncelerin sonuncusunda tek bir atıf ile kaynak göstermek yetmez; bu düşünceleri ifade eden her bir cümlelerin sonunda ayrıca kaynağı gösterilmelidir. Art arda alıntılarda birinci alıntıdan sonraki alıntı için kaynak gösterilirken *Ibid.* kısaltılması (veya onun yerine Türkçe olarak “aynı eser” veya “*a.e.*” kısaltması) kullanılabilir.

Ardışık alıntılarının olduğu yerde, her bir alıntının kaynağı gösterilmeyip, sadece son alıntıdan sonra kaynak gösterilirse, kaynak gösterilmemiş önceki alıntılar bakımından, FSEK, m.35/son'da öngörülen kaynak gösterme şartına uyulmamış olur.

Burada ayrıca belirtelim ki, bir alıntının kaynağı usûlüne uygun olarak gösterilmiş olsa bile, alıntı FSEK, m.35'te öngörülen ve yukarıda öngördüğümüz şartlara aykırı ise, alıntı usûlsüz alıntı olarak kalmaya devam eder. Örneğin, FSEK, m.35/1, b.1'de öngörülen iktibasın “bazı cümle ve fıkralar” ile sınırlı olması şartına, FSEK, m.35/1, b.3'de öngörülen alıntının “maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla” yapılması şartına, FSEK, m.35/son'da öngörülen “iktibasın belli olacak şekilde yapılması” şartına aykırı olan bir alıntının kaynağı usûlüne uygun olarak gösterilmiş olsa bile, ortada yine bir usûlsüz alıntı vardır.

FSEK, m.35/son'da öngörülen kaynak gösterme şartı iki değişik şekilde ihlâl edilebilir: Bir kere, bir yazar diğer yazardan kaynağını hiç göstermeden alıntı yapmış olabilir. Diğer yandan bir yazar, diğer yazardan yaptığı alıntıda bir kaynak göstermiştir; ama gösterilen kaynak ya yanlışdır, ya yetersizdir, ya da aldatıcı nitelikte olabilir. Nitekim, bu ihtimaller bizzat FSEK, m.71 tarafından açıkça öngörülmüştür. Şöyle ki, FSEK, m.71/1-b.3'te “*bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma*” hâli; aynı maddenin birinci fıkrasının beşinci bendinde ise “*bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme*” hâli hükme bağlanmaktadır. FSEK, m.35/son ve m.71/1 birlikte değerlendirildiğinde kaynak gösterme zorunluluğuna ilişkin kuralların şunlar olduğu söylenebilir:

### 1. Alıntının Kaynağı Gösterilmelidir

Yukarıda açıklandığı gibi Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinin son fıkrası uyarınca yapılan alıntının kaynağının gösterilmesi gerekir. Nitekim, adı geçen Kanununun 71'nci maddesinin ilk fıkrasının 3'üncü bendi “bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır” diyerek kaynak göstermeden alıntı yapmayı müeyyideye bağlamıştır. Kaynak gösterme zorunluluğu pek çok hâlde ihlâl edilmiş olabilir. Bu hâllerden bazıları şunlardır:

#### a) Aynen Alıntıların Kaynağı Gösterilmelidir

Aynen alıntılarının kaynağının gösterilmesi zorunluluğu haliyle en basit, en iptidaî atıf kuralıdır. Gergelim bu en basit, en iptidaî kural bile ülkemizde yaygın olarak çiğnenmektedir. Bu kitapta bu ihlallere onlarca örnek verilmiştir. Buraya sadece durum somutlaştırmak için bir örneği alalım:

**Bilal Canatan, *İdare Hukuku*, Ankara, Detay, 3. Baskı, 2012, s.6:**

Devlet üstlendiği kamu hizmetlerini konularına göre bölmüş ve bu bölümlerden her birini ayrı bir bakanlık şeklinde örgütlemiştir. Ancak bu bakanlıkların ayrı bir tüzel kişiliği yoktur. Tek bir tüzel kişilik vardır, o da devlet tüzel kişiliğidir. Her bir bakanlık kendi görev alanında devlet tüzel kişiliğini temsil eder.

**Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 2011, s.38:**

Devlet üstlendiği kamu hizmetlerini konularına göre bölmüş; bu “bölüm”lerden her birini de ayrı bir “bakanlık” şeklinde örgütlemiştir. Ancak bakanlıkların ayrı bir tüzel kişiliği yoktur. Tek bir tüzel kişilik vardır; o da “devlet tüzel kişiliği”dir. Her bir bakanlık kendi görev alanında devlet tüzel kişiliğini temsil eder.

Görüldüğü gibi Bilal Canatan'ın yukarıdaki dört cümlesi benim yukarıdaki dört cümlemden aynen, noktası virgülüne alınmıştır. Ortada bir “aynen alıntı” vardır; ama bana atıf yoktur. Dolayısıyla söz konusu alıntı, FSEK, m.71/1, b.3'te hükme bağlanan “kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma” durumunu oluşturur.

Aşağıda bu tür usülsüz alıntılara gerek Bilal Canatan'dan gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

### ***b) Mealen Alıntıların da Kaynağı Gösterilmelidir***

Burada belirtelim ki, kaynağını gösterme zorunluluğu sadece “aynen alıntı”lar için geçerli değildir. Yukarıda açıklandığı gibi “mealen alıntılar” da birer alıntıdır ve bunların da FSEK, m.35/son uyarınca kaynağının gösterilmesi gerekir. Nihayet, kaynak gösterme zorunluluğu için, alıntılanan cümle ve paragrafların, alıntı yapılan kitaptaki sırayla aynı şekilde geçmesine de gerek yoktur. Zira Ünal Tekinalp'in belirttiği gibi, “*esaslı değiştirmeyen farklılıklarla, sırayı değiştiren oynamalarla yapılan aktarma da bu madde [m.71] anlamında 'iktibas'tır'*”<sup>13</sup>.

Maalesef ülkemizde bazı yazarlar bir başka yazardan aldıkları bir paragrafta bir iki cümlelik değişiklik yaptığında veya bir iki cümlenin yeri değiştirdiğinde, kendilerinin yeni bir eser yarattıklarını sanmakta ve alıntıyı yaptıkları yazara atıf yapmamaktadırlar. Oysa alıntı bir içerik sorunudur; bir fikir sorunudur. Bir fikir aynı kaldıkça, hangi kelimelerle ifade edilirse edilsin, hatta başka bir dile çevrilsin, ortada bir alıntı vardır ve bu alıntının kaynağının gösterilmesi gerekir. Zaten bu böyle olmasaydı, yabancı dilden Türkçeye yapılan alıntılarda kaynak gösterme zorunluluğu olmazdı.

Bu kitapta gerçekte bir mealen alıntı olmasına rağmen kaynağı gösterilmemiş alıntılara onlarca değil, yüzlerce örnek verilmiştir. Bunlardan sadece bir örneği aşağıya alıyorum:

**Adnan Küçük, *Anayasa Hukuku*, Ankara, Orion, 2012, s.9:**

**5. Değişikliğin onay için Halkoyuna sunulması.** Kanunlar için aranmadığı halde, Anayasa değişikliklerinin halkoyuna sunulması gerekiyorsa, bir katı anayasa söz konusudur. Çünkü kanunların kabulü için aranmayan böylesi bir şart, Anayasa değişikliğinin kabulünü güçleştirmektedir.

**Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa, Ekin, 2011, s.60:**

**d) Halkoynaması.-** Kanunlar için aranmadığı hâlde, bir anayasanın değiştirilebilmesi için değişiklik teklifinin halkoynamasına sunulması gerekiyorsa, bu anayasa katıdır. Zira kanunlar için aranmayan böyle bir şart, anayasa değişikliğinin kabul edilmesini güçleştirir.

13. Ünal Tekinalp, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, İstanbul, Vedat, 2012, s.339.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafı benim paragraftan bazı kelimeler değiştirilerek alınmıştır. İfade az çok değişik de olsa, söz konusu paragrafın benim paragraftan alındığı söylenebilir. Ortada bir “mealen alıntı” vardır. Adnan Küçük bu paragrafın sonunda bana atıf yapmalıydı; ama bana atıf yapmamıştır.

Aşağıda bu tür usûlsüz alıntılara gerek Adnan Küçük'ten gerekse başka yazarlardan alınmış yüzlerce örnek verilmiştir.

### ***c) Her Bir Alıntının Kaynağı Ayrıca Gösterilmelidir***

Bir yazardan birden fazla paragraf alınmış ise<sup>14</sup>, bu paragraflar birbirini izliyor olsa bile, her bir paragraf sonunda, paragrafın kaynağı ayrıca ve açıkça gösterilmelidir. Böyle bir durumda ilk paragraf sonunda atıf yapılan kaynağın tam künyesi zikredilir. Sonraki atıflarda ise *Ibid.* veya aynı anlama gelen bir Türkçe kelime veya kısaltma kullanılır. Birden fazla alıntının olduğu yerde, her bir alıntının kaynağı ayrıca gösterilmeyip, sadece son alıntıdan sonra kaynak gösterilirse, kaynak gösterilmemiş önceki alıntılar bakımından yine ortada FSEK, m.71/1, b.3'te hükme bağlanan “kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma” durumu çıkar.

**Bir Örnek.-** Ali Rıza Çoban'ın *Anayasayı Değiştirme Yetkisi* (Ankara, Adalet, 2011) isimli kitabının 26'nci sayfasının son iki paragrafı ve 27'nci sayfasının ilk paragrafı Kostas Chryssogonos'un “*Popular Involvement in Constitution-Making*” başlıklı makalesinin<sup>15</sup> 108'nci sayfasından alınmıştır. Ama Ali Rıza Çoban, bu ilk iki paragraf için değil, sadece üçüncü paragrafın sonunda (s.27, dipnot 56) Chryssogonos'a atıf yapmaktadır. Bu paragrafın sonunda Chryssogonos'a yapılan bu atıf, bundan önceki iki paragrafın da Chryssogonos'tan alındığını göstermez. Dolayısıyla ilk iki paragrafın kaynağı gösterilmemiş durumdadır. Bu konuda aşağıda Bölüm 7, Örnek 8'e bakılabilir.

Aşağıda bu tür usûlsüz alıntılara gerek Ali Rıza Çoban'dan, gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

14. İstisnaen bir yazardan birden fazla paragraf, örneğin üç paragraf “aynen alıntı” formunda alınıyorsa, yani birinci paragraf başında tırnak açılıyor ve üçüncü paragrafın sonunda tırnak kapatılıyor ve bu paragraflar italik veya girintili paragraf olarak dizi-liyorsa, üçüncü paragrafın sonunda tırnağın kapatıldığı yerde yapılan atıf, sadece bu paragrafın değil, tırnak içindeki üç paragrafın da o yazardan alındığı anlamına gelir. Bunun dışında bir atıfla üç paragraf alınamaz.

15. *European Review of Public Law*, Vol. 20, No. 4, Winter 2008, s.1299-1316,

### d) Bir Atıfla Sayfalar Aktarılamaz

Yukarıda da belirttiğimiz gibi her bir alıntının kaynağının ayrıca ve açıkça gösterilmesi gerekir. Bir yazardan çoğunlukla bir iki paragraf alınabilir. Sayfalar süren alıntı yapılması çoğunlukla, FSEK, m.35/1, b.3'te öngörülmüş olan “iktibasın maksadın haklı göstereceği nispet dahilinde ve münderacatını aydınlatmak maksadıyla” yapılması şartına aykırı olacaktır. Ama bir ihtimal bu şarta uygun birkaç paragraf veya bir iki sayfa süren bir alıntı var ise, bu kısımdaki bir paragrafın sonunda alıntının kaynağının gösterilmesi gerekir. Bir paragrafın sonunda yapılan atıftan, o paragraftan sonra gelen paragrafların da o yazardan alındığı anlamı çıkmaz. Keza bir paragraf sonunda yapılan atıftan bu paragraftan önceki paragraflarında o yazardan alındığı anlamı gene çıkmaz. Bir atıfla birden fazla paragraf süren bir alıntı, özellikle sayfalar süren bir alıntı yapılamaz. Profesör Ünal Tekinalp'in belirttiği gibi,

“kaynak göstermeme veya kaynağı gereği gibi (yani bilimsel etiğe uyacak şekilde) belirtmeme ya da yeterli gönderme yapmama intihal olarak nitelendirilebilir. Özellikle bir atıfla sayfaları aktarma aşırmadır”<sup>16</sup>.

Maalesef ülkemizde bir atıfla paragraflar ve hatta sayfalar süren alıntı yapma konusunda oldukça köklü ve yaygın bir gelenek vardır. Bu kitapta bir atıfla paragraflar ve sayfalar süren alıntılara onlarca örnek verilmiştir. Bunlardan sadece bir örneği aşağıya alıyorum:

**Çoban, *Anayasayı Değiştirme Yetkisi*, op. cit., s.84-88:**

Aşağıda Bölüm 8, Örnek 25 ilâ 30'da (s.???) gösterildiği gibi, Ali Rıza Çoban'ın *Anayasayı Değiştirme Yetkisi* (Ankara, Adalet, 2011) isimli kitabının 84 ilâ 88'nci sayfaları arasındaki bütün paragraflar Lorenz Langer'in “Panacea or Pathetic Fallacy? The Swiss Ban on Minarets” başlıklı<sup>17</sup> makalesinden alınmıştır. Bu sayfalarda Ali Rıza Çoban'ın Langer'e yaptığı tek bir atıf vardır o da 84'üncü sayfanın başında 206 nolu dipnotla yapılmış olan atıftır. Bu atıftan, izleyen dört sayfadaki bütün paragrafların Langer'in makalesinden alındığı sonucu çıkmaz. Dolayısıyla Ali Rıza Çoban'ın, kitabının 84 ilâ 88'nci sayfalarındaki bütün paragraflar –84'üncü sayfadaki 206 nolu paragrafın bağlı olduğu paragraf haricinde–, birer usülsüz alıntıdır.

Aşağıda bu tür usülsüz alıntılara gerek Ali Rıza Çoban'dan, gerekse başka yazarlardan alınmış onlarca örnek verilmiştir.

16. Tekinalp, *op. cit.*, s.157.

17. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Volume 43, October 2010, Number 4, s.865-866.

## 2. Kaynak, Yeterli, Doğru ve Dürüst Bir Şekilde Gösterilmelidir (FSEK, m.71/1, b.5)

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71'nci maddesinin ilk fıkrasının 5'inci bendi “*bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme*” hâlini hükme bağlamıştır. Bu hükümde geçen kavramların muhalifinden alıntının yeterli, doğru ve dürüst bir şekilde yapılması şartı ortaya çıkmaktadır. Bu şartı yerine getirmeyen usûlsüz alıntılar, üç grup altında toplanabilir: Bunlar “yetersiz kaynak gösterme”, “yanlış kaynak gösterme” ve “aldatıcı kaynak gösterme” halleridir. Şimdi bu hallerden her birini inceleyelim:

### a) Yetersiz Kaynak Gösterme

Yukarıda açıklandığı gibi, kaynağın gösteriliş usûlü, FSEK, m.35/sonda hükme bağlanmıştır. Bu fıkraya göre “*ilim eserlerinde, iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adından başka bu kısmın alındığı yer belirtilir*”. Dolayısıyla kaynaktan en az yazarın adı, eserin adı ve alıntının yapıldığı sayfa numarası belirtilmelidir. Bunlardaki eksiklik, “*yetersiz kaynak göstererek alıntı yapma*” hâlini oluşturur. Ünal Tekinalp'e göre, FSEK, m.35/son hükmüne aykırı olarak iktibasın “belli olacak şekilde” yapılmaması ve iktibasın “maksadın haklı göstereceği nispet dâhilinde olmaması durumlarında” da yetersiz kaynak göstererek iktibasta bulunma durumu oluşur<sup>18</sup>.

### b) Yanlış Kaynak Gösterme (“Alıntı Bir Yazardan, Atıf Başka Yazara”)

Türk literatüründe alıntıyı bir yazardan yapıp, atıfı bir başka yazara yapmak gibi kötü ama yaygın bir gelenek vardır. Bu usûlsüzlüğün olduğu durumda, gerçek alıntı çoğunlukla mütevazı veya genç bir yazardan yapılır; atıf ise meşhur veya kıdemli bir yazara yapılır. Veya alıntı gerçekte bir Türk yazardan yapılır; ama atıf bir yabancı yazara yapılır. Ne de olsa ülkemizde dipnotlarında yabancı literatüre bolca atıf yapmak, yerli literatüre atıf yapmaktan daha değerli olarak görülmektedir. Bütün bu durumlarda “yanlış kaynak” gösterilmiş olur ki, bu FSEK, m.71/1, b.5'te hükme bağlanan “yanlış mahiyette kaynak gösterme” durumu ortaya çıkar. Bu kitapta bu tür yanlış kaynak göstermeye yığınla örnek verilmiştir. Bunlardan sadece bir örneği aşağıya alıyorum:

18. Tekinalp, *op. cit.*, s.340.

**Serdar Özgüldür, *Tam Yargı Davaları*, Ankara, Yetkin, 1996, s.69:**

Bütün bu söylenenlerin ışığı altında, “hizmet kusuru”ndan söz edebilmek için iki unsurun gerekli olduğu sonucunu çıkartabiliriz. Bunlardan birincisi, zarar doğuran idarî faaliyetin bir kamu hizmetine bağlanabilmesi, diğeri ise, bu zararın, hizmetin kuruluş veya işleyişindeki eksiklik, aksaklık ve düzensizliklerden doğmuş olması gereğidir.<sup>223</sup>

<sup>223</sup> Onar (III), s.1694; Dören, s.287; Gözübüyük, Yönetmelik Yargı, s.229; Yayla, s.140; Esin, II. Kitap, s.27; Günday, s.243; Özyörük, s.242.

**Ömer Anayurt, *Türk Hukukunda İdarenin Kusura Dayalı Sorumluluğu* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE), Ankara, 1989, s.47-48:**

Bütün bu söylenenlerin ışığı altında, “hizmet kusuru”ndan söz edebilmek için iki unsurun gerekli olduğu sonucunu çıkartabiliriz. Bunlardan birincisi, zarar doğuran idarî faaliyetin bir kamu hizmetine bağlanabilmesi, diğeri ise, bu zararın, hizmetin kuruluş veya işleyişindeki eksiklik, aksaklık ve düzensizliklerden doğmuş olması gereğidir.

Görüldüğü gibi Serdar Özgüldür’ün yukarıdaki paragrafı kelimesi kelimesine, noktası virgülüne Ömer Anayurt’un paragrafından alınmıştır. Buna rağmen Serdar Özgüldür, bu paragrafın kaynağı olarak 223 nolu dipnotunda *Ömer Anayurt’a değil, Onar, Dören, Gözübüyük, Özyörük ve Günday gibi “büyük” yazarlara atıf yapmaktadır*. Oysa alıntı, gerçekte kelimesi kelimesine bir yüksek lisans öğrencisinin tezinden, ama atıf Türkiye’nin gelmiş geçmiş en meşhur idare hukukçularına! Serdar Özgüldür, alıntıyı yaptığı yazara değil, yapmadığı yazarlara atıf yapıyor! Ortada tipik bir “yanlış kaynak gösterme” durumu vardır. Alıntıyı gerçekte bir yazardan yapıp, atıfı başka yazarlara yapmak, FSEK, m.71/1, b.5’te hükme bağlanan “yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme” durumuna vücut verir.

**c) *Aldatıcı Kaynak Gösterme* (“Alıntı Sadece Bir Yazardan, Ama Atıf Hem O Yazara, Hem de Başka Yazarlara”)**

Türk literatüründe çokça rastlanan bir usülsüzlük örneği de alıntıyı gerçekte sadece bir yazardan yapıp, dipnotta o yazarın adının yanında ve çoğunlukla onun adından önce başka bir yazar veya yazarlara atıf yapmaktır. Yine Serdar Özgüldür’den bir örnek verelim:





***Transit Atıf Yapmak*** (“Alıntıyı Bir Yazardan Yapıp, Atıfı O Yazarın Atıf Yaptığı Yazarlara Yapmak”)

“Transit atıf” usûlü de bir “aldatıcı kaynak gösterme” usûlüdür. Ama Bu usûlü burada ayrı bir başlık altında incelemek ve örneklendirmek isterim. Çünkü Türk literatüründe en yaygın kullanılan usûlsüz alıntı usûlü şüphesiz “transit atıf” usûlüdür. “Transit atıf”<sup>19</sup>, bir yazarın gerçekte görmediği bir kitaba, gördüğü bir kitabın dipnotları üzerinden atıf yapması demektir. Transit atıf, Ünal Tekinalp’in “*Türkiye’de çok rastlanan incelenmeyen hatta fiziken görülmeyen kaynağın başkasından aktarılması şeklindeki kötü alışkanlık*” dediği şeyden başka bir şey değildir<sup>20</sup>.

Transit atıf usûlü, hızlı ve az emekle kitap yazmanın bir yoludur. Transit atıf yapan yazar, gerçekte emek verip orijinal kaynağı okumaz. Elinin altında gerçekte bir iki kitap vardır. Bunlardan itibaren konuyu yazar. Ama alıntılarında elinin altındaki kitaba değil, bu kitabın dipnotunda atıf yaptığı kitaplara atıf yapar. Böylece okuyucu, bu yazarın pek çok kitap okuyup o kitabı yazdığını sanır. Oysa gerçekte, söz konusu yazar dipnotunda atıf yaptığı kitapları görmemiştir bile. Aslında kullandığı bir ve iki kitap vardır. Onlar o yazarlara atıf yapıyor diye o da o yazarlara atıf yapar. Bu fevkalade riskli bir usuldür. Çünkü gerçek yazarın yaptığı alıntıda, bir takım maddî hatalar var ise, kötü niyetli yazar bu maddî hataları da alıntılarla kendi kendine tuzak kurmuş olur.

Transit atıf usûlüyle yazılmış paragraflarda sadece paragrafların ana metni değil, dipnotları dahi birer usûlsüz alıntı ürünüdür. Bir paragrafın hem ana metninin, hem de dipnotunun alınması ortada transit atıf bulunduğunun tartışmasız bir göstergesidir.

**Bir Örnek.-** Elinizde tuttuğunuz bu kitapta “transit atıf” usûlsüzlüğüne verilmiş yığınla örnek vardır. Bunlardan sadece birisini konuyu somutlaştırmak için aşağıya alalım:

19. Bu terimi ilk defa Fahrettin Kayhan’dan duydum.

20. Tekinalp, *op. cit.*, s.340.

**Özgüldür, *Tam Yargı Davaları*, op. cit., 1996, s.77:**

Çünkü, idare pozitif hukuk kurallarıyla bağlı olduğu gibi kamu yararı ve hizmet gereklerini de gözönünde tutmak ve bunları birlikte değerlendirmek durumundadır. Bu mecburiyet ise hizmetin işleminde bir gecikmeye yol açabilir. Diğer bir deyişle, idarenin işin niteliği ve durumun gereğine göre harekete geçebilmesi için, normal ve makûl bir sürenin geçmesi gerekir. Böyle bir gecikme nedeniyle idareyi sorumlu tutmak pek doğru değildir.<sup>267</sup> Nitekim Danıştay içtihatları da bu yöndedir.

<sup>267</sup> Duran, Türkiye İdaresinin, s.29; Duran, İdare Hukuku, s.291; Esin, II. Kitap, s.45.

**Anayurt, *İdarenin Kusura Dayalı Sorumluluğu*, op. cit., 1989, s.59:**

Çünkü idare pozitif hukuk kurallarıyla bağlı olduğu gibi kamu yararı ve hizmet gereklerini de gözönünde tutmak ve bunları birlikte değerlendirmek durumundadır. Bu mecburiyet ise hizmetin işleminde bir gecikmeye yol açabilir. Başka bir deyişle idarenin işin niteliği ve durumun gereğine göre harekete geçebilmesi için normal ve makûl bir sürenin geçmesi gerekir. Böyle bir gecikme nedeniyle idareyi sorumlu tutmak pek doğru olmasa gerektir(82). Nitekim Danıştay içtihatları da bu yöndedir.

(82) Esin, Y.: age., sh. 45; Duran L.: Türkiye İdaresinin Sorumluluğu, sh.29; Duran, A.: İdare Hukuku Dersleri, Ankara 1979, sh.291.

Görüldüğü gibi Serdar Özgüldür'ün yukarıdaki cümleleri, kelimesi kelimesine Ömer Anayurt'un cümlelerinden alınmıştır. Ama Serdar Özgüldür, bu cümleler için Ömer Anayurt'a değil, Ömer Anayurt'un 82 nolu dipnotunda atıf yaptığı Yüksel Esin'in ve Lütfi Duran'ın kitaplarına atıf yapmaktadır. Serdar Özgüldür'ün 267 nolu dipnotunda yaptığı atıf, Ömer Anayurt'un 82 nolu dipnotları üzerinden yapılmış bir "transit atıf"tır. Dikkat edileceği gibi Serdar Özgüldür'ün 267 nolu dipnotta atıf yaptığı üç kitap da, Ömer Anayurt'un 82 nolu dipnotta atıf yaptığı üç kitaptır. Haliyle bu bir rastlantı olmaz. Bu şu anlama gelir ki, Serdar Özgüldür'ün 267 nolu dipnotta yaptığı atıflar, bir dürüst atıf değil, gerçekte Ömer Anayurt'un 82 nolu dipnot üzerinden yapılmış bir transit atıftır.

Aşağıda "transit atıf" usûlü kullanılarak yapılmış usûlsüz alıntılara daha onlarca örnek verilmiştir.

Böylece FSEK, m.35'e göre alıntı yapma şartlarını gördük. Şimdi bu şartlara aykırı olarak alıntı yapmanın sonucunu görelim:

## II. USÛLSÜZ ALINTI KAVRAMI

Özetle Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesine göre hukuka uygun bir şekilde alıntı yapılabilmesinin şartları şunlardır:

1. Alıntı, bir eserin “bazı cümle ve fıkralarının” bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (FSEK, m.35/1-b.1).
2. Alıntı “maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla” yapılmalıdır (FSEK, m.35/1, b.3).
3. Alıntının “belli olacak şekilde yapılması lazımdır” (FSEK, m.35/son)
4. Alıntının kaynağı, yeterli, doğru ve dürüst bir şekilde gösterilmelidir (FSEK, m.35/son, m.71/1, b.5).

Yukarıdaki şartlar kümülatif şartlardır; yani bir alıntının bu şartlardan hepsine uygun olması gerekir. Bu şartlardan hepsine veya bir kaçına veya tek birine uyulmadan yapılan alıntı, genel olarak “*hukuka aykırı bir alıntı*” teşkil eder. Bu kitapta “hukuka aykırı alıntı” terimi yerine “usûlsüz alıntı” terimi tercih edilmiştir. Buna göre ***usûlsüz alıntı, yukarıdaki şartlardan en az birini yerine getirmeyen alıntı olarak tanımlanabilir.*** Buna göre:

1. Bir alıntı, bir eserin “bazı cümle ve fıkralarının” bir başka esere alınmasıyla sınırlı değil ise, söz konusu eserin önemli bir kısmı alıntılanıyor ise, bu alıntı bir “usûlsüz alıntı”dır. Bu alıntının kaynağının gösterilmiş olması onu hukuka uygun hâle getirmez. Çünkü FSEK, m.35/1, b.1’e göre alıntının “*bir eserin bazı cümle ve fıkralarının*” bir başka esere alınmasıyla sınırlı olması gerekir.

2. Bir alıntı, “münderecatı aydınlatmak maksadıyla” yapılmamış ise, veya yapılmakla birlikte “maksadın haklı göstereceği bir nispet”i aşmışsa, ortada usûlsüz alıntı vardır (FSEK, m.35/1, b.3). Böyle bir alıntının kaynağının gösterilmiş olması onu hukuka uygun hâle getirmez. Çünkü böyle bir alıntı, FSEK, m.35/1, b.3’te öngörülmüş olan “*iktibasın maksadın haklı göstereceği nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla*” yapılması şartına aykırılık teşkil eder.

3. Alıntı olduğu belli olacak şekilde yapılmamış alıntılar, kaynağı gösterilmiş olsa bile birer usûlsüz alıntılardır. Özellikle aynen alıntılarının turnak içinde verilmesi gerekir. Turnak içinde verilmeyen “aynen alıntı”lar, kaynağı gösterilmiş olsa bile, birer usûlsüz alıntılardır. Çünkü FSEK, m.35/son’a göre “*iktibasın belli olacak şekilde yapılması lazımdır*”.

4. Nihayet kaynağı gösterilmemiş her alıntı, bir usûlsüz alıntıdır. Yukarıda açıkladığımız gibi kaynağın hiç gösterilmemesi bir usûlsüz alıntı olduğu gibi kaynağın eksik olarak gösterilmesi de bir usûlsüz alıntıdır. Keza yanlış

kaynak gösterilmesi (yani gerçekte alıntı yapılmamış olan bir yazara atf yapılması), aldatıcı kaynak gösterilmesi (yani sadece alıntı yapılan yazara değil, alıntı yapılmayan yazarlara da atf yapılması) ve nihayet transit atf yapılması (yani alıntı yapılan kaynağa değil, o kaynağın dipnotunda atf yapılan kaynağa atf yapılması) durumlarında da usûlsüz alıntı vardır. Çünkü, FSEK, m.71/1 sadece “kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişiyi” değil, aynı zamanda “yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi”yi de cezalandırmaktadır.

### III. İNTİHAL KAVRAMI

Yukarıda açıkladığımız gibi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesine göre bir eserden hukuka uygun bir şekilde alıntı yapılabilmesinin dört temel koşulu vardır. Bu koşullardan herhangi birine uyulmaması, alıntıyı hukuka aykırı hâle getirir; yani ortaya bir “usûlsüz alıntı” çıkar. Ancak bu koşullardan dördüncüsü olan “kaynak gösterme” koşulu, diğer üç koşuldan çok daha önemli bir koşuldur. Dördüncü koşul olan kaynak gösterme koşulu, sadece hukukî teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda ahlâkî bir gerekliliktir. Diğer bir ifadeyle dördüncü koşula uyulmadan alıntı yapılması, sadece hukuken değil, ahlâken de kınanan bir fiildir. O nedenle bu koşula uyulmadan alıntı yapılmasına günlük dilde “fikir hırsızlığı”; hukuk dilinde de “intihal (aşırma<sup>21</sup>, *plagiat*, *plagiarism*)” ismi verilir.

**Tanım.-** İntihal, yukarıdaki gördüğümüz alıntı şartlarından sonuncusuna, yani kaynak gösterme şartına uyulmadan yapılmış alıntı demektir. Kısacası intihal, “kaynaksız alıntı” olarak tanımlanabilir.

Haliyle sadece kaynağın gösterilmemesi değil, kaynağın yanlış veya aldatıcı olarak gösterilmesi durumunda da alıntının gerçek kaynağı olan yazarın adı zikredilmediğine göre ortada intihal fiili bulunur.

Neticede “intihal” de bir “usûlsüz alıntı”dır; ama “usûlsüz alıntı”nın sadece bir şeklidir. Her intihal bir usûlsüz alıntıdır; ama her usûlsüz alıntı bir intihal değildir. İntihal, usûlsüz alıntının bir şeklidir; ama “usûlsüz alıntı”nın en ağır şeklidir. Çünkü, intihal, sadece yazarın eseri üzerindeki malî haklarını ihlâl etmekle kalmaz; doğrudan doğruya yazarın manevî haklarını, kendi eseri üzerindeki eser sahibi olarak bilinme hakkını ihlâl eder.

**Doktrin.-** 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda da “intihal” kavramının bir tanımı yoktur. Dolayısıyla “intihal” kavramını tanımlamak

21. TDK Türkçe Sözlük, “intihal” karşılığında “aşırma” kelimesini vermektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>).

görevi doktrinin üzerine düşmektedir. Profesör Ünal Tekinalp, intihali şu şekilde tanımlamaktadır:

“Sahibinin adına atıfta bulunmadan, bir eseri kısmen veya tamamen, doğrudan veya dolaylı olarak ve bilinçli bir tarzda kendi ürününe yansıtan her alıntı intihaldir”<sup>22</sup>.

Yine Profesör Tekinalp,

“kaynak göstermeme veya kaynağı gereği gibi (yani bilimsel etiğe uyacak şekilde) belirtmeme ya da yeteri kadar gönderme yapmama intihal olarak nitelendirilebilir”<sup>23</sup>.

diye yazmaktadır.

Profesör Fırat Öztan ise intihal kavramını

“başkasına ait bir eserden yararlanan şahsın, eser sahibinin ismini bildirmeden, eserini sahiplenmek suretiyle, onun eser sahipliğinden kaynaklanan haklarını ihlâl etmiş olması”

şeklinde tanımlamaktadır<sup>24</sup>.

**FSEK.-** Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, “intihal” terimini kullanmakla birlikte, 71’inci maddesinde intihali, yani kaynaksız alıntı yapma fiilini çok açık bir şekilde müeyyideye bağlamıştır. Adı geçen maddenin birinci fıkrasının üçüncü bendinde şöyle denmektedir:

“Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır”.

Aynı maddenin birinci fıkrasının beşinci bendinde ise

“(b)ir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır”

denmektedir. Dolayısıyla Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda “intihal” terimi geçmiyor olmasının doğuracağı bir sakınca yoktur. Kanun, intihal fiilini terim olarak kullanmamakla birlikte bu fiili içerik olarak “*bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma*” şeklinde çok açıkça hükme bağlamıştır. Dolayısıyla FSEK, m.71/1, b.3’e göre *intihal*, “*bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma*” *fiili olarak tanımlanabilir*.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, “bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma”yı cezalandırmakla yetinmemiş, m.71/1, b.5’te “*bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme*” fiilini

22. Tekinalp, *op. cit.*, s.156.

23. *Ibid.*, s.157.

24. Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, Turhan, 2008, 205.

de cezalandırmıştır. Dolayısıyla sadece kaynak göstermemek değil, “*yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme*” fiili de intihal teşkil eder. Buna göre, m.71/1, b.3 ve 5 göz önünde bulundurularak, intihal, şu şekilde tanımlanabilir:

**TANIM:** *İntihal*, bir eserden kaynak göstermeksizin ya da yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak göstererek iktibasta bulunmaktır.

Burada intihalle ilgili bazı ek sorunları da tartışmamız uygun olur:

**İntihal İçin Eserin Tümünün Alınması Şart Değildir.-** Yukarıda gördüğümüz gibi Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71’inci maddesinin 1’nci fıkrasının üç ve dördüncü bentlerinde hükme bağlanan kaynak göstermeksizin alıntı yapma veya yetersiz, yanlış veya aldatıcı kaynak göstererek alıntı yapma suçunun oluşabilmesi için, bir eserin bütünü alınması şart değildir. FSEK, m.71/1, b.3 ve 5’te kaynak göstermeksizin veya yanlış veya aldatıcı kaynak göstererek “iktibasta bulunma” fiili cezalandırılmaktadır. İktibas, bir fikrin alınmasıdır. Bir fikir bir paragrafta ifade edilebileceği gibi bir cümleyle dahi ifade edilebilir. Dolayısıyla tek bir kaynaksız iktibas dahi bu suç oluşturur. Bu suçun oluşması için kitabın bütünü veya önemli bir kısmının kaynak gösterilmeksizin veya yanlış veya aldatıcı kaynak gösterilerek yapılmış alıntılardan oluşmasına gerek yoktur. Kısacası intihal tam olabileceği gibi kısmî de olabilir.

Nitekim doktrinde de aynı görüş hâkimdir. Örneğin Ünal Tekinalp, “*eserin tümünün değil de bazı bölümlerin, pasajların, ezgilerin veya anlatımın, eser sahibinin adı zikredilmeksizin alınması da aşırmadır*” diye yazmaktadır<sup>25</sup>. Buna göre intihalın söz konusu olabilmesi için, bir eserin tümünün kaynaksız olarak alınması şart değildir. Eserin sadece bazı kısımlarının kaynağının gösterilmeden alınması da intihaldir. Keza Fırat Öztan da aynı görüştedir. Yazara göre “*sahiplenmenin şümülû fark etmez. Bir eserden koruma sınırları içinde kalan küçük bazı kısımların alınması*”<sup>26</sup> halinde de intihâl söz konusudur.

İntihal için eserin bütünü alınmasının şart olmamasında yadırganacak bir durum yoktur. Çünkü intihal sadece hukuken bir haksız fiil ve suç değil, ahlâken en ağır şekilde kınanan bir fiildir. Nitekim Fırat Öztan, “*‘intihal’ kavramıyla, genellikle, fikir ve sanat eserleri alanında hırsızlık hâli tasavvur olunmaktadır*”<sup>27</sup> diye yazmakta ve “*intihal (plagiat) ithamı*”nın, “*ahlakî bir kınama şekli*”<sup>28</sup> olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Böyle bir fiilin nice-

25. Tekinalp, *op. cit.*, s.156.

26. Öztan, *op. cit.*, s.204.

27. *Ibid.*

28. *Ibid.*

liğinden ziyade anlamı önemlidir. Dolayısıyla bu fiilin bir örneği dahi ahlâken kınanabilir niteliktedir.

Tek bir kaynaklı alıntının dahi intihal suçunu oluşturmasında şaşılacak bir şey yoktur. Zira *fraus omnia corrompit* (hile her şeyi çürütür). Bir eserin sadece bir kısmı intihal ürünü olsa bile eserin bütün çöker. Çünkü söz konusu kısım, eserin bütünü çürütür.

**İntihal Fiilinin Bilerek İşlenmesi Gerekir.-** İntihal sadece özel hukuk bakımından bir “haksız fiil” değil, aynı zamanda ceza hukuku açısından suçtur (FSEK, m.71/1, b.3 ve 5). İntihal fiilinin ceza hukuku anlamında suç olabilmesi için, bu fiilin bilerek işlenmesi gerekir. Farkında olmadan<sup>29</sup> işlenmesi durumunda bu fiil suç oluşturmaz. Keza bir yazarın bir kitapta başka yazardan yaptığı alıntılardan bir ikisinin kaynağını göstermeyi yanlışlıkla unutmaması durumunda sırf bu nedenle intihal suçunun oluştuğu iddia edilemez. Ancak bunun için ortada gerçekten bir “unutma”nın olması ve bunun bir iki alıntıya inhisar etmesi gerekir. Arka arkaya ve sistemli olarak kaynak gösterilmeksizin paragrafların aktarılması durumunda unutma savunması inandırıcı bir savunma olmaktan çıkar. Ayrıca belirtelim ki, böyle gerçek “unutma” durumunda fiil ceza hukuku açısından suç oluşturmasa da özel hukuk bakımından bir haksız fiil oluşturabilir ve böyle bir durumda tecavüzün ref’i ve tazminat davası açılabilir. Çünkü FSEK, m.66/1’e göre, tecavüzün ref’i davası kusur şartı aranmadan açılacak bir davadır<sup>30</sup>. Keza FSEK, m.70/1 uyarınca tazminat davası için de –aksi görüşler varsa da– kusurun varlığının ispatına gerek yoktur<sup>31</sup>.

#### IV. USÛLSÜZ ALINTI VE İNTİHALİN MÜEYYİDELERİ

Usûlsüz alıntının ve intihalın, hukukî, cezaî ve idarî olmak üzere üç çeşit müeyyidesi vardır.

##### A. HUKUK MÜEYYİDELERİ

Yukarıda gördüğümüz şartlara aykırı alıntının, yani usûlsüz alıntının müeyyideleri, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 66 ilâ 71’nci maddelerinde düzenlenmiştir. Usûlsüz alıntı durumunda malî ve manevî hakları ihlâl edilmiş kişi, açacağı hukuk davasında;

(1) tecavüzün tespitine,

29. “Farkında olmadan sahiplenme” kavramı hakkında bkz.: Öztan, *op. cit.*, s.204.

30. Bu konuda bkz.: Tekinalp, *op. cit.*, s.311. Tekinalp Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 7.10.2000 tarih ve E.7663 ve K.9770 sayılı kararına göndermede bulunuyor.

31. Tekinalp, *op. cit.*, s.328-329.

- (2) tecavüz ve haksız fiilin başka türlü giderilmesi imkansız ise –ki basılı eserlerde çoğunlukla durum budur–, dava konusu eserin satışa sunulmuş olsun veya olmasın bütün nüshalarının toplanarak imhası suretiyle tecavüzün ref’ine;
- (3) söz konusu kitabın yeni baskısının yapılmaması konusunda tecavüzün men’ine,
- (4) mahkemenin vereceği hükmün masrafı davalılara ait olmak üzere ülke genelinde yayınlanan en yüksek tirajlı üç gazetede ilânına,
- (5) uğranılan maddî ve manevî zararın tazminine

karar verilmesini talep edebilir. Bu talepler, her çeşit usûlsüz alıntı için geçerli olabilecek taleplerdir. Yani yukarıda gördüğümüz ve FSEK, m.35’te öngörülen dört alıntı şartından herhangi birine aykırılık var ise bu taleplerde bulunulabilir.

## B. CEZA MÜEYYİDELERİ

Ayrıca bu şartlardan sonuncusuna aykırılık var ise, yani ortada “intihal” şeklinde bir usûlsüz alıntı var ise, açıkçası “*bir eserden kaynak göstermeksiz-  
zin iktibasta bulunulmuş*” (m.71/1, b.3) ise veya bir eserden iktibasta bulunurken “*yetersiz, yanlış veya aldattıcı mahiyette kaynak gösterilmiş*” (m.71/1, b.5) ise, maddî ve manevî hakları ihlâl edilen kişi, bu fiili işleyen kişi hakkında ceza davası açılması için Cumhuriyet Savcılığına şikayette bulunabilir. Savcılık yeterli delil var ise, bu fiili işleyen kişi hakkında kamu davası açacaktır. Mahkeme suçun sabit olduğuna kanaat getirirse, “kaynak göstermeksiz-  
sizin iktibasta bulunan” kişinin “altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla” cezalandırılmasına (m.71/1, b.3) ve “yetersiz, yanlış veya aldattıcı mahiyette kaynak” göstererek iktibasta bulunan kişinin ise altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verir.

## C. DİSİPLİN MÜEYYİDELERİ

Bir öğretim üyesinin usûlsüz alıntı yapması durumunda hukukî ve cezaî müeyyidelerden başka disiplin müeyyideleri de söz konusu olabilir. Zira Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin 11’nci maddesinin birinci fıkrasının a-3 nolu bendi, “*bir başkasının bilimsel eserinin veya çalışmasının tümünü veya bir kısmını kaynak belirtmeden kendi eseri gibi göstermek*” fiilini işleyenlere “üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezası” verilmesini öngörmektedir.

Keza Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinin 8’nci maddesinin birinci fıkrasının a bende, “*başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini*



*sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak*” fiilini “*intihal*” olarak tanımlamış ve bu fiili “*bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylem*” olarak hükme bağlamıştır<sup>32</sup>. Dolayısıyla eseri usülsüz alıntıya kurban giden bir yazar, usülsüz alıntı yapan kişi bir üniversite mensubu ise söz konusu kişiyi, YÖK Etik Kuruluna da şikayet edebilir.

Bu iki şikayet birbirini ortadan kaldırmaz. Hakları zarara uğrayan kişi ister ilgili öğretim üyesinin üniversitesine, ister YÖK Etik Kuruluna şikayette bulunabilir. İsterse de ikisine birden şikayette bulunabilir.

\* \* \*

Bu üç tür müeyyide birbirinden bağımsızdır. Yani bir usülsüz alıntı, ceza hukuku açısından suç (FSEK, m.71/1, b.3, 5) oluşturmasa bile, bir haksız fiil oluşturabilir ve bu fiile karşı ceza davası açılmasa bile hukuk davası açılıp, hâkimden tecavüzün ref’ine karar vermesi ve tazminata hükmetmesi vs. istenebilir.

Usülsüz alıntı fiili, kaynaksız alıntı, yani intihal şeklinde ortaya çıkmış ve dolayısıyla suç (FSEK, m.71/1, b.3, 5) teşkil ediyor olsa bile, bu suçtan zarar gören kişi ceza davası açılması için Cumhuriyet savcılığına şikayet etmek yerine hukuk davası açma yoluna gidebilir. Çünkü, kaynaksız alıntı, aynı zamanda bir usülsüz alıntı olarak haksız fiil oluşturur.

Keza hukuk davası açan ve keza ceza davası açılması için Cumhuriyet savcılığına şikayette bulunan kişi, usülsüz alıntı yapan yazar, bir üniversitenin öğretim elemanı ise, onun hakkında disiplin soruşturması açılması istemiyle ilgili üniversitenin rektörlüğüne de şikayette bulunabilir. Keza sadece usülsüz alıntı mağduru kişi değil, herhangi bir kişi, usülsüz alıntı yapan öğretim elemanı hakkında disiplin soruşturması açılması istemiyle ilgili öğretim üyesinin üniversitesinin rektörlüğüne ihbarda bulunabilir.

Yine belirtelim ki hukuk ve ceza davaları ve keza disiplin soruşturması birbirinden bağımsızdır. Biri diğeri sonuçlansın diye bekletilemez. Keza bunlardan biri, diğeri sonucunda verilecek kararlar bağlı değildir. Ceza mahkemesi söz konusu alıntının suç teşkil etmediğine ve sanığın beraatine karar vermiş olsa bile, bir hukuk mahkemesi söz konusu alıntının hukuka aykırı olduğuna ve davalının tazminat ödemesine karar verebilir. Çünkü suçun ve haksız fiilin unsurları farklıdır. Keza ceza mahkemesi önünde beraat eden veya hukuk mahkemesi önünde hakkında açılan dava reddedilen öğretim üyesi hakkında, mensubu olduğu üniversite disiplin cezası verebilir. Çünkü

32. [http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal\\_content/56\\_INSTANCE\\_rEHF8BIsfYRx/10279/18187](http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/18187)

disiplin suç kavramı, gerek suç ve gerekse haksız fiil kavramlarından çok daha genişdir ve bir fiil, özel hukuk bakımından haksız fiil, ceza hukuku bakımından suç oluşturmasa bile, disiplin hukuku bakımından disiplin suçu oluşturabilir.

\* \* \*

Böylece alıntı ve atıf kurallarını, usûlsüz alıntı ve intihal sorununu genel ve teorik olarak gördükten sonra, şimdi de izleyen bölümde, çeşitli anayasa ve idare hukuku kitaplarından, bu alıntı ve atıf kurallarına uyulmadan yapılmış alıntılara, yani usûlsüz alıntılara örnekler verelim.

\* \* \*

Aşağıdaki örnekleri yazarlara göre bölüm bölüm ayırdık. Yani her yazara bir bölüm tahsis ettik. ■